

od leta
1895

PLANINSKI vestnik

Revija za ljubitelje gora
glasilo Planinske zveze Slovenije

103. letnik
Maj 2003

5

50 let prvega vzpona na Everest

Priloga: Analiza nesreč in
reševalnega dela v letu 2002

cena 700 SIT

Po hribih vstric s
pomladjo

Säuleck, trmasti
lepotec

Elbrus

9 770350 434008

Bridgedale®

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Temperature rastejo, sneg izginja in v višave se spet vzpenjamo po kopnem. Okorne zimske čevlje je zamenjala bolj poskočna obutev, ki zahteva tudi tanjše, a še vedno tehnično dovršene nogavice.

Tehnične nogavice za toplejše dni so kombinacija naravnih materialov in sodobne tehnologije. Delež volne je manjši ali pa jo povsem zamenja najkvalitetnejši česani bombaž. Vrsta tehnoloških rešitev pa poskrbi za udobje, zaščito in preprečuje žulje.

Approved for
GORE-TEX
Footwear

LIGHT HIKER

Tehnične pohodniške nogavice z večjim deležem vlaken Coolmax®, primerne za obutev z membrano Gore-tex®. Na voljo tudi kot dokolenke.

A.T. LEISURE

Tehnične pohodniške nogavice za toplejše dni z večjim deležem vlaken Coolmax®.

Approved for
GORE-TEX
Footwear

GTX TRAIL

Lahke večnamenske tehnične nogavice, primerne za obutev z membrano Gore-tex®.

ACTIVE LIFESTYLE

Večnamenske tehnične nogavice iz česanega bombaža.

PRODAJNA MESTA

Ljubljana: PPOHODNIK
PROMONTANA
SPORT 2000
HERVIS
TOMAS SPORT
ELAN
NAMA
ANNAPURNA WAY
Domžale: PROMONTANA
SPORT 2000
Kamnik: ELAN

Kranj: ELAN
PROMONTANA
HERVIS
Begunje: ELAN
Škofja Loka: ELAN
Bled: KOALA SPORT
PROMONTANA
Kranjska Gora: KEJŽAR
Bovec: ALP KOMERC
Kobarid: ALP KOMERC
SPORTLAND
Tolmin: ALP KOMERC
Nova Gorica: ELAN

Koper: SPORT 2000
HERVIS
Novo mesto: ALP SPORT
ELAN
Krško: HERVIS
Trbovlje: BOGO ŠPORT
GOLTES
Celje: HERVIS
Velenje: HERVIS
Maribor: HERVIS
TOMAS SPORT
Murska Sobota: HERVIS
ELAN

Ekskluzivni zastopnik in
distributer blagovne znamke

BRIDGEDALE v Sloveniji je
podjetje **LOGOS TREND**, d.o.o.

tel.: 01 / 83 11 665

logos.trend@k2.net

VSI MODELI NOGAVIC BRIDGEDALE TUDI NA INTERNETU! www.logos-trend.si

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Glasilo Planinske zveze Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja enkrat na mesec, julija kot dvojna številka.
Planinski vestnik objavlja izvorne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugod.

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
tel. 01 4345686
faks 01 4345691
e-pošta: pv@pzs.si
<http://www.planinski-vestnik.com>

Vladimir Habjan (odgovorni urednik)

UREDNIŠKI ODBOR:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič – Svetel, Igor Maher, Andrej Mašera, Mateja Pate, Emil Pevec (tehnični urednik), **Andrej Stritar** (namestnik odgovornega urednika), **Tone Škarja, Adi Vidmajer**

LEKTORIRANJE: Katarina Minatti, Tinka Kos, Mojca Volkar

ZASNOVA IN OBLIKOVANJE: Kojetaj, d.o.o.

PRIPRAVA ZA TISK: Studio CTP, d.o.o.

TISK: DELO tiskarna, d.d.

Prispevke, napisane z računalnikom, pošljajte natisnjene in po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri A banki, d. d., Ljubljana. Naročnina: 6000 SIT, 50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova s tiskanimi črkami navedite tudi stari naslov. Upoštevanje samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodno leto. Mnenje avtorjev ni nujno tudi mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, pozemljanja ali delnega objavljanja nenaravnih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorski možnostmi.

Naslovnica: Zahodni greben Everesta
(foto: Tone Škarja)

Boj za Everest

Piše: Tone Škarja

Novica, da je Everest preplezan, me je – šestnajstletnika – prav pretresla. Nisem si še mislil, da bom kdaj alpinist, toda boj za najvišje vrhove Alp in Himalaje mi je od nekdanj buril domišljijo. Ob tem je bil Everest mit; z vsemi nečloveškimi prizadevanji plezalcev in žrtvami je dajal vtis neosvojljivosti, večne nedosegljivosti. Tako je 29. maja 1953 Zemlja dokončno izgubila nedolžnost, po svoje bolj kot z obema tečajema. Doseženo je bilo pač najvišje, kar je na njej trdnega, materialnega. Edmund Hillary in Norgay Tenzing sta v nekem pogledu dosegla VSE in vsem drugim pustila le preostanek.

Dobrega četrto stoletja pozneje – 1. marca 1979 – sva s Tomažem Jamnikom gosta na sprejemu pri gospe Elisabeth Hawley. Povabljeni je smetana nepalskega turističnega ministrstva, sirdar in zvezdnik naše odprave Ang Phu in Jogendra Tapa, pa Rus Boris Lisanjevič, ustanovitelj nepalskega turizma – in tudi Edmund Hillary, darovalec šol in ambulant šerpovskemu ljudstvu. V dnevnik sem napisal: »Naša smer (Zahodni greben Everesta) se mi zdi zanimiva, menim pa, da se človeku, ki je prvi prišel na najvišji vrh sveta, zdi precej nepomembno, kje in kako bodo še drugi lezli gor.« Vendar so se prav takrat Nepalci dokončno odločili, da nam dovolijo vzpon na Zahodni greben, saj so nas prej vztrajno »rinili« na normalno smer. Poltretji mesec pozneje – 13. maja 1979 ob 13.51 – se

z vrha Everesta oglasita Andrej Štremfelj in Nejc Zaplotnik:

»Halo, enka! Halo, Tone, oglasi se!«

»Sprejemam, sprejemam!«

»Tone, na vrhu sva!«

Dva dni pozneje so na vrhu še Stane Belak, Stipe Božič in Ang Phu. Teh pet ljudi na vrhu je krona dela in žrtev 25 alpinistov, 20 Šerp, 700 nosačev in še vsega, kar je že od doma vgrajeno v to mogočno piramido. Najdaljša in najtežja smer na Everest!

»Občutek imam, da sem preveč doživel, da bi mogel še kdaj v življenju mirno spati,« je zapisal Nejc Zaplotnik prvo noč po vrhu. Podobno, kot sem napisal na dan odhoda na odpravo: »Resnica je ta, da med življenjem, od katerega se pravkar poslavljam in ki ga imam na vso moč rad, in prihodnostjo, za katero si želim, da bi bila čim manj drugačna od pravkar končane preteklosti, stoji gora, ki ima eno samo zares pomembno lastnost: najvišja na svetu je.«

In ker je Everest (Čomolungma, Sagarmata) najvišji na svetu in največ ljudi hoče splezati prav nanj, je vsaka nova smer še posebno pomembna; posebno pomembni so tudi prvi vzpon nanj brez dodatnega kisika, prvi »solistični« vzpon, prvi skok s padalom, prvi smučarski spust, prvi spust s snežno desko in podobno. In prav zato, ker je najvišji, je zanj lažje zbrati desetkrat več denarja kot za kak drug osemtisočak. Če se kje ne da ločiti komercialnih odprav od »pravih«, je to prav na Everestu. In končno: komerciala gor ali dol, večja ali manjša podpora Šerp, na vrh je mogoče priti le s svojimi lastnimi nogami, svojimi lastnimi pljuči,

Nadaljevanje na str. 20

4-17

AKTUALNA TEMA

Because it is there (4)

50. obletnica prvega uspešnega vzpona na Everest

Marija in Andrej Štremfelj o Everestu (10)

Andrejev vzpon leta 1979 in skupni vzpon na Everest leta 1990

Pavle Kozjek (16)

Prvi Slovenec na vrhu Everesta brez uporabe dodatnega kisika

Andrej Mašera, str. 4
Marjeta Keršič - Svetel, str. 10, 16

18-26

AKTUALNA TEMA

Davorin Karničar o Everestu (18)

Prvi, ki je smučal z Everesta do baznega tabora

Šerpa Dhamey Tenzing Norgay (21)

O svojem očetu, Everestu in gorah

Gola gora (22)

Nanga Parbat - 50 let od prvega vzpona Hermanna Buhla

Marjeta Keršič - Svetel, str. 18, 21
Andrej Mašera, str. 22

27-29

IZLET

Säuleck, 3086 m (27)

Trmasti lepotec

Säuleck je nekaj nad tri tisoč metrov visoka gora v Avstriji, v skupini Ankogla. Med domačini velja gora za »damski tritisočak«, saj naj bi bil vzpon tako lahek, da »gredo gor lahko celo ženske«

Jože Drab

NAŠA SMER

44-49

Bela voda

NOVICE IZ VERTIKALE

50-52

Zadnji trije problemi - vnovič V težkih kombiniranih smereh

PISMA BRALCEV

53-54

Pohvala

Ko ne ve levica, kaj se dogaja na desnici

30–35

PLANINSTVO

Planinska pomlad (30)

Dragocenosti iz planinske zgodovine

Po hribih vštric s pomladjo (31)

Kaj velja življenje, če ne moreš opazovati cvetja?

Vojskarski trenutki (34)

Samotni popotnik na samotnem kraju

Alojzija Korbar Tacar, str. 30
Pavel P. Pavlovec, str. 31
Rafel Terpin, str. 34

36–39

ŽIVLJENJE GORA

Sekulja (*Rana temporaria*) (38)

Gorska žival meseca

Vipavske mlake (40)

Mokrišča ob vznožju Nanosa

Milan Vogrin, str. 38
Irena Breščak, str. 40

40–43

ALPINIZEM

Elbrus (42)

Murphyjev zakon velja tudi v gorah

Potovanje na svojo pest po deželah, kjer na cestah vlada jo cirilica, luknje, živali in pešci, nepošteni varuhi zakona in mej, kjer angleščino ali katerikoli drug tuji jezik za silo tolčejo le redke izjeme, ki jih srečaš zgolj po naključju, zahteva nekaj dodatne organizacije.

Mateja Pate

PLANINSKA LITERATURA

54–57

Štiritisočaki

Pod platneno streho

Slovenske gore za tujce

NOVICE IN OBVESTILA

57–64

6. seja upravnega odbora PZS

Evropa brez meja

50 let delovanja PD Pošte in Telekom

**Because it
is there**

50. obletnica prvega vzpona na Everest

Besedilo: Andrej Mašera

*Everest s severa
(foto: Pavle Kozjek)*

29. maja bo minilo pol stoletja, odkar je človek prvič stopil na vrh najvišje gore našega planeta. S tem dejanjem, ki je po vsem svetu vzbudilo nesluteno zanimanje in občudovanje, se je končala pomembna doba v razvoju svetovnega alpinizma. Everest, Čomolungma po tibetansko in Sagarmata po nepalsko, so besede, ki so znane skoraj slehernemu Zemljanu. Najvišja gora sveta je bila in vedno bo neubranljivo privlačen, skoraj mitičen pojem za rodove vrhunskih alpinistov, pa tudi drugih ljubiteljev gora, ki si nekje v skritih kotičkih svoje duše včasih skušajo pričarati nikoli udejanjeno željo povzpeti se na ta sijajni vrh.

Everest kot simbol nekega imperija

Daljnega leta 1852, ko je bil britanski imperij na vrhuncu svoje moči, so angleški geodeti in kartografi z indijske ravnine, z razdalje 200 km, identificirali vrh, ga poimenovali Peak XV in mu izmerili višino, ki se le za borih 8 m loči od prave. Presneto dobri zemljemerci so morali biti! Šele pozneje, leta 1865, so dali najvišji gori na svetu ime po prvem predsedniku indijske geodetske uprave siru Georgeu Everestu, ki je ni nikoli videl ali kako drugače vedel zanjo. Toda ime je zvenelo lepo, celo nekakšen vzvišen, veličasten prizvok je imelo, zato se je prijelo, čeprav je najbolj banalna dediščina že zdavnaj odcvetelega britanskega imperializma. Everest v resnici nikoli ni bil del britanskega gospostva, saj leži na meji med Nepalom in Tibetom, ki si ju Angleži nikoli niso formalno podjarmili.

Toda take finese niso veliko šteje v dobi, ko je bil Nepal videti kot eksotičen košček zemlje, stisnjen na severnem obrobju mogočnega indijskega kraljestva, tega dragulja v britanski kroni. Everest je bil kratko malo »britanska« gora in samoumevno je bilo, da morajo Angleži prvi splezati nanj.

Zato ni naključje, da so bile vse odprave na Everest med vojnama britanske. Le sili britanske diplomacije je uspelo pridobiti privoljenje tibetanskega dalajlame, da so Angleži lahko oblegali goro iz Tibeta, saj je bil Nepal za zahodnjake takrat nepredušno zaprta dežela. Delo, ki so ga številne medvojne britanske odprave opravile na Everestu, pa je vredno vsega občudovanja. Že sama pot iz Darjeelingu do ledenika Rongbuk na severnem vznožju gore, ki je trajala mesec dni in je bila vse kaj drugega kot lagoden trekking, je zahtevala zelo veliko fizičnih in organizacijskih naporov. Že leta 1921 so ugotovili najprimernejšo smer vzpona – čez Severno sedlo na severovzhodni greben in po njem na vrh. Med alpinisti je bil že na tej odpravi posebno opazen George Leigh Mallory, brez dvoma najzanimivejša in najpomembnejša osebnost med »everestovci« tiste dobe. Mallory je utelešal najzlahotnejše lastnosti angleškega gentlemana – bil je vrhunsko izobražen razumnik, odličen alpinist, človek jeklene volje in mirne odločnosti. Bil je naprednih političnih nazorov, socialno ozaveščen laburist in – čeprav je bil biseksualec – srečno poročen oče treh otrok. Čeprav ni bil formalni vodja nobene odprave, je bilo njegovo mnenje odločilno in je bil brez dvoma določen za končni vzpon na vrh. Pisec lju-

Statistika slovenskih vzponov na Everest (8848 m) in Nanga Parbat (8126 m)

Gora	Smer	Datum	Plezalec
Everest	Zahodni greben	13. maj 1979	Jernej Zaplotnik, Andrej Štremfelj
Everest	Zahodni greben	15. maj 1979	Stane Belak
Everest	čez Južno sedlo	10. maj 1989ž	Viktor Grošelj
Everest	čez Južno sedlo	7. oktober 1990	Janez Jeglič, Marija in Andrej Štremfelj
Everest	Severni greben	19. maj 1997	Aco Pepevnik
Everest	Severni greben	23. maj 1997	Pavle Kozjek
Everest	čez Južno sedlo	7. oktober 2000	Davo Karničar, Franc Oderlap
Everest	čez Južno sedlo	8. oktober 2000	Matej Flis, Grega Lačen, Tadej Golob
Nanga Parbat	Schellova smer	31. julij 1990	Marija Frantar, Jože Rozman

Pripravila: Mateja Pate

bečih pisem svoji ženi, mojster besede in peresa je na večno vprašanje, zakaj hoče na Everest, odgovoril s kratkim, znamenitim, eliptičnim stavkom: »Because it is there.« (Zato, ker je). Žal Mallory ni uspel; 8. junija 1924 se s soplezalcem Andrewom Irvinom ni vrnil s končnega naskoka na vrh. Ali sta bila na vrhu in se ponesrečila šele pri sestopu, je ostalo vse do danes nepojasnjeno. Številni današnji alpinisti, ki so osvojili Everest, menijo, da ne, ker naj bi bila tako imenovana Druga stopnja pod vrhom za angleška plezalca tehnično prezahtevna. Toda – kaj se ve; včasih podcenjujemo stare mojstre. Malloryjev mit je desetletja vznemirjal duhove. Leta 1999 je posebna odprava našla tudi njegovo truplo, ki je ležalo na zagruščenem pobočju daleč pod grebenom, in opravila skoraj pravi sodnomoedicinski post mortem. Truplo je bilo kljub 75 letom, ki so minila od njegove smrti, brezhibno ohranjeno, kot slonokoščen kip. Položaj trupa,

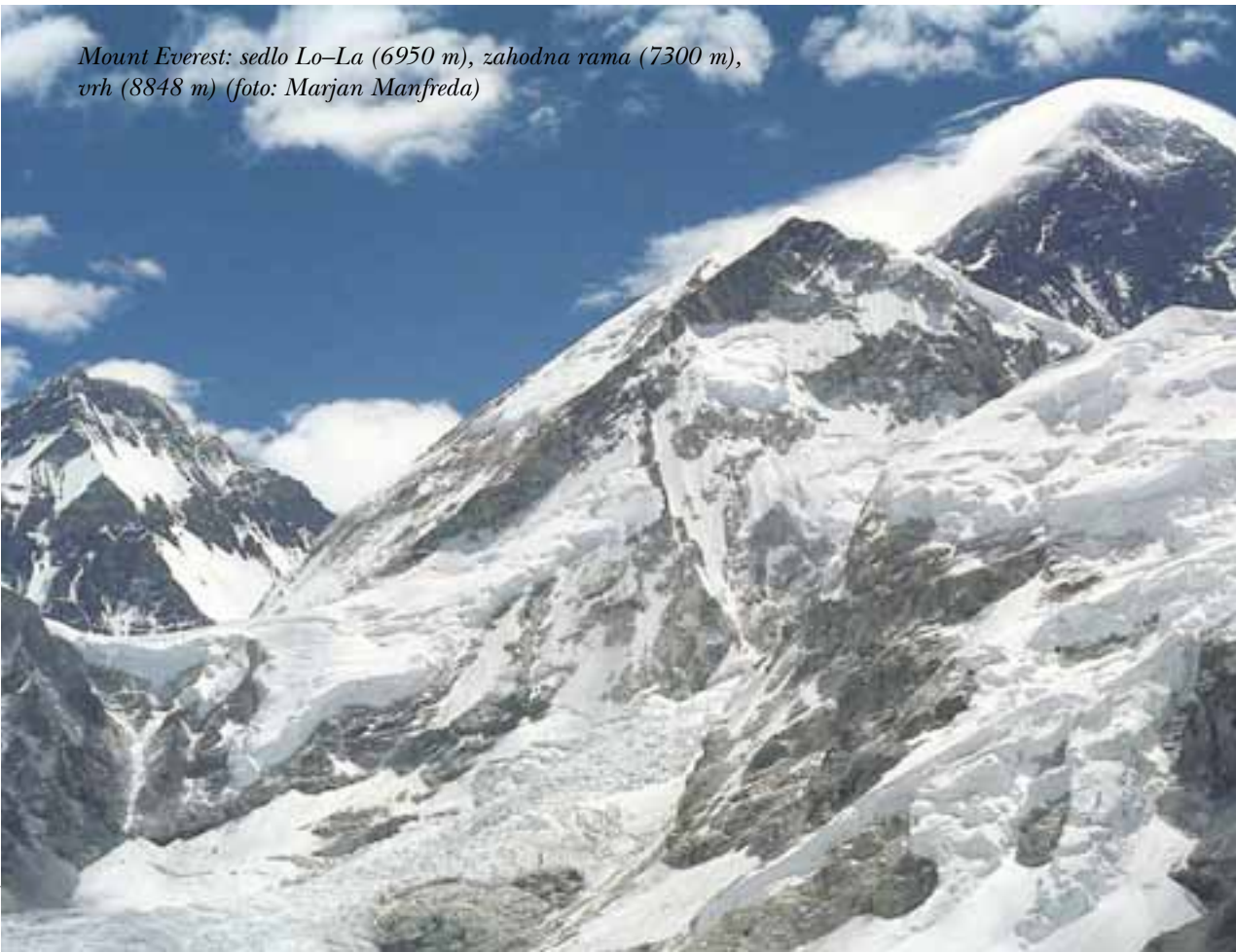
poškodbe, izraz na obrazu in najdeni predmeti so nakazovali, da se je nesreča zgodila proti večeru; Mallory si je pri padcu zlomil nogo in potem umiral dalj časa. Zdaj počiva v grobu na gori, ki mu je v življenju toliko pomenila.

Na medvojnih odpravah na Everest so Britanci večkrat presejali višino 8300 m, ki prekaša višino večine osemtisočakov, in to z opremo, ki je v primerjavi z današnjo videti skoraj smešna. To samo potrjuje, kako neznansko odločni in odlični alpinisti so bili.

Švicarski intermezzo

Po drugi svetovni vojni je Nepal leta 1949 odprl svoja vrata tujcem. Za vzpone na Everest je bilo to zelo pomembno, ker je po kitajski okupaciji Tibeta leta 1950 severni pristop postal za dolga desetletja nedosegljiv. Leto zatem je odprava pod

Mount Everest: sedlo Lo-La (6950 m), zahodna rama (7300 m), vrh (8848 m) (foto: Marjan Manfreda)

*Bojan Pollak v steni zahodne rame
(foto: Tone Škarja)*

vodstvom Erica Shiptona našla južno smer proti vrhu. Z ledenika Khumbu je preplezala nevarni Ledeni slap do roba Zahodne globeli, krnice med Everestom, Lhotsejem in Nuptsejem. Nadaljnja pot je bila jasna: iz Zahodne globeli po pobočjih Lhotseja na Južno sedlo in od tam po jugovzhodnem grebenu na vrh. Toda ne kliči vraga! Za naslednje leto so dovoljenje za vzpon dobili – Švicarji. Odpravo pod vodstvom Wyssa – Dunanta so sestavljali odlični alpinisti, vodja Šerp pa je bil Tenzing Norgay, udeleženec nekaterih predvojnih odprav na Everest. Tenzing, izredno nadarjen in vzdržljiv plezalec, je v švicarski odpravi takoj začutil čisto novo ozračje. Angleži na predvojnih odpravah so kljub korektnemu odnosu do Šerp vendarle držali do njih nekoliko vzvišeno distanco, Švicarji pa so jih imeli za enakovredne plezalske tovariše, s katerimi so delili vse dobro in slabo. Tenzing se je posebno zblížal z Raymondom Lambertom in si res od srca želel, da bi Švicarjem naskok na Everest uspel. Vzpon je lepo napredoval do Južnega sedla in Lambert in Tenzing sta se iz najvišjega tabora na višini 8400 m odpravila proti vrhu. Toda – ni šlo! Na višini 8600 m preprosto ni sta mogla več naprej, čeprav so bile objektivne razmere za vzpon ugodne. Tenzing je bil tisti, ki je pokazal navzdol, in Lambert ga je brez ugovora ubogal. V Himalaji bi bilo večkrat manj nesreč, če bi sahibi poslušali nasvete domačinov, ki nagonsko zaslutijo smrtno nevarnost. Jeseni istega leta so Švicarji poskusili še enkrat, vendar brez uspeha. Britanci so si oddahnili.

Leto 1953

John Hunt, vodja britanske odprave na Everest leta 1953, je bil oficir in je tudi odpravo zasnoval čisto po vojaško. Morala je uspjeti, pa naj stane, kar hoče. Britanskega imperija tako rekoč ni bilo več: že od smrti kraljice Viktorije leta 1901 je šla njegova pot počasi navzdol. Leta 1947 je iz britanske krone izpadel tudi najdragocenejši dragulj – Indija. Toda kljub temu je bil Everest še vedno »britanski«, saj je bil dolg velik in ga je bilo treba poravnati. Vodja (sirdar) Šerp je bil zopet Tenzing Norgay, ki pa je imel eno samo veliko željo: da bi prišel na vrh, po možnosti prvi. Čeprav se mu je tožilo po Lambertu, se je kmalu zblížal tudi

z Edmundom Hillaryjem, novozelandskim plezalcem, ki se je plezalskih spretnosti naučil v zahtevnih domačih Alpah. Odprava je napredovala točno po strogem načrtu, ki si ga je zamislil Hunt. Prvi poskus naskoka na vrh Bourdillonu in Evansu ni uspel; potem sta prišla na vrsto Hillary in Tenzing. Ob lepem vremenu sta se počasi vzpenjala po jugovzhodnem grebenu, dosegla Južni vrh in za nekaj metrov sestopila, ko jima je pot zaprl delno zasnežen, delno skalnat skok. Hillary se je mirno lotil zahtevne plezarije in mojstrsko preplezal to zadnjo oviro, ki danes nosi njegovo ime. Končno nič več, samo še modro nebo – vrh! Najvišja točka na Zemlji je bila vendarle dosežena. Prijatelja sta se objela in se tolkla po hrbtu, njuno veselje je bilo brezmejno.

Drugega junija je londonski Times objavil svetu veliko novico. Istega dne je bilo tudi kronanje britanske kraljice Elizabete II. Everest, Čomolungma, Sagarmata je bil milosten in pravičen: britanska odprava je bila zaslužno zmagovita, na vrhu pa je bil prvi tudi Tenzing Norgaj, domačin z vzhodja najvišje gore na svetu. ●

Nejc Zaplotnik in Stane Belak v jedilnici tabora 1 (foto: Tone Škarja)

V steni sedla Lo-La (foto: Dušan Podbevšek)

ALPINISTIČNA KRAMLJANJA O EVERESTU

Prav gotovo je vsaka zgodba o vzponu na najvišjo goro sveta dragocena – ne le kot osebna izkušnja, ampak kot del neke širše, splošne resnice o Everestu, Sagarmati ali Čomolungmi – kakor koli pač kdo to goro sam pri sebi imenuje. Na vrhu Everesta je doslej stalo trinajst Slovencev. Še precej več je bilo tistih, ki so se dotikali njegovih pobočij, pa jim ni bilo dano, da bi prišli tudi na vrh. Gotovo so vse njihove zgodbe o Everestu zanimive – toda za to številko Planinskega vestnika smo se odločili, da o spominih na Everest povprašamo Andreja in Marijo Štremfelj (Andrej je bil na vrhu dvakrat, z Nejcem Zaplotnikom sta bila prva slovenska naveza na vrhu, z ženo Marijo, ki je bila na vrhu Everesta prva Slovenka, sta bila prva zakonca na »strehi sveta«), Pavla Kozjeka (prvi Slovenec na vrhu brez uporabe dodatnega kisika) in Davorina Karničarja (prvi na svetu, ki je z vrha Everesta zdržema smučal vse do baznega tabora).

Pogovarjala se je Marjeta Keršič – Svetel

Marija in Andrej Štremfelj o Everestu

O Andrejevem vzponu na vrh Everesta leta 1979 in o skupnem vzponu na vrh leta 1990, ki sta ga opravila kot prvi zakonski par v zgodovini

Pogovarjala se je: **Marjeta Keršič – Svetel**

Andrej, bil si član odprave na Everest leta 1979, z Nejcem Zaplotnikom sta bila prva Slovenca, ki sta prišla na vrh ... Kako se spominjaš odprave in vajinega takratnega vzpona?

»Ekarjevi fantje« na taboru ena pred odhodom na vrh (z leve proti desni: Andrej Štremfelj, Nejc Zaplotnik, Marko Štremfelj)

Andrej: Čeprav sem bil prej že na Gašerbrumu, sem šel na odpravo kot »zelenec«. Nikakor nisem bil tam zato, da bi prišel na vrh. Tudi sam nisem resno računal s tem. V začetku sem imel strašne zdravstvene težave, tako da sem pravzaprav zamudil ves začetni del odprave – ko sem prišel k sebi, so bili drugi že na Rami. Potem pa sem nekako ujel ritem. Če se spomnim odprave kot celote, je seveda splošni občutek predvsem, da sem bil le eden izmed mnogih. Kolesce v mehanizmu. Edini član odprave, ki so ga majčkeno razvajali, je bil Šrauf. Njega se je vsaj delno uslišalo glede tega, kdaj bi rad šel na hrib – preostali smo šli, ko smo pač prišli na vrsto. Ko pa smo bili na vrsti Kranjčani, je bil Nejc tisti motor, ki je vlekel vse skupaj naprej. Jaz sem ves čas malce okleval ... ves čas me je skrbelo, kako bom prišel dol ... Nejc pa je bil stoprocentno odločen, da gre na vrh. Neizprosno odločen. Sploh ni premišljeval o tem, kako bo šel dol – hotel je priti na vrh Everesta. Nič ni dvomil. Ko je v Sivi stopnji padel s previsa, me je bilo od strahu skoraj konec – on pa se ni niti za hip obotavljal ali dvomil o tem, da je treba na vrh. No, ko sva prišla čez tisto stopnjo, je postalo jasno, da bova šla res do vrha.

Tam se je zgodil zelo čuden pripetljaj z uro. Pod Sivo stopnjo sem pogledal na uro in videl, da kaže tri. V resnici je kazala petnajst minut čez dvanajst – ampak jaz sem mislil, da kaže tri, in postalo mi je kar slabo: tako pozno! No, ko sva bila čez Sivo stopnjo, sva po radiu poklicala Toneta Škarjo, ki je bil vodja odprave, in šele takrat se nama

je posvetilo, koliko je zares ura. Takrat sva bila iz vode! Obema je bilo jasno, da bova šla na vrh. Edino, kar nama ni bilo jasno, je bila smer sestopa. Resno sva razmišljala, da bi sestopila na jug, po normalni smeri na južno sedlo. Ampak tam ni bilo nikogar več in to bi bil za naju strašno krut položaj. Tako sva se odločila, da bova sestopila po Hornbeinovem ozebniku. Vse sva si precej dobro ogledala že med vzpenjanjem, imeli smo odlično ameriško fotografijo, na kateri je bila lepo vidna polica, ki vodi v ozebnik ... Nejc je to še posebno dobro preučil. Tako nisva imela težav z iskanjem prave smeri sestopa.

Izpolnila sta cilj odprave, bila sta prva Jugoslavana na vrhu Everesta ... sta doživela kakšno euforijo?

Andrej: Bilo je tako kot na vsakem vrhu, ki ga zelo težko dosežeš ... V prsnem košu čutiš nekakšne mravljince, pričakovanje tik pod vrhom je silovito, na vrhu pa si kar malo zbeگان. Tudi midva sva bila malce zbeگانa – kar znašla sva se na vrhu Everesta. Kaj pa zdaj?! Bil je nenavaden občutek.

Kaj pa potem, ko ste bili že v dolini, ko ste se vračali domov... kakšen je bil občutek in kako so drugi sprejeli ta uspeh?

Andrej: Spominjam se, da so bili nekateri kar malo v skrbeh, da se bom zaradi Everesta prevzel. Kar nekaj ljudi mi je reklo: »Da ne boš zdaj mislil, da se je svet spremenil!« Toda niso me dobro poznali. Zame je bil to velik uspeh, ki sem ga bil vesel – samo to.

Takrat je odpravo spremljala vsa država, iz baze ste se celo neposredno oglašali po radiu, vsi so vedeli, kaj se dogaja na Everestu. To je moral biti svojevrsten občutek.

Andrej: Res je bilo nekaj posebnega. Pozneje je bilo podobno samo še ob Lhotseju. In pri Humarju. To je bil velik projekt, s katerim so se ljudje množično identificirali. Alpinizem je bil v središču pozornosti.

Sprejeli so vas celo politiki ...

Andrej: Seveda! Dobili smo državna odlikovanja. S podpisom maršala Tita. Dobro se spomnim, da nas je sprejel Veselin Djuranović. Ko smo se

Pogled na Everest s severne strani sedla Lo-La, kjer je viden Zahodni greben od zahodne rame do vrha. (foto: Andrej Štremfelj)

vračali, smo na letalu seveda proslavljali in tudi nekaj popili ... In Šrauf je rekel, da ne bo šel iz letala, razen, če pripeljejo godbo na pihala. In ko smo na Brniku pogledali iz letala, je zaigrala godba na pihala in čakala nas je rdeča preproga! In cel sprevod, ki nas je spremil v Kranj, tam pa je bila na takratnem Trgu revolucije velika slovesnost. Tega sploh nismo pričakovali. Bilo je res posebno doživetje.

Everest leta 1990 je bil povsem drugačna zgodba, kajne?

Andrej: Res je. Povsem drugačna zgodba. Odpravo so organizirali Tržačani, ki so hoteli imeti za vodjo Tomaža Jamnika. Midva pa sva imela po Karakorumu leta 1986 zelo tesne stike in tako je Miško Tržičanom rekel, da bi me rad vzel s seboj. Ko mi je predlagal Everest, sem po kratkem premisleku odgovoril, da sem za to, ampak samo, če gre zraven tudi Marija. In tako je potem tudi bilo.

Marija: Andrej me je vprašal: »Bi šla na Everest?« Jaz pa sem odgovorila: »Zakaj pa ne!« Tako se je rodila ideja, da greva skupaj na Everest. Čisto spontano. To je pravzaprav nekakšna rdeča nit mojega alpinizma: stvari se razvijajo in se takrat, ko je čas za to, pokažejo same od sebe. Z alpinizmom se nisem ukvarjala zato, da bi nekoč prišla na Everest. Everest mi je tako rekoč sam prišel naproti.

Andrej, zastavlja se seveda vprašanje, kakšno motivacijo si imel po vzponu, kot je bila smer po Zahodnem grebenu Everesta, da si se lotil vzpona po normalni smeri z juga.

Andrej: Tu je šlo za nekaj pomembnih dejstev, ki so zdaj začuda pozabljena. Sploh nismo imeli namena plezati po normalni smeri. Imeli smo namen preplezati ameriški Zahodni greben. Takrat je veljalo pravilo, da je za normalno smer z juga vsako leto dobila dovoljenje le ena odprava – in mi smo to zamudili. Odločili smo se za ameriški Zahodni greben. Meni pa tista dolga prečnica, ki vodi do Rame, ni bila niti najmanj všeč. Predlagal sem, da splezamo prvenstveno varianto iz tabora II naravnost do našega tabora IV iz leta 1979. In to smo tudi storili.

To pa je zelo malo znano!

Andrej: Res je. Pred kratkim sem imel v rokah knjigo, ki opisuje vse prvenstvene vzpone na Everest – in tega ni zraven. Nimam pojma, kako je to mogoče, saj gospa Hawley za to smer ve. V Katmanduju nas je podrobno zaslišala, kot je njena navada, in natančno smo opisali smer, v kateri smo napeli vrvi. Vendar se je vreme potem poslabšalo in nismo nadaljevali. Se pa zelo dobro spominjam, kako sva z Marijo in dvema šerpama prišla prav na kraj, kjer smo imeli leta 1979 tabor

V zasneženi steni sedla Lo La (foto: Andrej Štremfelj)

IV. Oziral sem se že po polici, ki vodi v Hornbeinov ozebnik, tja, kjer sva se z Nejcem vračala. Celozelo hitro smo se povzpeli do tja. Resno sem mislil na to, da bi šli kar od tam na vrh. Potem pa je zapadlo več kot pol metra snega in prečenje v Hornbeinov ozebnik je postalo silno nevarno. Poleg tega je gaženje in postavljanje dodatnega tabora ekipi pobralo malo preveč moči. Tako smo se potem preusmerili v normalno smer, po kateri sta šla z juga na vrh tudi Hillary in Tensing leta 1953.

Tudi v normalni smeri nisem ostal brez motiva za vzpon – hotel sem na vrh brez dodatnega kisika. Vendar drži, da smo predtem preplezali novo smer – naravnost iz Zahodne globeli na Zahodni greben.

Sta se z Marijo sploh zavedala, da sta postavila enega izmed rekordov Everesta, da sta bila prvi zakonski par na vrhu najvišje gore sveta?

Andrej: Kje pa! To sva izvedela šele v Katmanduju. In tudi to, da se nama je prvenstvo pravzaprav posrečilo tako rekoč za las – kmalu za nama je bil namreč na vrhu še en poročen par, Rus in Američanka. Hawleyjeva naju je silno natančno izprašala in nama potem povedala, da sva bila prva zakonca na vrhu. Kar debelo sva pogledala!

Vzpon na osemtisočak je fizično silno zahtevna stvar – kako pa je pri tem ženski? Marija, ti imaš za seboj tri osemtisočake. Kaj meniš – je to, da si ženska, na tako visoki gori zelo oteževalna okoliščina?

Marija: Ženske smo brez dvoma telesno šibkejše od moških. Tako pač je ... Imamo manj mišične mase, torej manj moči. Z alpinizmom ni prav nič drugače kot z drugimi športi – dosežki žensk se z dosežki moških ne morejo meriti. Zadnji ženski osemtisočak je bil dosežen šele predlani – to samo po sebi marsikaj pove!

Morda pa imamo po drugi strani ženske tudi nekatere prednosti – morda smo bolj vztrajne, trmaste?

Marija: To pa! Vztrajnost je prav gotovo lastnost, ki je imamo alpinistke veliko. In potrpežljivost. Zdi se mi, da se ženske lažje sprijaznimo z dolgotrajnimi neprijetnostmi. Tega smo navajene. Spomnim se na primer vseh težav pri oblačenju na Južnem sedlu Everesta. Za vsak gumb, ki si ga zapel, si porabil toliko časa kot dveleten otrok. Moški so pošteno preklinjali! Če si ženska, pa imaš težave že s tem, kako iti na stranišče! Popolnoma

Plezanje v prvenstveni varianti na Zahodni greben (foto: Andrej Štremfelj)

moraš sneti plezalni pas in se sleči tako rekoč do golega. Moškim vsega tega ni treba. To so stiske, ki te doletijo že v navadnih gorah, za to sploh ni treba na Everest. Ampak vseh teh zapletov se tako navadiš, da potem tudi težave v velikih višinah, ko ti je slabo in ko postaneš počasen, nekako lažje prenašaš.

Sta vidva plezala na Everest kot mož in žena ali bolj kot dobro utečena alpinistična naveza?

Andrej: Bolj kot utečena naveza. Naša odprava ni bila dovolj močna, da bi lahko imela na Južnem sedlu kar naprej kakšno navezo, ki bi čakala na vreme in ugodno priložnost za vzpon na vrh. Mi smo na lepo vreme čakali v bazi. Ko se na Everestu pojavi lepo vreme, se to skoraj nikoli ne zgodi za en sam dan, ampak za dva, tri, štiri dni. In takrat se je treba pognati po hribu navzgor. Ko je bil prvi lep dan, smo odšli iz baze, prišli v enem dnevu v tabor II, naslednji dan na Južno sedlo, tretji dan pa na vrh. Ko smo prišli na Južno sedlo, je zvečer pihal orkanski veter. Močno smo dvomili, da bomo lahko šli naslednji dan na vrh. Velikokrat slišim, da ljudje odhajajo z Južnega sedla pro-

ti vrhu sredi noči – mi pa smo šli šele ob petih zjutraj. Prej je vso noč divjal vihar. Veter je malo pokenjal, ampak še zmeraj je tako zelo pihalo, da sem sklenil, da ne bom tvegaj svojih prstov, ampak bom raje vzel dodatni kisik. Takrat mi je res zmanjkalo motivacije! Če bi mi kdo lahko zagotovil, da bo Marija prišla na vrh, ne da bi šel jaz zraven, ne bi šel gor. Cel vzpon proti vrhu, vse do Južnega vrha, sem trpel kot Kristus in vso pot me je Marija priganjala: »Daj, nikar ne počivaj! Naprej, naprej!« Prav nobene motivacije nisem čutil. Hodil sem s tako muko, da ne morem povedati. Na Kanč sem prišel brez kisika veliko laže kot takrat na Everest! Šele na Južnem vrhu, ko je bil cilj tako rekoč na dosegu roke, se mi je energija vrnila – potem je šlo laže do vrha.

Marija je bila prva Slovenka na vrhu Everesta in trinajsta ženska na vrhu sploh – zelo malo jih je bilo pred njo. Je imel ta dosežek dovolj velik odmev?

Andrej: Mislim, da je imel njen vzpon kar velik odmev. Tisto pomlad je sicer Tomo Česen splezal na Lhotse – ampak naš Everest je bil kljub temu zelo odmeven, ravno zato, ker je Marija prišla na vrh. Takrat so nama vaščani doma naredili tak sprejem, da ga ne bova nikoli pozabila!

Marija, kam bi med svojimi tremi osemtisočaki umestila Everest?

Marija: Everest je pač Everest – najvišji je. Toda veliko bolj mi je pri srcu odprava na Čo Oju. Tisto je bila zelo lepa odprava, takrat sva prehodila zelo samotne predele. Kar pa zadeva težave, je bil vzpon na Broad Peak zame težji kot vzpon na Everest. Za Everest sem bila strašansko motivirana. Res je bilo tako, kot je povedal Andrej: on zadnji dan najraje sploh ne bi šel na vrh, jaz pa sem bila pripravljena na veliko slabše razmere, kot sva jih potem imela. Počutila sem se zelo močno in polno energije. Če se spomnim tistega zadnjega dne in vzpona na vrh, se mi zdi, da sploh ni bilo naporno. Takrat sva oba zelo jasno spoznala, kaj pomeni motivacija. Ne samo, da ti pomaga na vrh, lahko te tudi ohrani pri življenju.

Na Everest sta šla oba – otroke pa sta pustila doma. Vaju je kaj skrbelo, kaj bo, če bo šlo kaj narobe?

Andrej: Veš, kako je to ... Zmeraj računava na to, da ne bo šlo nič narobe. Edino, kar sva razmišljala, ko sva bila še doma, je bilo, da ne bova

hkrati hodila čez Ledeni slap. Pa sva potem stori-la tudi to – šla sva skupaj. Petkrat. Sva se pa pošte-no potrudila, da sva bila kar se da hitra.

Marija: Jaz sem o tem, kaj bo z otroki, če se nama kaj zgodi, razmišljala, preden sem šla na odpravo. Ko smo bili v baznem taboru, pa nič več. Te odločitve, ki jih moram sprejemati že, odkar plezam, so zame najtežje, kar se mi v življenju dogaja ... Seveda je za žensko, ki je mama, zelo huda dilema, ali naj sploh nadaljuje tako dejavnost, kot je alpinizem. Ampak to so dileme, o katerih razmišljam doma. Ko pa se odločim in grem, ko sem na odpravi ali v steni, poskušam razmišljanje o otrocih čimbolj izključiti. Drugače ne gre. Takrat je treba vso energijo in vse razmišljanje vlagati v vzpon in v nič drugega.

Odločila sem se, da bom šla na Everest, čeprav imam otroke. Verjamem, da ima vsak človek svojo pot v življenju. Rezultati tega, s čimer se ukvarjaš, ti povedo, ali si na pravi ali na nepravi poti. Če počneš stvari, zaradi katerih si boljši, zaradi katerih je v tebi več dobrote – potem je to prava pot. Če pa bi to početje prinašalo negativne posledice, recimo jezo, častihlepe, napuh – potem bi bilo to zelo narobe. Čutim, da so gore, kot jih doživljam, moja prava pot. Seveda nisem izključila možnosti, da bi se mi kaj zgodilo. To bi bilo neumno, kajti alpinizem je nevarno početje. Ampak razmišljala sem takole: ljudje se pravzaprav pogosto odločimo početi stvari, za katere vemo, da se lahko slabo končajo. Samo, da se v alpinizmu katastrofa zgodi bliskovito, v vsakdanjem življenju pa se ubijamo počasi – nekateri s cigaretami, drugi z alkoholom, tretji z drogami, četrti z nezdravo hrano... Razlika je v tem, da se s temi nevarnostmi vsakdanjega življenja večina ljudi zlahkoto sprijazni – ker to skoraj vsi počno. Z alpinizmom pa ne. Z alpinizmom se ukvarja le peščica ljudi in preostali težko razumejo našo pripravljenost, da tvegamo.

Andrej, tvoja alpinistična in himalajska kariera je resnično zelo bogata. Imaš veliko možnosti primerjati. Je Everest v resnici tako izjemna gora – ali pa se ga sloves drži samo zato, ker je pač višji od vseh drugih vrhov?

Andrej: Everest je nesporno najvišja gora na svetu. Vseh šest osemtisočakov, ki so nižji od 8300 m, sodi po težavnosti vsaj kategorijo nižje. Morda je izjema Nanga Parbat, ki ima pregovorno zoprnno vreme. Višina je odločilna! Je pa res, da je Eve-

rest oblegan. To se je kazalo že leta 1990: potem, ko je zapadlo pol metra snega, je bila po prvem dnevu lepega vremena do Južnega sedla že meter široka gaz! Pravi stampedo. Na gori je toliko ljudi, da pregazijo celo pot, fiksne vrvi so napete – preostane ti le še, da sopihaš navzgor. No, res pa je, da nad Južnim sedlom takrat, ko sva šla z Marijo na vrh, razen desetih metrov neke stare vrvi v Hillaryjevi stopnji ni bilo napete nobene vrvi. Gor in dol sva šla brez vrvi.

Zdaj pravzaprav sploh ne moreš splezati na Everest po normalni smeri v alpskem slogu – razen, če se po naključju zgodi, da si na gori sam. Predlanskim se je zgodilo, da jeseni ni bilo na Everestu nobene odprave po normalni smeri. Ampak to je izjemen položaj – navadno je na gori na stotine ljudi, povsod so napete vrvi, povsod so tabori, povsod ljudje, ki ti lahko pomagajo – to ni več tisto, kar naj bi alpinist na gori pravzaprav iskal. Prav zato zdaj toliko več ljudi pride na Everest – psihološko je to popolnoma drugačen po-

ložaj, kot če je naveza ali odprava na vsej gori sama ali pa, če celo plezaš čisto sam. To je popolnoma neprimerljivo!

Marija: V petdesetih letih, kolikor jih je minilo od Hillaryjevega in Tensingovega vzpona na Everest, se je na Himalaji marsikaj spremenilo... Žal mi je, da je tako. S tem, kar se zdaj dogaja na Everestu, se gora pravzaprav nekako prostituira. Everest je še zmeraj najvišja točka sveta in bi moral ostati neokrnjen za tiste, ki so se pripravljene lotiti alpinizma na prvobiten način, v skromnih razmerah. To pomeni, da ne preseliš vsega udobja, ki si ga navajen doma v stanovanju, v bazni tabor. Ljudje, ki ne morejo živeti brez tuša in fotelejev, ne sodijo na Everest. Žal se zdaj dogaja dobesedno to. Sploh ne moreš doživeti prvinskosti naravnega okolja. Če je vsa pot do vrha opremljena z vrvmi, če uporabljaš kisik že na 6000 m, če ti nosijo v bazo svežo solato in imaš na gori pet nosačev, ki skrbijo samo za tvoje udobje – to ni več alpinizem. ○

Andrej in Marija Štremfelj na najvišji točki sveta

Pavle Kozjek

Prvi Slovenec na vrhu Everesta brez uporabe dodatnega kisika

Pogovarjala se je: **Marjeta Keršič – Svetel**
Fotografiji: **Pavle Kozjek**

Pavle Kozjek je vrh Everesta dosegel s severne, tibetanske strani kot član mednarodne odprave spomladi leta 1997.

Kako ste se odločili, da boste šli na Everest s severa, in to po smeri, ki jo je prva začrtala že kitajska odprava spomladi leta 1960, ki je bila prva uspešna s severne, tibetanske strani?

Cilj naše mednarodne odprave je bil od vsega začetka vzpon na Everest s severa. Ni pa bilo čisto

jasno, kje bo bazni tabor: tam, kjer je običajna baza za klasično smer vzpona po severnem grebenu, ali pa v sosednji dolini – v mislih smo imeli namreč tudi morebitno novo smer. Razmere so bile take, da smo se nazadnje odločili za normalno smer in bazo pod severno steno. Moja prvotna zamisel o novi smeri je odpadla, ampak zame je bil Everest tudi po severnem grebenu velikanski izziv, želja, ki me je preganjala, odkar sem začel hoditi v Himalajo.

Pogled navzdol čez drugo skalno stopnjo (8700 m)

Kaj pa odločitev, da boš vzpon izpeljal brez uporabe dodatnega kisika?

Saj ravno za to je šlo! Sam vzpon na Everest je ob vsej množici alpinistov, ki se vzpenjajo na to goro, precej manj izzivalen. Čeprav seveda število tistih, ki plezajo na Everest, niti najmanj ne zmanjšuje dejanske zahtevnosti vzpona. Ampak zame je bil izziv preskusiti samega sebe in se povzpeti na vrh »by fair means«, kot temu pravimo – to pa seveda pomeni brez uporabe dodatnega kisika. V višinskih taborih smo sicer imeli jeklenke s kisikom, vendar vzpon brez uporabe dodatnega kisika pomeni, da tega kisika nisem uporabljal ne v taborih niti nisem jeklenke nosil s seboj. Že to, da bi jo imel v nahrbtniku, recimo za vsak primer, bi zelo spremenilo položaj in potem vzpon po mojem mnenju ne bi bil več čisto »by fair means«.

Kaj je bilo zate pri tem vzponu najtežje?

V fizičnem smislu bi uvrstil ta vzpon med tri najtežje od vseh, kar sem jih opravil v življenju – ni pa bil najtežji. Doživljal sem že precej hujše preskušnje. Bil je pa ta vzpon psihično zelo naporen. Na ključnem mestu pod Drugo skalno stopnjo je namreč moj soplezalec omagal in sklenil, da se bo vrnil navzdol. Naprej sem šel sam. Odločitev za to je bila zelo težka ... Vedel sem, kako se obnesem na višini 8000 m, nisem pa vedel, kako bo na 8800. In razlika je velikanska! Pa še pozno je bilo. Greben je strašno dolg, midva pa nisva začela vzpona zelo zgodaj zjutraj. Tudi vreme se je počasi začelo kvariti ... Res, odločitev, da grem sam na vrh, je bila zelo težka. Odločiti se je bilo treba hitro. Sklenil sem, da grem sam na vrh – in uspelo mi je.

Tisto pomlad je Everest terjal številne žrtve – ne samo na južni, ampak tudi na severni strani. Imeli ste še to smolo, da ste se morali vzpenjati tako rekoč čez trupla preminulih članov nesrečne kazahstanske odprave ... tudi to je bila verjetno svojevrstna oteževalna okoliščina?

Res je bilo precej grozno ... eno od trupel je primrznilo k steni na takem mestu, da je bilo treba stopiti dobesedno čezenj. Ampak – na to je človek psihično pripravljen. Vedeli smo, kaj se je na gori zgodilo, in smo vedeli, kaj nas čaka.

Letos ves svet proslavlja 50 let od vzpona na Everest, ki sta ga opravila Hillary in Tensing. Vendar pa še zmeraj obstaja senca dvoma, ali je to res bil prvi vzpon na vrh; nekateri še zmeraj menijo,

da je mogoče Malloryju in Irvinu že leta 1924 uspelo priti na vrh s severa. Ti si se vzpenjal tako rekoč po njunih sledih – kaj ti misliš o tej teoriji?

Ne, ne, nikakor se mi ne zdi verjetno, da bi leta 1924 kdo od njiju prišel na vrh. Druga skalna stopnja je tehnično tako zahtevna, da celo zdaj, ko je tam kovinska lestev in visijo v steni vrvi, zahteva plezanje čeznjo kar hud napor. Pred leti so jo preplezali prosto in ocenili med šesto in sedmo stopnjo. S tisto opremo, kakršno so imeli leta 1924, pa na taki višini – ne, to se mi zdi popolnoma nemogoče!

Pavle, v svoji zares bogati in pestri karieri vrhunskega alpinista si spoznal in preplezal številne zahtevne hribe – kam bi v zbirki svojih vzponov umestil Everest?

Prav gotovo spada Everest med tri moje najljubše vzpone – poleg Šiša Pangme in Cerro Torreja. ○

Pogled na vrh preko severovzhodnega grebena

Davo Karničar o Everestu

Prvi, ki je smučal z Everesta do baznega tabora

Pogovarjala se je: Marjeta Keršič – Svetel

Kako se je rojevala zamisel, da bi nekoč smučal z vrha Everesta, in kako je nazadnje dozorela odločitev, da se boš tega zares lotil?

Misel na smučanje z Everesta se mi je že dolgo motala po glavi. Porajala se je nekako počasi ... človek si pač želi vse više in više in če gre za alpinistično smučanje, si pač želiš smučati z vse višjih vrhov. Vse skupaj se je začelo s precej igrivimi poskusi priti čim više po snegu in potem smučati

Davo pred začetkom smučanja (foto: Franc Oderlap)

navzdol. Potem so moji cilji postajali vse resnejši – od domačih gora do zahtevnih evropskih ... in seveda je bil tam daleč nekje, na koncu misli, tudi Everest. Ampak ta misel je bila dolgo precej abstraktna. Na glas sem si upal izreči to željo šele po tistem, ko sva z bratom Drejcem smučala z vrha Anapurne. Anapurna me je rešila dvoma, ali se da zares smučati z osemtisočaka ali ne. Po vseh pripovedih o tem, kako je na višini nad 8000 m, kjer je veliko manj kisika, me je skrbelo predvsem to, ali se da tam dovolj hitro misliti in reagirati, da lahko uspešno presmučaš tudi zahtevne strmine. Pri smučanju je hitrost gibanja velika, možnost padca pa je nenehno navzoča, saj nima telo nobene fiksne oporne točke. To je nekaj čisto drugega kot pri hoji ali plezanju. Pri smučanju morajo biti reakcije bliskovite. Skrbelo me je torej predvsem to, ali je na višini nad 8000 m mogoče duševno in telesno dovolj hitro in usklajeno delovati, da lahko varno smučaš. Na Anapurni sem dobil odgovor. Zelo dobro je šlo!

Tisti, ki se vzpenjajo na Everest, imajo en sam cilj: spraviti svoje telo na vrh. Ti pa si že med vzponom moral misliti tudi na to, kako boš posamezne odseke presmučal. Je bila to med vzpenjanjem huda obremenitev?

Ko sem bil še mulec, sem leta 1979 spremljal našo odpravo na Everest in takrat me je prevzela želja, da bi tudi sam nekoč prišel na vrh. Everest je bil uresničenje davne mladostne želje. Nisem vedel, kako bom reagiral na višino – dotlej sem bil le 8300 m visoko, med svojim prvim poskusom vzpona na Everest s severa. Poleg tega sem moral prnesti na vrh smuči, to pa pomeni znatno težji na-

hrbtnik, kot bi ga nosil sicer. Seveda sem si vsak meter temeljito ogledal in ves čas razmišljal, kje in kako bom smučal navzdol. Edini odsek, ki ga nisem prehodil, je bil tik pod Južnim sedlom. Tam smo se vzpenjali po kopnem. In seveda si nisem mogel prej ogledati spodnjega dela ob Lednem slapu. Med vzponom sem ves čas tuhtal, kako bo šlo navzdol, in bil sem precej pomirjen, ker so bile razmere dobre. Skrbel me je le odsek od Rame nad Južnim sedlom do Južnega vrha – tam je bilo vse klozasto.

Ko stojiš na vrhu gore na smučeh, je to trenutek resnice tik pred odločitvijo, da boš odsmučal navzdol. Ta trenutek je verjetno zelo intenzivno doživetje in predstavljam si, da vsakokrat drugačno. Kako je bilo, ko si stal na smučeh na vrhu Everesta?

Uh! Dejstvo je, da je že stati na vrhu Everesta nekaj čisto drugega kot stati kjerkoli drugje na zemeljski obli. Ljudje marsikdaj govorijo, da je bilo na Everestu tako ali tako že tisoč ljudi in da to ni več nič posebnega. Toda Everest je še zmeraj najvišja gora na našem planetu in priti na vrh je že samo po sebi zelo zelo zahteven cilj. Zame je bilo to,

da sem prišel na vrh, velik uspeh in tudi veliko veselje – toda že vnaprej sem se opominjal, da me ne sme prevzeti evforija in da se moram popolnoma osredotočiti na svoj glavni namen, to pa je bilo smučanje navzdol. Zato, da bi bil na vrhu čim bolj pri sebi in da bi čim več energije prihranil za smučanje, sem za zadnji del vzpona uporabil dodatni kisik. Mislim, da je bilo to razumno in čisto pravilno. Že vnaprej sem naredil načrt, da bom na vrhu kar se da hitro zamenjal opremo in čim prej odsmučal navzdol. Priznam, da je bilo težko, čeprav tega takrat za nič na svetu ne bi hotel priznati! Težko se je bilo odriniti in zasmučati navzdol – zaradi strahu. Seveda sem jasno in glasno razglašal, da sem popolnoma sposoben smučati z vrha Everesta in da ni senčice dvoma, da bom to storil. Že zato, ker sem moral številne ljudi prepričati, da so verjeli v moj načrt. Potem pa je trenutek, ki sem si ga tako silno želel, res prišel: stal sem na smučeh na vrhu Everesta. In takrat me je nenadoma obšel strašen dvom: je to res zame? Mi je to res namenjeno, je to res najvišji cilj, ki sem ga sposoben doseči, ali pa sem tik pred tem, da bom naredil najbolj katastrofalno napako v življenju?

*Smučanje med taborom I in bazo
(foto: Urban Golob)*

Ta dvom se je pojavil, ko sem si pripenjal smuči, in je vse bolj naraščal. Nisem mu hotel dovoliti, da me popolnoma prevzame, zato sem kar se da hitro odsmučal z vrha.

Pred Everestom si opravil spuste na smučeh, ki so bili tehnično izjemno zahtevni, precej zahtevnejši kot Hillaryjeva stopnja. Toda Hillaryjeva stopnja je vendarle vražje visoko.

Tehnično je bilo zahtevnejše presmučati greben nad njo. Zadnjih petnajst metrov nad Hillaryjevo stopnjo greben vzalovi levo – desno in je izredno oster. Ni šlo drugače – moral sem čisto na rob grebena in bočno drseti do Hillaryjeve stopnje. Jeseni je Hillaryjeva stopnja močno drugačna kot spomladi, ko je tam treba plezati po kopni skali. Bilo je veliko snega. Pravzaprav so bile najhujša težava številne vrvi, ki visijo tam čez.

Nekateri so mi očitali, da sem Hillaryjevo stopnjo presmučal tako, da sem bil z vponko vpet na vrv. Ampak ta vponka je popolnoma prosto drsela po napeti vrvi – nikakor ni šlo za to, da bi kakor koli ovirala prosto smučanje. Pod Hillaryjevo stopnjo je majhno sedelce. Popolna ravnina. Skrbelo me je, da bi po izjemno strmem bočnem drsenju zaradi te uravnave padel. Ta morebitni padec bi bil brez dvoma usoden, zato sem se vpel na vrv, ki je bila spodaj pritrjena. Če bi padel, bi mi rešila življenje.

Drugeče pa je bil zame pravzaprav najtežji del smučanja predel ob Ledenem slapu. Psihično je bilo to zelo zelo težko, kajti ves čas sem se zavedal,

da sam lahko zelo malo prispevam k svojemu preživetju. Tam je šlo vse skupaj zelo čez rob – 90 odstotkov je bilo odvisno od sreče.

Z vrha Everesta si vzdržema smučal vse do baze – veliki cilj je bil uresničen. Višje točke, od koder bi lahko smučal, na Zemlji ni. Kaj pa zdaj? Je za Everestom ostala nekakšna praznina ali so te prevzeli novi načrti?

Everest je bil cilj, na katerega sem se dolgo pripravljaj, sanjal o njem, za kar dolgo obdobje sem se mu popolnoma posvetil. Kakšnega pol leta po vrnitvi z njega sem bil res kakor v nekakšnem vakuumu – sledila je praznina. Počutil sem se izžetega in nekaj v moji notranjosti se je izpelo. Potem pa me je prevzel načrt smučanja z najvišjih vrhov vseh celin. To je bil nov izziv, ki mi je dal novo energijo.

Koliko ti še manjka do uresničitve tega načrta?

Junija grem na Mount McKinley, potem pride na vrsto Kosciusko, najvišji vrh Avstralije ... Nekateri sicer štejejo za najvišjo goro Avstralije in Oceanije Karstenszovo piramido na Iran Jayi, vendar Oceanija ni celina in zato mislim, da bo čisto pošteno, če smučam z Mount Kosciuska. Tam bo snega dovolj! Potem mi seveda ostane še Antarktika ... ta pa terja predvsem velika finančna sredstva. Ampak če bo šlo vse po sreči, naj bi konec letošnjega ali v začetku leta 2004 smučal tudi z Mount Vinsona in končal ta projekt.

Vso srečo!

Nadaljevanje uvodnika

Ker je Everest Everest, tudi Slovenci nismo nehalo z letom 1979. Deset let pozneje – 10. maja 1989 – se je nanj vzpel Viki Grošelj po normalni smeri z makedonsko odpravo. Naslednjo jesen, 7. 10. 1990, prav tako Janez Jeglič ter Marija in Andrej Štremfelj, prvi zakonski par, ki je bil skupaj na vrhu. Aco Pepevnik je bil prvi, ki se je uspešno povzpел na vrh iz Tibeta – po smeri predvojnih poskusov in legendarnih izginulih Maloryja in Irvina. To je bilo 22. 5. 1997, naslednji dan pa je bil že na vrhu Pavle Kozjek, doslej edini Slovenec brez kisikove jeklenke. 7. 10. 2000 spet svetovni rekord – Franc Oderlap in Davo Karničar, ki je prvi presmučal vso smer od vrha do baznega tabora. Dva dni za njima – 9.10.2000

– so klasično smer ponovili Matej Flis, Tadej Golob in Grega Lačen.

Pozno zvečer 23. maja 1979 sva se s Šraufom spuščala od Kumdeja proti Namče Bazarju. Pri novozelandskem zdravniško-učiteljskem zakonskem paru Jerram sva se oprhala in ogrela z viskijem, Potem pa sva se vračala v tabor odhajajoče odprave: »Vidiš, jutri se bomo v pilatusu pognali čez tale rob nad sotesko. In če Sagarmata samo z mezincem frčne, bomo končali spodaj med balvani.«

Kdor se je Sagarmate le dotaknil, mu bo to, kar je doživel – in to, kar bi lahko, pa ni – do konca življenja vznemirjalo srce. Nič ni večjega od Everesta – veliko višji je kot le 8848 m. Tam vsak sreča samega sebe – nekateri dokončno.

Šerpa Dhamey Tenzing Norgay

O svojem očetu, Everestu in gorah

Besedilo in Fotografija: Marjeta Keršič-Svetel

V kakšni družini ste odraščali in kako se spominjate svojega očeta? Tenzinga Norgaya ves svet pozna kot človeka, ki je leta 1953 s Hillaryjem stopil na vrh Everesta ... Za vas pa je bil ta mož seveda predvsem oče ... Kakšni so vaši spomini nanj?

Dhamey: Naša družina je velika. Moj oče je bil trikrat poročen in je imel šest otrok – poleg bratov in sester pa imam še kup bratrancev. Za Šerpe je sorodstvo zelo pomembno, zelo povezani smo med seboj. Zdi se mi, da prav to najbolj pogrešam, ker že vrsto let živim daleč od doma – študiral sem v Združenih državah Amerike, delam pa v Hong Kongu. Moj oče je bil čudovit človek – vsi smo ga zelo spoštovali. Bil je strog vzgojitelj, vendar se je vse življenje zelo trudil, da bi nam, svoji družini, omogočil lepo življenje in dobro prihodnost. Predvsem je želel, da bi imeli vsi njegovi otroci dobro izobrazbo – to je bilo nekaj, česar sam ni imel. Njegovo življenje je bilo do tistega zgodovinskega vzpona na Everest zelo težko. Tudi pozneje, ko je bil že slaven, je bil zelo skromen človek. Navajen je bil trdo delati in se zanašati samo nase – do konca je ostal tak. Nikomur ni hotel biti nič dolžan in tako je vzgajal tudi nas.

Kaj je zanj pravzaprav pomenil Everest – in kaj gore pomenijo vam?

Dhamey: Everest mu je pomenil zelo veliko ... Po eni strani je strastno ljubil gore in si je zelo želel priti na vrh. Po drugi strani je bil globoko veren budist in je imel do gora veliko spoštovanje. Za alpiniste iz Evrope in Amerike je plezanje v Hi-

malaji pač nekakšen konjiček – jih pač veseli to početi. Za Šerpe pa je to predvsem način, kako si priboriti boljše življenje. Če večino življenja preživiš na višini 6000 m ali celo više, imaš gore seveda že nekako v krvi. Z očetom smo hodili po gorah – ampak nikoli nas ni spodbujal, da bi plezali. Prav nasprotno, govoril nam je: »Jaz sem šel na Everest zato, da vam ne bo treba plezati po visokih gorah!« Zdelo se mu je pomembno, da študiramo in si uredimo življenje, ne da bi si morali služiti kruh na himalajskih odpravah. Ko je moj starejši brat Jamling začel omenjati, da bi rad šel na Everest, mu je oče dejal: »Sin, z vrha Everesta ne vidiš vsega sveta. Vidiš pa veliko – ravno toliko, da spoznaš, kako velik je svet in kaj vse bi moral v življenju še postoriti!«

No, vaš starejši brat je vseeno šel po očetovih stopinjah in je tudi stal na vrhu Everesta.

Dhamey: Da, Jamling je bil 1996 na vrhu Everesta. Zmeraj je bil odličen športnik – ko je študiral v Ameriki, si je služil denar kot učitelj karateja. Tudi moj nečak Tashi, sin moje najstarejše sestre, ki živi v Avstraliji, je alpinist in gorski vodnik in tudi on je bil na vrhu Everesta.

Kaj pa vi – vas tudi mikajo himalajski osemisočaki?

Dhamey: Pravzaprav ne. Živim življenje sodobnega poslovnega človeka – in kot poslovnež v Hong Kongu ne moreš veliko misliti na himalajske vrhove. Ni časa. Po pravici povedano tudi fizično ne bi bil kos alpinizmu ... Nisem kaj prida športnik. Vendar pa pogrešam gore. Pogrešam ostri, čisti gorski zrak, vonj po travi na pašnikih in temno modro nebo ... Rad bi se še vrnil v gore, kamor smo hodili z očetom. Ne plezat, ampak občudovat lepoto Himalaje. Sam nisem ravno veren budist, toda v gorah je nekaj, kar me navdaja s strahospoštovanjem. ○

Gola gora

Nanga Parbat – 50 let od prvega vzpona Hermanna Buhla

Besedilo: Andrej Mašera

Nekaj tednov po hrupnem slavlju prvega uspešnega vzpona na Everest, je v svet šinila novica, da tudi Nanga Parbat ni več deviška gora. Podrobnosti so bile še bolj zanimive: na vrhu je bil en sam človek – Hermann Buhl. Tako se je končno obrnil list v zgodovini te veličastne in zelo nevarne gore, ki je pred tem terjala že 31 smrtnih žrtev. Zgodovina Nanga Parbata je polna herojskih, trepečih in žalostnih zgodb. Zgodb, ki opisujejo skrajne napore, človeške stiske in slabosti, zgodbe o požrtvovalnosti in človeški solidarnosti, žal pa tudi o sebičnosti in brezobzirnosti, kot posledicah skrajnega obupa. Že ime Nanga Parbat ali Gola gora deluje nekako usodno in zlovesče. Pa še nekaj: Nanga Parbat je nedvomno »nemška« gora. Nemci so jo naskokovali vztrajno in trmasto, pri tem umirali, pa potem zopet znova poskušali.

Prvi poskusi

Nanga Parbat (8125 m) je najbolj na zahod pomaknjen osematisočak, gorski osamelec, ki ga veletok Ind loči od glavne verige Karakoruma. Pobočja so silno visoka: tako Rakhjotska stena na severu, po kateri so šle predvojne odprave, pa tudi Hermann Buhl, kot tudi Diamirska stena na zahodu, po kateri se danes vzpenja večina odprav. Po višini in strmini pa vse prekaša južna Rupalska stena, strahoten kolos ledu in skal, ki je s svojimi 4500 m verjetno najvišja stena na svetu. Nanga Parbat je znana po obilici snega, hudih neurjih, mrazu in plazovih, medtem ko se učinki monsuna pojavijo kasneje kot drugod v Himalaji.

Zgodovina Nanga Parbata se začne presenetljivo zgodaj. Že leta 1895 je odličen angleški alpinist Albert F. Mummery poskusil vzpon po Diamirski steni, po značilnem skalnem rebbru, ki danes nosi njegovo ime. Potem ko je dosegel višino skoraj 7000 m, je s spremljevalcema Raghbirjem Thapo

in Gamanom Singhom izginil. Verjetno jih je pobral plaz in pokopal v ledeniški razpoki. Vzpon je bil daleč pred svojim časom, verjetno pa se Mummery, kljub izjemnim alpskim izkušnjam, ni dočela zavedal, da je Himalaja povsem nekaj drugega.

Gora je imela nadaljnjih sedemintrideset let mir. Leta 1932 se je pod severnim Rakhjotskim pobočjem pojavila nemška odprava, ki jo je vodil Willy Merkl, v njej pa so bili odlični alpinisti, med njimi Fritz Wiessner, Peter Aschenbrenner in Fritz Bechtold. Skozi spodnje dele stene, ki so zelo plazoviti, so našli pot pod Rakhjot Peakom na vzhodni greben, do višine 6950 m. Zaradi slabega vremena so se obrnili in varno sestopili v dolino. Na tej odpravi so najeli nosače iz lokalnega ljudstva Hunza, za katere pa so bile zahteve na gori prehude.

Gora udari

Leto 1934. Leto prve velike tragedije na Nanga Parbatu. Zopet je Willy Merkl vodil veliko nemško odpravo, v kateri so bili znani alpinisti Willo Welzenbach, Peter Aschenbrenner, Erwin Schneider, Fritz Bechtold in Uli Wieland. Bili so samozavestni in prepričani v uspeh. Bili so tudi novi časi: leto prej je v Nemčiji na oblast prišel Hitler in uspeh odprave je bil nacionalni, bolje rečeno nacionalistični imperativ. Materialna sredstva so bila na voljo v neomejenih količinah in kar je zelo pomembno, prvič so na Nanga Parbat kot višinske nosače najeli Šerpe iz Darjeelina. Vzpona so se lotili kot bojnega pohoda, na žalost pa še vedno niso veliko vedeli o bivanju v velikih višinah in smotrni organizaciji napredovanja odprave. Že v taboru III je za hudim pljučnim in možganskim edemom zbolel član odprave Alfred Drexel. Šerpe so njegovo zdravstveno stanje dojeli mnogo bolj resno kot njegovi kolegi, ki se očitno niso zaveda-

li, da je Drexel v smrtni nevarnosti. Pri sestopu v nižje tabore so Drexla spremljali le Šerpe, vendar je kljub njihovem trudu umrl. Njegovo truplo, prekrito z nacistično zastavo, so pokopali v baznem taboru in nadaljevali z vzponom. Hitro so napredovali, postavili tabor IV kot višinsko bazo ter tabor V pod Rakhiot Peakom. Strmo pobočje, po katerem so splezali na vzhodni greben, so opremili s fiksnimi vrvmi in s tem močno olajšali vzpon višinskim nosačem. Ob odličnih razmerah so postavili še tabora VI in VII, tik pod Srebrnim sedlom. Naredili pa so usodno napako: večina alpinistov in tudi Šerp se je nagnetla v višinske tabore, zaledje pa je ostalo tako rekoč prazno. Aschenbrenner in Schneider sta se povzpela na Srebrno sedlo in še čez, do višine 7700 m, kjer so postavili tabor VIII. Od tu se je jasno videl vrh in o končni zmagi skoraj nihče ni več dvomil. Toda vreme se je poslabšalo, začelo je snežiti, razbesnel se je vihar, temperatura je močno padla. Namesto da bi takoj začeli sestopati, so v slabo opremljenih taborih čakali na izboljšanje vremena. Toda na višini 7000 m človek zgublja moči, tudi če leži v šotoru. Ob tem je treba poudariti, da so Šerpe bili še v mnogo hujšem položaju. Slabše opremljeni so bi-

li natlačeni v majhnih šotorih, ker so bili večji namenjeni sahibom, da pa bili pomešani med seboj, se za tisti čas ni spodobilo. Končno je bilo jasno, da je takojšen sestop nujen za golo preživetje. Šlo pa je neskončno počasi. V eni skupini sta bila Aschenbrenner in Schneider s tremi Šerpami, v drugi pa Merkl, Welzenbach in Wieland s ostalimi. Aschenbrenner in Schneider sta bila še najbolj pri močeh, naredila pa sta nečastno, alpinista nevredno dejanje. Odvezala sta se od Šerp, si nataknila smuči, zamomljala nekaj spodbudnih besed in se še isti dan prebila do tabora IV. Šerpa Pasang ni mogel verjeti, da sta jih pustila same v divjem neurju in je to občutil z nemočno bolečino. Kljub temu ni izgubil živcev, prevzel je vodstvo in počasi nadaljeval s sestopom, skupaj z nekaj Šerpami iz Merkllove skupine. Glavnina Merkllove skupine je bila še bolj počasna: v enem dnevu ni prišla niti do tabora VII, zato so bivakirali kar na prostem. Šerpa Nima Norbu je ponoči umrl, zjutraj pa se je le trideset metrov od šotorov, mrtev zgrudil Wieland. Naslednji je omagal Willo Welzenbach, velikan evropskega alpinizma, in po dolgi agoniji umrl v šotoru ob Merклу. Medtem sta Šerpa Ang Tsering in Gaylay bila ves čas na prostem in zunaj tudi prenočevala. Tudi ko je Welzenbach umrl, je Merkl čez noč ostal s truplom v šotoru, Šerpa pa pustil zunaj. Šele naslednji dan so začeli sestopati, vendar je bilo očitno, da Merклу pohajajo zadnje moči. Odločil je, da Ang Tsering nadaljuje s sestopom sam, medtem ko je zvesti Gaylay ostal pri njem do bridkega konca. Ang Tsering je bil zadnji mož, ki se je vrnil živ z morilske gore; leta 2000 je star 96 let, a duhovno popolnoma čil, pripovedoval o veliki tragediji.

Leta 1937 so Nemci znova poskusili na Nanga Parbatu. Odpravo je vodil dr. Karl Wien, udeleženec odprav na Kangčendzengo. Odprava je dobro napredovala in 14. junija se je v taboru IV zbralo 16 alpinistov, sahibov in Šerp. Sredi noči pa je z gore prihrumel ogromen plaz in pokopal vseh 16 udeležencev, med njimi tudi vodjo Karla Wiena. Nihče se ni rešil, umrli so v spanju, na njihovih obrazih ni bilo sledu smrtne boja, kot so ugotovili člani reševalne odprave, ki so po vodstvom Paula Bauerja v dvanajstih dneh prileteli iz Nemčije.

Naslednje leto je Paul Bauer, vodja nemških odprav na Kangčendzengo leta 1929 in 1931, prišel pod Nanga Parbat z močno ekipo, v kateri je

Hermann Buhl po povratku z vrha

bil tudi znameniti alpinist Hias Rebitsch. Predvsem so pazili, da žrtev ne bi bilo več in so se vzpenjali z vso previdnostjo. V lepem vremenu so na vzhodnem grebenu naleteli na trupli Willyja Merkla in Šerpe Gaylaya, ki sta bili po 4 letih povsem ohranjeni. Očitno je Gaylay umrl kasneje, v Merklovem žepu pa so našli zadnje Welzenbachovo pismo, v katerem piše, da nista z Merklom že šest dni nič toplega pojedla in pila ter roti alpiniste v spodnjih taborih, naj jim pridejo na pomoč. Obe trupli so pokopali v snegu. Rebitsch je nato s soplezalcem prišel sto petdeset metrov pod Srebrno sedlo, potem pa se je vreme pokvarilo. Bauer je takoj ukazal umik z gore, kar jim je tudi varno uspelo.

Leta 1939 je štiričlanska nemška odprava iskala možne prehode v Diamirski steni. Med udeleženci je bil tudi Heinrich Harrer, član zmagovite naveze iz severne stene Eigerja. Ko je izbruhnila 2. svetovna vojna, so jih Angleži internirali v Indiji. Harrer in Aufschneider sta iz ujenišva ušla, se prebila v Tibet, kjer je Harrer postal mentor mlademu Dalaj Lami in ostal z njim v Lhasi do kitajske okupacije Tibeta. Po vojni, leta 1950 so poskusili vzpon na Nanga Parbat trije Angleži, dva sta ostala na gori za vedno.

Končno zmaga

Leto 1953. Na Pravljlični travnik pod svernimi pobočji Nanga Parbata je zopet prišla močna avstrijsko-nemška odprava, ki jo je vodil dr. Karl Herrligkoffer, njegov pomočnik pa je bil Peter Aschenbrenner. Herrligkoffer je bil Merklov polbrat in odprava je bila pravzaprav posvečena Merklovenu spominu. Med udeleženci je bil Hermann Buhl, najbolj bleščeča zvezda takratnega alpinizma, ki je imel za seboj številne najtežje vzpone v Alpah. Tudi ostali člani odprave so bili smetana takratnega nemškega in avstrijskega alpinizma. Vzpon pa je potekal nenavadno počasi, poznalo se je, da nimajo Šerp, ki so bili sedaj indijski državljani, Nanga Parbat pa je bil v Pakistanu. Nadoમેščali so jih lokalni Hunze, ki pa se s Šerpami niso mogli primerjati. Junij je šel že proti koncu, ko so šele splezali na vzhodni greben. Vreme je držalo, čeprav bi se monsun moral že zdavnaj pojaviti. Plezalci so spočiti v taboru III kovali načrte za naskok na vrh, ko je iz baze iznenada prišel ukaz Herligkofferja in Aschenbrennerja, da se odprava prekinja in naj vsi sestopijo v dolino. Temu so se mlajši alpinisti odločno uprli in po dolgem

prerekanju po radiu, je vodja odprave nerad soglašal z nadaljevanjem vzpona. Ponovno so se povzpeli na vzhodni greben in pod Srebrnim sedlom postavili tabor, iz katerega naj bi Hermann Buhl in Otto Kemptner naskočila vrh. Dolga, zelo dolga pot ju je čakala: 1200 višinskih metrov in kakih 5 vodoravnih kilometrov, kar je za himalajske razmere strašanska razdalja. Tretjega julija Buhl ob treh zjutraj zapusti šotor; Kemptner se je obiral pri vstajanju, zato ga Buhl ne more več čakati. Do Srebrnega sedla se vzpenja v mraku, vendar je mesečina, zato ni problemov z orientacijo. Ob svitu je na robu velike snežne planote, ki se vleče proti Severnem predvrhu. Koraki postajajo počasnejši, počitki vse pogostejši. Medtem začne z vzponom tudi Kemptner; ko pride na Srebrno sedlo, vidi Buhla le kot majhno piko v daljavi. Ustavi se, malo počije, nato se vrne v tabor, kjer sta že Ertl in Frauenberger. Po vseh taborih do baze je završalo: Hermann Buhl je na gori sam. Snežna planota se vleče v neskončnost, opoldne preči Buhl strma pobočja pod Severnim predvrhom. Sledi stometrski spust v škrbino Bazhin. Buhl pomisli, da bo teh sto metrov na povratku peklenskih. Nad škrbino se dviga dolg, skalnat greben, ki sprva ni pretežaven, kmalu pa Buhlu zapre pot skalnat stolp, ki je videti nepreplezljiv. Ponudi se prehod po ozki polički, ki se nadaljuje z navpično počjo. Buhl jo prepleza, kot bi bil v domačih hribih; gre pa za plezanje V. tež. stopnje na višini 8000 m. Nad skokom je Buhl popolnoma izčrpan, po vseh štirih se plazi proti vrhu, na katerega stopi ob sedmih zvečer, po šestnajstih urah vzpona. Sonce zahaja, razgled je brezmejen, neskončen mir leži nad gorami. Buhl naredi nekaj posnetkov in začne kmalu sestopati. Ve, da strmega skoka v sestopu ne bo zmogel, zato preči nižje pod grebenom. Na ozki polički ga ujame noč. Ker je brezvetrna in ne preveč mrzla, brez hujsih posledic preždi dolge nočne ure. Nadaljevanje sestopa je ena sama kalvarija: utrujenost postaja neznosna, zgubi tudi eno derezo, pojavljajo se halucinacije. Pomaga si s tabletami poživila in proti večeru le zagleda rešilni tabor. Zgrudi se v roke tovarišev, ki mu prihitijo naproti. Nato čestitke, objemi, solze...

Tako se je končalo zgodovinsko obdobje prvega uspešnega vzpona na vrh Nanga Parbata. Gora je bila potem preplezana po različnih smereh, še je terjala smrtne žrtve, vendar so sloves morilske gore dobili nekateri drugi osemstisočaki. Toda to je že druga zgodba. ○

Nanga Parbat – Rupalska stena – najvišja stena na svetu (foto: Tomaž Humar)

Po uspešnem vzponu na Šiša Pangmo leta 2002 se Tomaž Humar vrača v najvišje stene sveta. Sredi junija se bo odpravil v južno steno Nanga Parbata, imenovano Rupalska stena. Načrtovana smer poteka po levem, strmem stebri, kjer ga čaka veliko zahtevnega, kombiniranega plezanja, začnjenega z strmimi skalnimi stopnjami, z nevarnimi, podirajočimi seraki ... Torej spet nekaj v stilu »Gozdnega Jožeta«. Sestopil naj bi po Messnerjevi smeri. Plezanje bo opravil med 7. in 20. julijem. **E.P.**

Nanga Parbat in pakistanske gore v letu 2003

V Pakistanu bodo junija slovesno proslavili obletnico prvega vzpona na Nanga Parbat – »Ubijalsko goro«, kot so jo krstili predvsem nemško govoreči alpinisti zaradi številnih smrtnih žrtev ob neuspešnih poskusih vzponov na vrh. K pripravam na slovesnost sodi tudi obisk Reinholda Messnerja po vaseh pod tem osemtisočakom. Messner je prvi alpinist na svetu z osvojenimi vrhovi vseh osemtisočakov, zdaj pa tudi poslanec evropskega parlamenta. Februarja je uradno obiskal severni Pakistan ter se srečal s predsednikom pakistanske turistične zveze in predsednikom pakistanske planinske organizacije Aminjem Gulistanom Janjuajem.

Zaradi mednarodnih okoliščin je turistični obisk Pakistana zelo upadel. Tuji turisti si ne upajo potovati v to islamsko deželo, kar še zlasti velja za Američane. Posledice za prebivalstvo gorskih dolin, ki je živelo od planinskega turizma, so ponekod katastrofalne, saj je več tisoč ljudi ostalo brez dela in socialne varnosti. Po Messnerjevi izjavi je severni Pakistan popolnoma varen za obiskovalce, ljudje pa so gostoljubni kot redko kje na svetu.

Reinholda Messnerja na Nanga Parbat vežejo zelo grenki spomini: med dramatičnim sestopom je na odpravi leta 1970 na gori izginil njegov brat Gunter Messner. Reinhold se je na zloglasni osemtisočak ponovno vrnil leta 1978 in opravil solo vzpon na vrh. Zdaj sodeluje v mednarodni akciji za postavitve šol v okoliških vaseh in se zavzema za oživljanje gorniškega turizma v predelih Karakoruma, kjer domačinom sicer grozi huda revščina.

Pakistansko ministrstvo za turizem je sporočilo, da so zvišali višinsko mejo za vrhove, za katere ne zahtevajo, da bi odprava morala imeti spremstvo zveznega oficirja. Od letošnje pomladi naprej je tako mogoč vzpon na pakistanske vrhove do 6500 m višine brez zveznega oficirja – poravnati bo treba le trekinški prispevek 50 ameriških dolarjev na osebo za mesec dni.

Marjeta Keršič-Svetel

TRGOVINA Z ALPINISTIČNO, PLANINSKO IN TREKING OPREMO

KRAKOVSKI NASIP 10, LJUBLJANA

DELOVNI ČAS: OD 9.00 - 19.00, SOBOTA OD 9.00 DO 13.00

TELEFON: 01/426-34-28, TELEFAX: 01/257-32-09

VABLJENI!

Säuleck, 3086 m

Trmasti lepotec

Besedilo in Fotografiji: Jože Drab

Gora

Säuleck je nekaj nad tri tisoč metrov visoka gora v Avstriji, v skupini Ankogla. Med številnimi podobnimi bi jo Slovenci z lahkoto prezrli, če ne bi bila uvrščena med »Vrhove prijateljstva treh dežel«. In to ne po naključju, saj so Avstrijci dobro vedeli, da zasluži obisk ljubiteljev gora, čeprav ni najvišja gora v skupini (najvišji je Säuleckov bližnji sosed Hochalmspitze s 3360 metri). Že v dolini nas od daleč vabi piramidasti vrh. Dostop nanj tehnično ni zahteven, pot pa je slikovita in polna zanimivosti. Med domačini velja gora za »damski tritisočak«, saj naj bi bil vzpon tako lahek, da »gredo gor lahko celo ženske«. Da me ne bi preganjale kakšne feministke – slednja izjava domačinov izhaja še iz časov, ko so bili visoki vrhovi izključna domena moških.

Pa vendar se ta lepotec brani obiskovalcev: če je kje kakšen oblak ali dež v Visokih Turah je to prav gotovo nad Säuleckom. Bližina jezer in ledenikov naredi specifično klimo, v kateri vode ne zmanjka. Tudi moja skupina je imela kar nekaj težav pri obisku.

Priprave

Začelo se je že septembra 2001, ko smo zaradi novozapadlega snega turo prestavili na leto 2002. Tudi tokrat se je zataknilo. Letošnje mokro poletje je povzročilo dvakratno prestavljanje in končno smo se odločili za turo točno eno leto po prvem poskusu.

Vremenarji so obetali lep jesenski vikend brez dežja in neviht. Pa vendar napoved ni vzdržala. Veter je spremenil smer in pripihal skrajni del fronte tudi nad avstrijske Alpe. Avstrijski meteorologi so napovedali, da bo na severni strani Alp

snežilo nad 1600 m, na južni pa naj bi bilo le oblačno. Säuleck pa je nekje vmes. Po vseh teh prelaganjih smo si rekli, gremo vseeno, morda pa bo. Dobro opremljenim nam bo že uspelo.

Tako smo se zbrali ob štirih zjutraj in se skozi Karavanški predor odpeljali mimo Beljaka, Spittala in Obervellacha do Mallnitza. Pred železniško postajo smo zavili desno na ožjo asfaltirano cesto in se po njej pripeljali do parkirišča na višini 1449 m. Tu je bilo izhodišče naše poti. Bili smo v narodnem parku Visoke Ture.

Vreme je bilo oblačno, zgodnja ura in neverjetna tišina pa sta mračnjaštvo še stopnjevali. Pogled na okolico, ki je delovala zelo skrivnostno, ni bil ravno navdušujoč. Oblaki, iz katerih je že v Mallnitzu rahlo pršilo, so grozeče pozivali, naj gremo raje domov.

Ampak če smo že tu, gremo vsaj do koč, smo si dejali in šli. Skupina trinajstih gornikov se ni ustrašila ne vremena, ne »nesrečnega« števila.

Tura

Pot št. 510 nas je vodila ob potoku Dösenbach navzgor po dolini Dösenner (Dösenner Tal). Pred nami, na koncu doline, nas je v oblakih vabil vrh naše gore. A do tja je bilo še daleč. Čez lepo planino Eggeralm smo prišli do zasebnega gostišča Konradhütte, 1620 m, ki pa je bilo zaprto. Poletna sezona se je zanje že končala. Na koncu ravnice se pot nekoliko strmeje povzpne do planine, kjer stoji Dösennerhütte, 1974 m. Tudi ta koč je bila že zaprta. Čez »polja« borovnic in brusnic smo prišli do slikovite uravnave Lackenboden, 2076 m. Preko mostička smo se zagrizli v še zadnjo strmino pred koč. Tu sta nas pričakala veter in rahel dež, ki je vse bolj zmrzoval. Neverjetno zanimivi leske-

tajoči se kamni na poti so se mešali z ledenimi zrnici. Na levi je bučal slap potoka, ki priteče z jezera nekoliko više ob koči. Količino vode in precejšen padec so izkoristili za mini hidrocentralo, ki daje zadosti električne energije za potrebe bližnje kočice. Končno, po dveh urah in pol hoje, kolikor piše tudi v vodniku, smo jo zagledali. Koča avstrijskega planinskega društva Arthur von Schmid Haus na višini 2272 metrov.

Gora ni hotela

Po počitku v koči nas pogled skozi okno ni navdal z optimizmom. Kljub močnemu sneženju smo morali vsaj poskusiti. Do vrha so v lepem vremenu potrebne le slabe 3 ure, v takem pa ..., hm, malo več. Napoved je bila obetavna: popoldne bodo padavine ponehale in se bo zjasnilo. Zapustili smo toplino kočice in se povzpeli nad njo, kjer se začno razbiti podi. Temne skale, kakor bi jih nametali velikani, so vedno bolj izginjale pod belo preprogo novozapadlega snega. Kljub poznemu terenu smo imeli kar nekaj težav, da smo sledili prehodom, saj se markacije niso več videle, skalnih možicev pa je bilo bolj malo. Sneženje ni in ni ponehalo. Na skalah je drselo. Srečali smo skupino, ki se je vračala. Že zjutraj so odšli od

kočice in v močnem vetru in sneženju obrnili tik pod vrhom. Tudi nam so svetovali enako, saj je bilo na grebenu že 15 cm snega, veter pa tako močan, da te je prestavilo za pol metra kot za šalo. Po »bojnim« posvetu vodnikov smo se odločili, da bo gora tukaj tudi drugo leto in mi tudi. Slikali smo se pri nenavadnem možicu, ki je pomenil tudi najvišjo točko na turi. Višinomer je pokazal skoraj 2700 m. Obrnili smo se in jo ubrali nazaj proti koči. Kot nalašč je sneženje čez nekaj minut ponehalo in nebo se je delno zjasnilo. Še vedno pa je pihal izredno močan veter. Prišel se je taliti sneg in ko smo prišli nazaj pred kočico tam skoraj ni bilo več. Odpočili smo si v koči in pred njo – ob 900 m dolgem in 200 do 300 m širokem ter do 8 m globokem ledeniškem jezeru Dösender See. Na drugi strani jezera nas je ponosno pozdravljala zasnežena Säuleck in nam mahal s soncem obsijananim križem na vrhu. Za njim so na nebu brzeli oblaki s takšno hitrostjo, da nam ni bilo žal, da smo tu doli. In ko smo sestopali proti našim avtomobilom, jedli borovnice in robidnice, ki rastejo ob poti, ter doživljali naravo v drugačni luči kot pri vzponu, smo si bili enotni: sem res še pridemo. In to za dva dni. Morda pa je gora s tem tudi dosegla svoj namen? Kdo ve. Bomo videli drugo leto! ●

Arthur – v. – Schmid Haus, v ozadju Säuleck

Koča Arthur von Schmid Haus, 2272 m

To je ena najboljših koč, kar sem jih obiskal v zadnjih letih, tako v Sloveniji kot tudi v tujini. Stoji na čudoviti lokaciji, je lepo urejena, ekološko usmerjena in z izjemno prijaznima oskrbnikoma.

Zgrajena je bila pred več kot 90 leti. Pokrajina ob slikovitem ledeniškem jezeru Dâsener See je tako prevzela akademika ekonomije Arthura von Schmidta, da je po smrti, 13. aprila 1902, vse svoje premoženje zapustil graški podružnici avstrijskega gorniškega društva (AV) z nalogo, da tu postavi svojo kočo. In tako so leta 1910 odprli dokaj veliko kočo, ki nosi njegovo ime. Kljub posodobitvam je koča ohranila čar starih, lesenih in toplih koč, ki delujejo obiskovalcem zelo domače.

Koča je odprta od začetka junija do konca septembra, če je vreme lepo, pa še do 10. oktobra. V notranjosti sta dva gostinska prostora s po 30 sedeži. En prostor je ogrevan. Še bolj toplo, če ne že vroče, je v posebni sobi – sušilnici, kjer lahko obiskovalci posušijo svoja premočena oblačila in obutev ali pa segrejejo premrženo telo. V nadstropju je 23 postelj v dvo-, tro- in štiriposteljnih sobah, 66 ležišč pa je zgoraj v mansardi. Če je vse polno, imajo še zasilna ležišča (v žargonu jim rečemo »podmornica«), kjer lahko prespi 18 oseb. Posebnost je dvoposteljna soba z lastno kopalnico (tuš) in WC-jem. Če vas mika, da bi spali prav tam, svetujem, da pokličite na telefon 0043-664-1122827 in rezervirate termin čim prej, saj so nekateri termini rezervirani celo po eno leto vnaprej. V nadstropju so sanitarije z dvema tušema za vse druge obiskovalce

koče. Tople vode zlepa ne zmanjka, saj imajo elektrike na pretek. V sobah imajo celo talno gretje, vsaka druga soba pa ima še klasično gretje z radiatorjem. Vse je izjemno čisto in pospravljeno. V zgornje prostore ne smemo z gorniškiimi čevlji. Copat za obiskovalce imajo dovolj in nam jih ni treba nositi s seboj. V koči je veliko rož, kar da prostorom prijeten videz. Za dolge večere imajo v kotu cel kup iger, igralnih kart in CD radiokaseto fon ter številne zgoščenke in kasete (seveda z njihovo domačo glasbo). Moteče je le dejstvo, da kajenje v koči ni prepovedano in se v enem gostinskem prostoru lahko kadi.

Oskrbnika sta že vrsto let ista. Johann Fleisner in Francoise Pelletier. Avstrijec in Francozinja. Zanimiv in nadvse prijazen par. Morda sta prav zaradi svoje internacionalnosti zelo naklonjena obiskovalcem drugih narodnosti. In kot sta dejala, imata še posebno rada Slovence, ki jih tukaj poleti res ni tako malo. Francoise, ki odlično obvlada 5 jezikov (nemško, angleško, italijansko, špansko in seveda Francosko), je znala celo nekaj malega slovenskih besed, ki pa jih je mešala s poljskimi in češkimi. Ker zaradi slabega vremena ni bilo veliko obiskovalcev, si je vzela za nas čas in se pogovarjala z nami kot s stariimi prijatelji.

Planinska pomlad

Dragocenosti iz planinske zgodovine

Pomlad nas vabi v naravo. Prve rože prebujajo sončne lege naših bregov in hribov iz zimskega spanja. Oko radostno boža te lepote, ki dvigajo glave skozi posušeno listje in trave. Nočni mraz jim nekako ni ustavil te silovite želje po razkazovanju. Listi na drevesih bodo počasi selili svoje barve proti vrhovom gora. Vsak teden bo više ta meja pomladi. Ptice so pa tako že pred mesecem odločno napovedale ženitev.

Koliko bogastva in kako malo je treba, da je to bogastvo naše. Le nahrbtnik, vetrovka in dobri čevlji ter tiha želja po svobodi. Tako malo in že smo v njem. Z vsakim korakom bolj mirni, sproščeni in lažjega srca. Hitrost koraka nam zrcalno kaže nemir v nas. Včasih želimo hitro priti na zadani cilj, včasih pa cilj ni znan in je dovolj časa tudi za postanek ob poti. Koliko majhnih radosti smo že spregledali ob hitenju po poteh? Nekatere včasih celo prvič vidimo in se nato sprašujemo, zakaj.

Zima, ki nam uhaja proti vrhovom, jasno kaže tisto, kar ni del narave, pa je vendar tam in kviri njeno obleko. Vsi odpadki, ki so jih odvrgli ljudje – in samo ljudje – nas motijo in smo jezni nanje. Ne stopajmo čeznje in ne prelagajmo tega na druge. Res je, niso naši in nismo dolžni tega storiti, pa vendar bo občutek zelo lep, ko bo okolica očiščena. Tudi to je del našega doma. Kakor smo se lotili pomladanskega obrezovanja drevja in okrasnih grmov, čiščenja naših vrtov, tako je prav, da si očistimo možgane. Koliko nesnage se je pile nanje, ve vsak sam. Tisti, ki smo hodili tudi pozimi, bomo laže stopili v pomlad. Nobena »pomladanska utrujenost« nam ne bo kvarila vsakdanjika. Ti izgovori so le obliži na ranjeno samozavest tistih, ki jim šele pomlad prebudi željo po hoji.

Starši so nas učili, da je na pomlad treba temeljito prevetriti hišo. Pospravljanju okolice sledijo notranja dela. Tudi podstreho, shrambo in klet je najlaže prevetriti na pomlad. Takšna čiščenja nas lahko privedejo do pravih majhnih odkritij. Pazljivo moramo ravnati s starimi pismi, ki smo jih našli zvezana skupaj s trakom, obledelim v teku desetletij. Nekatera nam pričarajo mladost naših babic in dedkov, ko so si dopisovali med seboj in je bila Amerika na drugem koncu sveta, dosegljiva le prek pisem, druga pa so zaklad zgodovine. Mogoče bo tako shranjen tudi kakšen dokument, ki je del planinske zgodovine. Vsak tako odkrit dokument je neskončno dragocen in ga mora javnost spoznati. Mogoče bo celo spremenil del zgodovine. Skrbno ga odložimo na varen kraj in pokličimo na Planinsko zvezo Slovenije. Komisija za muzejsko dejavnost zna pravilno ravnati s takšnimi zakladi zgodovine. Dragocena odkritja se lahko pojavijo tudi ob koncu življenj naših dragih. Listine, hranjene v trezorjih in železnih skrinjah, zagledajo dan šele drugo, tretjo ali četrto generacijo. Naj nas žalost zaradi odhoda ljubljenih oseb ne stre toliko, da bi zavrgli tisto, kar so hranili kot svetinjo, ker so znali ceniti njeno vrednost. Vse takšne listine prepustimo strokovnjakom. Ne dovolite, da bi spomin na zgodovino vaše družine živel le v vas. To so temelji vsake družine, tudi planinske. Več informacij bomo imeli, širši bodo naši temelji.

Začnimo pospravljati, očistimo vse, kar nas moti, zapustimo, kar je vredno ohraniti, vnukom v takšnem stanju, da bodo nekoč ponosni na nas. Zaživimo v pomladi, ki nam daje novo življenje.

Alojzija Korbar Tacar

Po hribih vštric s pomladjo

Kaj velja življenje, če ne moreš opazovati cvetja?

Besedilo: Pavel P. Pavlovec

Pomlad je prišla v deželo in iz dolin se je pričela hitro vzpenjati na gore. V postopnem osvajanju višin se ji pridružimo tudi koprski »viharniki«, ki se z okoliških hribov tudi pomikamo v sredgorje, čez mesec, dva pa seveda tudi višje.

Na »štiriglavi« Ratitovec

V soboto pred prvomajskimi prazniki smo se podali na Ratitovec v predgorju Julijcev. Pomladno razpoloženi se ga nadebudno lotimo po eni od daljših poti iz zaselka Jesenovec pri Železnikih. Po dokaj strmih gozdnih obronkih Plenšakove grape samotno grizemo kolena, dokler se pokrajina ne izvije iz jutranje megličavosti in nam ne pričinja delati družbe bližnji gorski sosed Blegoš, ožarjen v jutranjem soncu. Po slabih dveh urah hoje se gozd razpre in na jutranjo stran se odpre pogled na mikavno Selško dolino in zasnježene Kamniške planine z veličastno belo piramido Grintovca, neposredno pred nami pa je na pobočju Ratitovca kot nekakšen oltar ljubka gorska vasica Prtovč.

Pokrajina izžareva za današnji čas dokaj redko sozvočje naselitve, obdelane zemlje in pristne narave. Skupno z nami je na pohodu tudi pomlajevanje narave. Ne samo sneg, topijo, poslavljajo se podobne in občutenja zime okoli nas in v nas. Neposredno in od blizu občudujem in doživljam misterij pomladnega preporoda. Narava brsti, kipi, zeleni, po malem tudi že cveti: ob poti se belijo podlesne vetrnice, iz kopne zemlje silijo beli in modri žafrani, ob zaplatah snega pa vztraja teloh, ne več

bel, ampak od sonca rdečkasto ogorel. V dolini Razor se z okoliških grebenov stegujejo vse daljši jeziki snega, višje v koritu pa nagrmadena gmota »gnilega« spomladanskega snega otežuje korak.

Kar naporen štiriurni vzpon s prek 1100 metri višinske razlike pa je bil bogato poplačan s čudovitim razgledom, saj Ratitovec, to razgibano gorsko planoto s kar štirimi skoraj enako visokimi vrhovi (najnižji je Kosmati vrh (1643 m), najvišji pa Altemaver (1678 m)) upravičeno imenujejo preddverje Julijskih Alp. Kot na dlani je pred nami sredi svojega prelestnega gorskega dvora kraljevski Triglav, odet v snežni »hermelin«.

Ker pot preko Povdna še ni kopna in zato ni varna, opustimo prvotni načrt krožne poti in se vračamo po isti poti.

Skok na Snežnik

Lepo vreme za prvomajske praznike me je povleklo še na Snežnik. Tiste dni je bil prava romarska pot in sem se nanj s Sviščakov podal popoldne, ko je reka romarjev že usihala. Tudi Snežnik se je že poslovil od svojega sinonima – snega, ki ga je po vrtačah in osojnih legah ostalo komaj za vzorec.

Z vrha sem se na severni strani spustil v mogočno, nekaj nad sto metrov globoko vrtačo Veliko Kolobarnico. Njeno ime izvira iz izrazitih kolarjev oziroma rastlinskih pasov, ki se zaradi toplotnega obrata v vrtači pojavljajo v obratnem vrstnem redu kot v okolju: na dnu rušje, višje pa bukovje ...

Na robu vrtače se je belina snega prelivala v belo preprogo cvetočih anemon.

Nazaj grede me pa pod zgornjim obračališčem neprijetno presenetijo vandalsko polomljena grmišča vrbovja, ki jim nekateri niso mogli prizanesti zaradi ljubkih žametnih mačic.

K narcisam na Golico in Rožco

Po štirih letih sem se z viharniki zopet namenil na našo maja verjetno najbolj oblegano goro – na Golico. V noči na soboto je Slovenijo prešla hladna fronta in v Planini pod Golico je bilo zjutraj vse belo: spodaj cvetijo hruške, jabolane in seveda narcise. Golica je na sveže rahlo posuta s snegom, na modrem nebu pa se belijo nežni perjasti oblaki.

Dan in vreme sta kot naročena za pohod, razgled je enkratni. Brž ko pridemo iz gozda, se v vsej svoji veličini pred nami pojavi Triglav, ob bok se mu stiskajo Rjavina in drugi dobri stari planinski prijatelji. Sonce že kaže svojo moč: novozapadli sneg se nam sproti topi pod nogami, očitno je načeto tudi »hermelinsko« ogrinjalo Triglava ... Z

vrha Golice in po grebenski stezi na Jekljevo sedlo uživamo tudi očarljiv razgled na Koroško, po kateri se od Beljaka in Baškega jezera vijuga Drava, za Vrbskim jezerom se riše Celovec, v ozadju pa se luščijo iz oblakov Visoke Ture. Ob poti nas spremljajo bele vetrnice, cvetoče resje, svišč, sem pa tja že tudi kakšen encijan, avrikelj in – samo po sebi razumljivo – narcise; višje so še v popkih, okoli Rožce in nižje pa že polno razcveteno belijo jase in travnike. Človek bi kar razširil roke in za večno stisnil v objem ta lepi svet.

»Razstava« na Slavniku

Seveda pa zame pomladi brez obiska Slavnika ni, predvsem zaradi njegove pomladanske »razstave« cvetja. Težko boste našli na enem kraju toliko raznovrstnega cvetja kot na tem našem obmorskem tisočaku, kjer se celinska Slovenija prevesi k morju. Ob podnožju gore razpreda ruj svoje svilnato vijoličastordečkasto cvetno predivo, akacije omamno dehtijo in so na pogled kot zasnežene z bohotnimi belimi grozdastimi cvetovi, ki jih oblegajo roji čebel. Ob poti, posebno tam, kjer se gozd

S potonkami posut Slavnik (foto: Marjan Bradeško)

malo odpre, so bile ob mojem prvem majskem obisku razgrnjene preproge šmarnic, na površju pa so se že napenjali popki narcis.

Zadnjo majsko soboto pa je zares razkošno in pisano kot na kakšni razstavi cvetja: po gozdnem obrobju in jasah kraljujejo škrlatnordeče divje potonike v družbi z intenzivno modrimi perunikami, ki se jim na traviščih vršnega dela pridružijo narcise, sinjemodri francoski lan, zlati koren – bajeslovni asfodel, ki je v antični mitologiji, ker ga drobni- ca nikoli ni popasla, simboliziral ustvarjalne zemeljske sile. Raznovrstnih rož je še in še, a mojega botaničnega znanja za njihovo prepoznavanje je hitro konec.

Čeprav je bil lep in jasen dan, me je cvetje tako zaposlilo in prevzelo, da skoraj nisem utegnil uživati čudovitega razgleda s tega edinstvenega »razglednega stolpa« nad Tržaškim zalivom, ki nudi enega od najlepših pogledov v Sloveniji: na širo- no morje vse tja do Benetk, na Kamniške in Julij- ske ter Karnijske Alpe, na Dolomite.

Nazaj grede pa je v to čašo opojnosti, ki jo je narava tega lepega dne darežljivo nudila, kanila grenka kaplja pelina: skupina sedmih ljudi različnih starosti se je hlastno podila ob gozdnem robu in neusmiljeno trgala cvetje kar od kraja: tu- di zaščitene potonike, perunike, narcise ... Na mo- je vljudno opozorilo sem žel hude in arogantne besede: kaj me briga, kdo da sem, da se vitkam va- nje ipd.

Nisem mogel gledati uničevanja žlahtnega cvetja in se pregovarjati z njimi, zavil sem s poti in se po brezpotju napotil proti Podgorju. Iz slabe volje sta me na eni od gozdnih jas spravili dve gor- ski logarici, ki sta s svojima vijolično–rjavo–zeleni- ma cvetovoma v rahlem vetru prijazno pokimavali sredi valovite trave. Včasih je bilo logaric, potonik, perunik, narcis in še mnogih edinstvenih rož na Slavniku in okoliških hribih veliko več in nič kaj dobrega se jim ne obeta zaradi neusmiljenega uničevanja številnih obiskovalcev, kakršnega sem doživel tega dne.

Modri indijanski poglavar

Te dni sem v neki reviji zasledil odgovor po- glavarja indijanskega plemena Seattle iz leta 1854 na ponudbo ameriškega predsednika Abrahama

Lincolna za odkup zemlje. Lepe in globoke ter preproste misli iz poglavarjevega pisma so tudi danes ravno tako ali še bolj aktualne. Poglavar pou- darja, da brezobzirno izkoriščevalski in hrupni način življenja ubija in žali naravo, saj ji zadaja nezaceljive rane in povzroča obolenje. Sprašuje se, kaj velja življenje, če ne moreš opazovati pomla- danskega cvetja in kipenja, prisluhniti kriku kozo- roga, nočnim preprirom žab, valovanju trave in šepetanju krošenj v prijaznem vetru ... Besede izražajo bistvo ekologije in življenja sploh; gre za naš odnos, za spoštovanje narave in življenja v vseh oblikah in delcih. Z grenkobo se spomnim vandalskega trganja cvetja na Slavniku pred dnevi, surovo polomljenega vrbovja z mačicami pod Snežnikom, pa divjaškega zganjanja nočnega hru- pa nekaterih vikendašev na Sviščakih in še mnogo drugih skrunjenj narave. Malenkost(i), bo kdo pripomnil.

A ko sem tistega dne na Slavniku videl, kako samo po sebi umevno in složno trgajo cvetje otro- ci in starši, se mi je nehote utrnila prisproda o navidez nedolžni sneženi kepi, ki se zakotali po hribu in nenadzorovano preraste v uničujoč plaz. Iz malega raste veliko, in kar se Janezek nauči, to bo Janez delal. Če odrasli, zlasti pa starši otroke spodbujamo in jim dovoljujemo uničevanje nara- ve, se ta vzorec obnašanja zlepa ne bo spremenil.

Ali ne bi kazalo razmisliti o obnovitvi Gorske straže ali druge organizacije prijateljev gorã in na- rave? ◉

Sled

Maja Lokar

Belo jutro -
v snegu zapis.
Nestrjena črta krvi
po bregu se vije.
Veter briše sledi.
Temen gams se splaši
za obronkom,
kot da bi slutil
resnico noči.

Vojskarski trenutki

Samotni popotnik na samotnem kraju

Besedilo in Fotografija: Rafael Terpin

Navinški rob, Vojsko, 15. 9. 1999

Pozno poletno popoldne molči tu pod mano.

Za smrekami se potapljuje v nedoločljivo modrikast mrč stari hrbiti. Hudournik in Pavletove senožeti zaznavam, drugega nič.

Odmirajoče listje pošumeva v rahlem vetrcu.

V nebo odprte krošnje se love z mojo plaho mislijo. Tišina se prepleta vmes. Požiram trenutek gluhosti, trenutek slepote, trenutek pijanosti, trenutek pozabe, trenutek omame, trenutek mimo-bežnosti.

Nič ne manjka.

V zeleno lezejo barve.

Zakaj je vse utihnilo? – Vse?

Ptica se dere nekje za hribom. Kravji zvonci pozvahnjajo iz Bendije. Gozdovi molče. Običajen dan gre mimo.

Navinški rob, Vojsko, 2. 7. 2001

Kdo ve kolikokrat sem že sedel tu pod črnimi smrekami in zijal tja čez Hudournik. Kdo ve? Kolikokrat bom še?

Mir mi preplavlja dušo, en sam blažen božji mir.

Mir – ta nič človeška razsežnost. Najprej je treba sestiti, si pravim.

Nekaj muh, ptica nabija v hosti, kravji zvonci so se odmaknili. Sence so se spotegnile.

Pašnik je gosto rumeno popikan, primožki, lakota, arnika. Gore in oblaki medijo v ponedeljkovi nepremičnosti. Gozdovi so gladki in utečeno pomirjujoči. Ploskve njihovih sten se strpno zajedajo druga k drugi.

Pojedel in popil sem vse, kar sem imel v malhi. Po-tešen na vse božje viže dremujem v skoraj mirujoče dopoldne.

Lahceno misel mi nosi h Gaju.

Vojsko, 24. 6. 2002

Visok gozd šumi nad mano.

Pod temnimi krošnjami drobim korake.

Sonce se lisasto pase po listju. Slike se premikajo, slike bežijo. Tako bolščim v stvari, ki jih ni. Le zdi se, da sem. Mogoče tudi nisem. Narava godrnjava melje svojo visoko pomlad, jaz pa rešen vsakodnevni vezi komaj vem, da obstajam.

Rad imam ta veter.

In ptice vmes.

In korak.

Kot drevo sem. Zgoraj na soncu, spodaj v senci, živim svoj razpihani dan, glasovi se mi rojevajo med prsti. Ne potrebujem ust, da bi pel. Gledam z listnimi ploskvami, z lubjem in s koreninami. Na vse strani sem razposlal oči. Polno živim.

Dojemam.

In včasih se mi spet zazdi, da me ni, da je le slepilo. Da se le veter rad sam s seboj pogovarja. ●

Pogled z Vojskarske planote proti Poreznu

Gorniški Filmski Festival TRENTO 2003

V Trentu v Italiji je od 27. aprila do 4. maja potekal 51. Festival filmov o gorah in pustolovščinah. Gre za festival z najdaljšo tradicijo med vsemi festivali gornjskih filmov, ki jih danes po svetu ni malo – poleg tega pa se ponaša s tem, da je med najbolj obširnimi, saj se ga udeležujejo avtorji iz vsega sveta. Poleg filmskega dogajanja pa festival spremljajo še številne druge, goram posvečene prireditve, med drugim mednarodna razstava knjig in periodičnega tiska o gorah, razna strokovna posvetovanja, umetniške razstave, predavanja in še marsikaj zanimivega.

Letošnji festival je seveda močno zaznamovala petdeseta obletnica Hillaryjevega in Tensingovega vzpona na Everest. Everestu je bil posvečen najimenitnejši večer festivala, ki ga je vodil sam Reinhold Messner.

V okviru festivala v Trentu so letos prvič podelili nagrado Mednarodnega združenja festivalov gornjskih filmov za življenjsko delo na področju gorniškega filma. To izredno prestižno priznanje, ki bi ga lahko primerjali z gorniško različico nagrade Ameriške filmske akademije za življenjsko delo je prejel britanski »filmar nemogočega« Leo Dickinson. Kar šest njegovih odličnih dokumentarnih filmov je posvečenih Everstu. »Celo po vsem tem je zame Everest še zmeraj najbolj fascinantna gora na svetu. Je pač gora presežkov, višjega vrha na našem planetu ni in vsaka zgodba, povezana s to goro, dobi povsem svojevrstne razsežnosti – pa naj gre za vzpon na vrh, prelet Everesta z balonom ali pa pogled nazaj v zgodovino, recimo legendarni vzpon Malloryja, za katerega še zmeraj ne vemo, ali ni morda vrha dosegel že leta 1924!« je dejal nagradjenec.

Marjeta Keršič – Svetel

Svet, ki ne prevara

Zvonko Čemažar

Sledov stopinj je polno med gorami,
Vrhovi venec vijejo krog naju.
O, Maja moja, vse bi dal, da v raju
Jemala tam razkošje bi z rokami.

En sam pogled tu pravljico pričara.
Mar veš, da poleg tebe zvest sem svetu
Umirajočih tal, rojenem cvetu.
Da, Maja, to je svet, ki ne prevara.

Eol kraljuje tukaj nad prepadi.
Kjer pa doline izgube se v skali,
Lepo in varno je med temi skladi.

Enkrat z ljubeznijo so me navdali,
To vem in prav nič temu se ne čudim;
Usmiljenja ne prosim, ker te ljubim.

Na turo?

OBLAČILA ZA V GORE

www.vrh-sp.si

TEL.: 04 57 42 777

Sekulja (*Rana temporaria*)

Gorska žival meseca

Besedilo in Fotografija: Milan Vogrin

Sekulja sodi med rjave žabe, ki so razširjene po Evropi in Aziji. Pri nas v skupino rjavih žab sodijo še rosnica (*Rana dalmatina*), plavček (*Rana arvalis*) in laška žaba (*Rana latastei*). Za razliko od sekulje so druge vrste bolj nižinske; le redko sežejo višje kot 1000 metrov. Sekulja pa je redkejša v nižinah; ponekod je povsem odsotna. Rjave žabe, ki jih skupaj z zelenimi uvrščamo v rod pravih žab (*Rana*), so za razliko od zelenih na vodo vezane samo v času razmnoževanja. Prav gotovo se je vsak že srečal z zelenimi žabami, ki so se »namakale« v kakšni plitvini in se zraven še prav glasno kvakajoče oglašale. No, tega pri rjavih žabah ne boste doživeli; njihovo oglašanje je bolj podobno mrmranju kot kvakanju, pa tudi oglašajo se le v času parjenja.

Sekulja je velika žaba, zraste vse tja do deset centimetrov. Po zgornji strani je rjava z različnimi rdečkastimi toni. Spodnja stran je svetlejša in temneje progasta, kar jo recimo loči od rosnice, ki

je spodaj povsem svetla. Kot vse rjave žabe ima ob strani glave temno rjavo liso, ki se ji vleče od začetka gobčka preko oči, bobniča nazaj na trup. Od vseh naših žab ima najbolj top gobček, pa tudi cela žaba deluje zelo masivno.

Sekulja je prava znanilka pomladi; na planem se pojavi že februarja, večkrat jo preseneti tudi sneg, na vodi pa še kakšni ostanki ledu. V gorah seveda ni tako hitra; više ko gremo, pozneje pridejo sekulje iz svojih zimskih prebivališč. Prezimujejo lahko pod vodo, kjer se zarijejo v mulj, ali na kopnem, kjer se zavlečejo pod kupe kamenja, štor, v različne razpoke. Zelo rade prezimujejo tudi v podzemnih jamah. Na takšnih mestih se jih lahko zbere več sto, pa tudi več tisoč. Na hibernacijo, to je na zimski počitek, se odpravijo po prvi zmrzali. Mlade žabe še kasneje, saj so še nekoliko bolj odporne na mraz kot odrasle. Odrasle so aktivne še pri temperaturi stopinj do dve nad ničlo, medtem, ko mlade žabice ustavi mraz šele kakšno stopinjo pod lediščem. Sekulja ne mara prevelike vročine, najbolje se počuti pri temperaturi okrog 18° C, kar velja tudi za razvijajoče se paglavce v vodi. Ko se sekulje prebudijo iz zimske otopelosti, se takoj odpravijo do bližnje vode, ki jo za razmnoževanje uporabljajo vrsto let. Razmnoževanje je zelo kratko, v povprečju traja le slab teden. Prav zaradi tega je za sekulje izredno pomembno, da na mrestišče pridejo čimbolj usklajeno. Če zamudijo, lahko zamudijo najvažnejše opravilo v življenju – razmnoževanje.

V vodi poteka oploditev, ki je zunanja: samica izloča jajčeca, samec pa jih oplodi. Vsaka samica odloži le en sam kupček jajčec, ki ga imenujemo mrest. Le-ta je zelo kompakten in ne razpade na posamezna jajčeca. Prav po številu mrestov lahko

Na poti do mrestišč sekulje večkrat preseneti sneg.

dokaj natančno ugotovimo velikost populacije na določenem območju. Za razliko od drugih rjavih žab je za sekuljo značilno, da mrest odlaga skupinsko. To pomeni, da si sekulje v primerni stoječi vodi izberejo mesto, kjer poteka odlaganje jajčec. Na takšnem mestu lahko naštejemo nekaj deset, lahko pa tudi več sto mrestov! Sekulja mresta ne pripinja na vodno rastlinje, kot to počne recimo naša prav tako splošno razširjena rjava žaba rosniča. Ko je mrest odložen, je skrb za potomce končana. Od tu dalje so mrest in kasneje še paglavci prepuščeni na milost in nemilost okolju. Veliko jih seveda propade, saj gre že mrest v slast številnim živalim, od pupkov, ki živijo v vodi, do različnih ptic. Podobno velja tudi za paglavce, ki za razvoj od jajčeca do paglavca rabijo le kakšnih deset dni, če ima voda vsaj deset stopinj. Z nižjo temperaturo se razvoj upočasni, z višjo pa pospeši. Larve oziroma razviti paglavci do preobrazbe v mlade žabice potrebujejo še, zopet odvisno od temperature vode, od enega do treh mesecev. V tem času se prehranjujejo z algami, ki jih strgajo z zobci, seveda pa se ne branijo različne živalske hrane, predvsem mrhovine. V času, ko so v nižini mlade žabice že zdavnaj zapustile vodo in se napolnile negotovi usodi naproti, se višje v Alpah razvoj mresta šele prične.

Sekulje spolno dozorijo šele po drugem prezimovanju, takrat so velike kakšnih pet centimetrov. Njihova življenjska doba je nekje od 6 do 8 let, za beležena pa je tudi starost 17 let. ○

Pojdi z menoj v planine

Vinko Hrovatič

Pojdi z menoj v planine
popotnica, palica, moja,
ko trudna postala bo z leti mi hoja,
ti vračaj mi lepe spomine.

Slikovna uganka

Kako poznamo svojo deželo?

Slapovi so eden najimenitnejših okraskov gorske krajine. Ta na Fotografiji še posebno, če si ga zamislimo po obilnem deževju in ne v letošnji sušni zimi, ko je bil Fotografiran. Visok je približno 50 metrov, toda nadmorska višina roba, s katerega se poganja v kotanjasto globel, ni kaj dosti več kot 180 metrov. Naj vam priskočim na pomoč. Slap je na enem od pritokov Dragonje na hrvaški strani.

Rešitve pošljite do 30. maja na naslov: Uredništvo Planinskega vestnika, p. p. 214, 1001 Ljubljana.

Rešitev iz aprilske številke: Skalno gmoto z omenjenim okencem najdemo med Lunjevico (1018 m) in Veliko Milanjo (1099 m) in je po obliki in nastanku podobna skalnim otočkom, kot so preostali Devini na tem območju vzhodno od Šembij in Knežaka. V isti gmoti najdemo tudi skalno razpoko, v kateri je ujeta kar precejšnja okrogla skala; to je tu redko, v visokogorju pa pogostejše.

Jože Praprotnik

Pravilno rešitev je poslal le en bralec, to je Marko Podrekar. Čestitamo!

Uredništvo

Vipavske mlake

Mokrišča ob vznožju Nanosa

Besedilo in Fotografiji: Irena Breščak

*Pod Čavnom visokim prebivam,
z bistro vodico se umivam,
gleдам dolinco prekrasno,
vidim Vipavco počasno ...*

Tako poje stara pesem o lepotah Vipavske doline in gora nad njo. Visoke kraške planote Trnovskega gozda se s skalnatimi rebri Čavna in Gore, v bližini pa še Nanosa, s tisoč in več metrov nadmorske višine strmo spuščajo v dolino, nekoč ponosno imenovano »slovenski Eden«. Pred dobrimi dvajsetimi leti so agromelioracije dodobra spremenile njeno krajinsko lice in iz nje naredile večinoma kulturno stepo. V preteklih desetih letih pa jo je prepolovila še hitra cesta, po kateri se vali večina cestnega tranzita iz vzhodne v zahodno Evropo. Pod vprašajem je še trasa od Vipave do Podnanosa. Gradnja na tem območju lahko pomeni uničenje edinega koščka dolinskega dna Vipavske doline Le-ta je (še) ohranil nekdanjo prvobitnost, saj je srečno »ušel« agromelioracijam, gradbenim posegom, pa tudi onesnaženju, ker je bil 50 let pod patronatom JLA, ki je imela na tem področju vojaško strelišče, področje samo pa je bilo zaprto za javnost.

Med naseljema Vipava in Podnanos, med magistralno cesto skozi Vipavsko dolino in vznožjem Nanosa, ob povirju potoka Gacke, se razprostira na površini kvadratnega kilometra mokrišče Mlake. Izjemna biotska raznovrstnost, ki območje uvršča v evropski vrh, je posledica prepletanja številnih dejavnikov: geoloških, talnih, klimatskih, hidroloških in reliefnih. Javnosti je postalo mokrišče Mlake znano 1998. leta v povezavi z gradnjo hitre ceste skozi Vipavsko dolino. Na njem je še aktivno vojaško strelišče, ki pa bo v prihodnosti verjetno ukinjeno.

Obiskovalec, ki pri odcepu za Podrago zavije s ceste Podnanos – Nova Gorica na levo na strelišče, se znajde na nekdanjem vojaškem poligonu, ki ga pred radovednimi pogledi skriva nasad borovcev. Zazdi se mu, da je odšel »daleč od ponorelega sveta«. Pogled proti severu se ustavi na pobočju Nanosa – Gradiške, Podraške in Šembiške Ture, pa pri cerkvi Sv. Miklava, nad katero se košati zimzeleni gozdček mediteranske vrste hrasta črniko. Precejšnji del Mlak leži na polsuhih flišnih tleh, ki ga porašča značilna združba dveh vodilnih vrst: trave navadne oklasnice in dlakavega gadnjaka. V tej združbi konec maja zacvete zanimiva, redka sredozemska kukavičevka ralovec, ki po obliki cveta spominja na leseni plug – ralo. V poletnih mesecih se v velikih množinah pozabavajo zlati klaski trave kršina. Na obiskovalca naredijo v maju naj-

Ilirski meček

*Rahlcvetna
kukavica*

večji vtis rožnate poljane ilirskega mečka, ki uspeva na mokrotnih travnikih v združbi s travo modro stožko. Z mečkom tekmujejo tri redke kukavičevke: rožnata mesnordeča prstasta kukavica, vijoličasta rahlocvetna kukavica, konec maja pa se pozibavajo bele srajčice navadne močvirnice. Čez poletje se razkošje cvetane umiri, visoko poženejo stebela modre stožke, karminasto rdeče glavice zdravilne strašnice. Konec poletja, ko klasi trave stožke ognjeno zarumenijo, se pokažejo v travi modri cvetovi podleska.

Kaj pa živali?

Od pomladi do pozne jeseni se spreletavajo po cvetovih številni metulji – kar polovica vseh slovenskih dnevnih vrst (45) jih živi na Mlakah. Nekatere med njimi so zavarovane po Smernicah evropske zveze (na teritoriju teh držav so te vrste zavarovane s habitati vred). Med take spada petelinček, pisan lepoteč, ki po krilih spominja na petelina štajerske pasme kokoši, ima pa eno samo generacijo v letu in se spreletava le 14 dni v aprilu. Njegova gosonica objeda le eno vrsto rastline. Med vrste s tovrstnim zavarovanjem spadata še strašični modrin in barjanski cekinček.

Mlake so tudi življenjski prostor številnih pičjih vrst. Spomladi se spreletavajo kozice in sloke, v aprilu naletimo še na repaljščico in prosnika, v maju se kot nekdanja zloglasna nemška letala ščuke strmoglavo mečejo proti tlom, tu pa so še škrjančki (popisane so kar tri vrste). V zgodnjem poletju se ponoči oglašajo podhujka, čez dan pa kobilar. Med ujedami lahko opazimo orla kačarja, postovko in kanjo. Med številnimi vrstami gnezdiljk je redka vrsta koscev.

V potoku Gacki, ki zbira vodo iz številnih mezečih izvirov na meji med apnencem in flišeminje v zgornjem toku še neonesnažena, živita redek laški piškur in potočni glavoč. Med raki primorski koščak, med žuželkami endemna vrsta vrbnice in redka vrsta enodnevnice.

V grmiščih ob Gacki se skrivata dve redki vrsti malih sesalcev – močvirska rovka in dimasta miš.

Mogoče bomo v travi splašili odlično zakrito žabo rosnico, v luži pa hribskega urha. V opuščeni tankovskih luknjah ima paglavka mladež odlični poligon za plavalne vaje, številni kačji

pastirji pa se podijo nad njimi in delajo ljubezenske »srčke« med parjenjem. Zelenca, ki nastavlja svoje telesce soncu, se verjetno ne bomo prestrašili, pa tudi gož in črnica nam nista nevarna. Mokrotne travnike na flišnih tleh obrobja apnenčast rob z numulitno brečo. V njej lepo vidimo drobno spiralno zavite hišice luknjičark numulitov, na več mestih pa naletimo na pravo zmešnjavo apnenca in fliša. Pogosto so plasti fliša postavljene navpično skozi apneno brečo. Čez poletje se razkošje cvetane umiri, visoko poženejo stebela modre stožke (*Molinia caerulea*), karminasto rdeče glavice zdravilne strašnice (*Sanguisorba officinalis*) pa kažejo pot strašičnemu modrinu, ki na njihove liste odlaga jajčeca. Na suhih tleh junija najdemo dekorativno travo bodalico. Konec poletja, ko klasi trave stožke ognjeno zarumenijo, se pokažejo v travi modri cvetovi podleska (*Colchicum automnalis*).

Kakšen pomen imajo mokrišča? Njihova vloga je **krajinska**, saj prispevajo k razgibanosti pokrajine. **Hidrološki** pomen je v tem, da v suši oddajajo vodo, ob nalivih pa delujejo kot odlični **zadrževalniki, preprečujejo poplave**. Odlikuje jih izjemna biotska pestrost. Vrste, ki so vezane nanje, so praviloma ogrožene zaradi obsežnih izsuševanj v drugi polovici preteklega stoletja. Ohranjanje mokrišč **znižuje toplogredni učinek**, ker rastline z bujno rastjo vežejo veliko ogljikovega dioksida. Ta se v ozračje le počasi vrača zaradi počasnega razkroja rastlin v močvirnih pogojih. Mokrišča imajo tudi **samočistilno in filtrsko sposobnost**, zato prispevajo k dvigu kvalitete voda, ki iz njih iztekajo. V Sloveniji so zaenkrat med mednarodno pomembna mokrišča uvrščene samo Sečoveljske soline.

Zakaj pisati o mokriščih v Planinskem vestniku? Zakaj pa ne! Saj je naša prelepa, majhna Slovenija – od prekmurskih ravnin, prleških gor, zaobljenega Pohorja, ponosnih vrhov Karavank, Kamniško-Savinjskih in Julijskih Alp, razgibanega predalpskega hribovja, skrivnostnega Krasa, plodnih ravnin Celjske, Ljubljanske kotline in od toplega juga obsijane Istre, Brd in Vipavske doline – biser, ki ga moramo varovati. Planinci pa to znamo, kajne? ●

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibram) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

Elbrus

Murphyjev zakon velja tudi v gorah

Besedilo in Fotografiji: Mateja Pate

Na meji z Madžarsko je policaj v skromnem zavetju svoje utice preko računalnika skrbno preveril našo identiteto. Carinik je ob pogledu na naše bogato natovorjeno terensko vozilo močno zajel sapo in nas najprej vprašal, kam smo namenjeni. »Kavkaz,« se je glasil odgovor. Od presečnečenja je uradniku delovna vnema v hipu upadla, saj je izdaval le pomilovalni »ojoj« in nam pomignil, da lahko gremo, mi pa smo planili v krot. Kaj naj bi drugega storili – do cilja smo imeli še več kot 3000 km in nešteto bližnjih srečanj z mnogo manj prijaznimi cariniki in policaji. Če je verjeti popotnikom in avtoprevoznikom, ki se potikajo po deželah vzhodno od Slovenije, nas čaka pestro potovanje. Carinikov kratki in jedrnat komentar je bil najbrž povsem na mestu.

Brez koristnih napotkov ne gre

Potovanje na svojo pest po deželah, kjer na cestah vladajo cirilica, luknje, živali in pešči, nepošteni varuhi zakona in mej, kjer angleščino ali katerikoli drug tuji jezik za silo tolčejo le redke izjeme, ki jih srečaš zgolj po naključju, zahteva nekaj dodatne organizacije. Po prvo pomoč smo se zatekli k Rusinji Nataliji, sošolki iz študentskih let, ki že več let živi v Sloveniji. Njen prvi nasvet se je glasil: »Najprej se nauči jezika, brez ruščine ne prideš nikamor ... Imam kolegico, ki uči rusko take norce, ki se hočejo po Rusiji potikati sami ...« Vznemirjenje nad »Divjim vzhodom« je še povečal Jure, avtoprevoznik, ki temeljito pozna razmere na ukrajinskih in ruskih cestah: »Ja, pokvarjeni so do konca in traja kar nekaj časa, da se navadiš na sistem, ampak če bi mi kdo zdaj ponudil, da grem namesto v Rusijo prevažat v Nemčijo, ne bi šel,« je končal niz nasvetov, s katerimi nas je

opremil pred odhodom. Če izluščim nekaj glavnih navodil: »Ne popusti, ko te bodo zaradi namišljenih prekrškov poskusili obrati za neverjetne vsote denarja. Kregaj se z njimi, pošiljaj jih v ... Na koncu bodo popustili in bodo moledovali za drobiž.« Kregaj se s policaji in jih pošiljaj v ...?!? Lepa reč. Pri nas se to zagotovo ne bi obneslo.

Poleg zbiranja koristnih prometnih nasvetov in informacij o hribolazenju v Kavkazu smo se morali že doma spopasti s slavno birokracijo. Brez vize namreč ni nič. V našem primeru smo potrebovali kar tri – ukrajinsko in moldavsko, ki sta bili tranzitne narave, ter rusko. Pridobivanje potrebnih papirjev in žigov je bilo kljub pošteno načetim živcem glavnega poverjenika za urejanje birokratskih zadev le skromen uvod v podobne ceremonije, ki so nas čakale takoj za madžarsko mejo. Nobena generalna ne bi bila dovolj dobra za premiero ... Čeprav so države, v katere smo bili namenjeni, do popotnikov veliko bolj prijaznejše kot некоč, premostitev vseh birokratskih težav še vedno zahteva celega človeka in precej dragocenega časa. Da je čas denar, tudi na vzhodu, pa menda ni treba posebej poudarjati ...

»Pestro« potovanje do Kavkaza

Prvo resnejšo oviro na poti je pomenila madžarsko-ukrajinska meja. Izpolniti je bilo treba kup obrazcev in vsi so bili seveda natisnjeni v, nevajenemu očesu neprijetni pisavi – cirilici, ter v bolj ali manj nerazumljivem jeziku, ukrajinsčini. (Čudno, ne?) Za učenje jezika prebivalcev dežel, čez katere nas je vodila pot, nam je, kljub toplemu nasvetu in trdnim sklepom, zmanjkalo časa. S seboj smo imeli le kopije ruske abecede in prastari učbenik »Ruščina za samouke«, s katerimi si pri

urejanju carinskih formalnosti nismo mogli kaj dosti pomagati. Z nekaj pomoči smo le po(d)pisali vse papirje, se izognili plačilu prve podkupnine, in pot na Divji vzhod je bila prosta. Do Rusije nas je čakalo 2000 km ukrajinskih step.

Enolično vožnjo po grbinastem asfaltu so nam ponekod popestrili pomanjkljivi kažipot, zaradi katerih smo morali nekajkrat temeljito popraviti svojo smer, ter vrli varuhi zakona. Toda ker so se fantom nasveti izkušenega avtoprevozniškega mačka vtisnili v srce, so policaji večinoma ostajali praznih rok. Pogajanja so se včasih vlekla v nedogled, ampak iz boja smo izšli kot zmagovalci in bankovci manjših vrednosti v naši podkupninski zalogi so ostali nedotaknjeni. Na poti domov smo postali v pravočasnem odkrivanju patrolj, ki so nadzirale promet na meji med oblastmi (nekakšnimi regijami) in na večjih prometnih vozliščih, že pravi mojstri. Ob srečanju z njimi smo vztrajno gledali v drugo smer. Po domače povedano: ignorirali smo jih tako in drugače. Tudi če so mahali z »lizikami« na pravi strani ceste (posebno

priljubljena policijska panoga v Rusiji namreč vključuje ustavljanje vozil z nasprotne strani ceste), smo se delali, da jih ne vidimo. Če so v svoji osuplosti bili še toliko prisebni, da so za nami zahupali, smo se naredili, da jih ne slišimo. Potem smo strahoma pogledovali v vzvratno ogledalo, kdaj se bodo v starih ladah zapodili za nami. Imeli smo več sreče kot pameti, saj so menda policaji v takih primerih upravičeni do uporabe strelnega orožja. Ampak resnično smo jih bili več kot siti. Na vsakih nekaj kilometrov ista zgodba: »Zdrastvujte. Vi odkuda? Požalusta dokumenti. Gde vaša deklaracija? Kuda edete? Est li kakoe nibud oružie? Eto u vas ne v porjadke. Projdite sa mnoj.« (Pozdravljeni. Od kod ste? Dokumente, prosim. Kje imate deklaracijo? Kam ste namenjeni? Imate kaj orožja? Tole pa ne bo v redu. Stopite z mano.) In že je voznik romal v policijski avto in pogajanja so se začela ... 10 dolarjev, 5 dolarjev, dolar ... na koncu so morali biti zadovoljni tudi z desetimi tolarji, katerih protivrednost v lokalni valuti smo brez slabe vesti napihnilo do neslutnih višin.

V baznem taboru

Naš glavni cilj, pravzaprav cilj moškega dela ekipe, je bilo smučanje s 5641 m visokega Elbrusa, najvišjega kavkaškega, hkrati pa tudi evropskega vrha, saj geografska ločnica med Evropo in Azijo poteka po glavni kavkaški verigi, Elbrus pa leži nekoliko severneje od le-te. Danes smučanje z vrha ne pomeni več ekstremnega dejanja, še vedno pa je Elbrus precej visoka gora s specifično mikroklimo in orientacijskimi pastmi v slabem vremenu. In s tem je bilo kavkaško poletje 2002 zelo radodarno. Po štirih dneh neprestane vožnje smo prispeli v Nalčik, glavno mesto Kabardinsko-Balkarske republike. Tam smo morali opraviti nekaj birokratskih formalnosti, nato pa nas je čakalo še dobrih 100 km vožnje do konca baksanske doline, ki je izhodišče za vzpon na Elbrus. Čeprav je pokrajina sicer čudovita, pa jo v dolini kazijo zgradbe opuščenih rudnikov volframa in molibdena, zapuščeni delavski bloki in nekaj neposrečenih poskusov razvoja turizma v obliki nikoli dokončanih ali napol porušenih hotelov. Domačine so po drugi svetovni vojni obtožili sodelovanja z Nemci ter izselili v Sibirijo in Kazahstan; od tam so se šele konec petdesetih let vrnili na svoje domove. Danes se večinoma ukvarjajo z živinorejo.

*Večerno druženje z domačini
(foto: Boštjan Likar)*

Končno v gorah

Že dan po prihodu v Terskol, majhno vasico tik pred koncem doline, (kjer smo se nastanili v nekakšnem kampu za stavbo gorske reševalne službe) smo izkoristili lepo vreme za prvo aklimatizacijsko turo v dolino Irik, od koder se ponuja dober razgled na Elbrus. Z enega izmed številnih travnatih slemen na višini okoli 3000 m nas je v zgodnjem popoldnevu pregnala nevihta. Kot smo imeli priložnost ugotoviti v prihodnjih dneh, so bile popoldanske nevihte nepogrešljivi del avgustovskega vremena. Počitka nam res ni manjkalo. V redkih trenutkih brez dežja smo si dolgčas krajšali na vse mogoče načine, največkrat s poslušanjem otožnih ruskih pesmi, ki so jih izjemno ubrano prepevali naši sosedje, ter s pridobivanjem pozitivne metabolne bilance. Kajti jesti je treba, je bil prepričan Fido. Brez energije ni nič. Mislim, da še nisem videla človeka, ki bi bil kakšni stvari bolj predan, kot je Fido hrani.

Po nekajdnevnem prisilnem počitku je kljub neobetavni vremenski napovedi napočil čas za drugo aklimatizacijsko turo. Izbrali smo si dolino Adil-su, odkoder je preko razmeroma lahko prehodnih prelazov mogoče priti v Gruzijo. Za gibanje v tem območju pa je potrebno posebno dovoljenje, ki ga preveri vojaška kontrola ob vstopu v dolino. Iz kampa Džantugan, kjer se je med borovci v neposredni bližini še ene napol propadle socijalistične mojstrovine, trlo šotorov ruskih dopustnikov, smo v jasnem jutru mimo t. i. Zelenega hotela, slikovite ravnice pod ledeniki, krenili proti gori Gumači. Popoldne se je ponovila stara zgodba – megla, veter, sneg, dež. Za vrh smo se obrisali pod nosom, razočaranje pa smo zvečer ob tabornem ognju, v prijetni družbi tadžikistanskih sosedov, utopili z rusko vodko in slovenskim borovničevcem, nad katerim so bili sosedje izjemno navdušeni (»barovniške, dobro, mmm«). Vse skupaj smo začinili še z rusko in slovensko pesmijo.

Slabo vreme pokvari vzpon

Na vrsti je bil premik v bazo pod Elbrusom. Kot nepoznavalci lokalnih razmer smo si za vožnjo z gondolo in sedežnico, ki vse osvajačce Elbrusa in naključne turiste pripeljeta do višine 3800 m, izbrali sila neugoden trenutek: nedeljo popoldne,

ko se na spodnji postaji gondole kar tre ljudi, ki imajo prehitevanje sotrpinov, stoječih v vrsti, za izjemno čislan nacionalni šport. Tako smo po nekaj urah prerivanja le vdihnili redke gorski zrak na zgornji postaji žičnice. Pravzaprav smo imeli opravka z gosto gorsko meglo, v kateri smo se prebili v bližino nekdanje kočje Prijut 11, na višino okoli 4100 m. Tam smo si izbrali taborni prostor v snegu in se lotili priprav na skorajšnji vzpon proti vrhu. Po dobri stari gorniški navadi je bil naslednjega dne na vrsti aklimatizacijski vzpon do skal Pastukov, kjer se začne slavná, dolga in psihološko izjemno naporna prečnica do sedla med obema vrhovoma Elbrusa. Do tod se je na dan vzpona, v zameno za šop zelencev, mogoče pripeljati tudi z ratrakom in si tako prihraniti kakšne tri ure hoje. Po zoprnem načelu znamenitega Murphyja je aklimatizacijo spremljalo kristalno jasno vreme brez najmanjše sapice. Dan kasneje se je poskus naskoka na vrh končal v megli in vetru na že osvojeni aklimatizacijski višini.

Vremenska napoved tudi za naslednje dni ni obetala nič dobrega in tako smo poklapani sestopili v dolino, se namestili v penzionu Gorjanka in nekaj dni preždeli ob spoznavanju hišnih specialitet, igranju tetrisa in čakanju na ugodnejše vreme. Naposled je le prišlo obvestilo, naj bi bila nedelja, 24. avgusta, dan D. Kajti ravno takrat naj bi nam bogovi namenili en sam dan zmerno lepega vremena, v katerem bi bilo vredno ponovno poskusiti osvojiti na vrh. Ponovili smo torej ves postopek pripravljanja potrebne opreme, iskanja varovnega parkirišča za avto, vožnjo z gondolo, hojo do baznega tabora, kuhanje večerje in pripravljanje pijače – tokrat le še neokusni pravi čaj, saj nam je kamilic in mete zmanjkalo že ob prvem poskusu. Ponovili smo vstajanje v mrzlo in zlovesče vetrovno noč, dolgotrajno oblačenje in zaspane prve korake. Po zarji sodeč, se je obetal lep dan, ki je imel eno pomanjkljivost: izjemno mrzel veter, ki nas je s svojo silovitostjo prepihal do kosti in ni kazal niti najmanjše namere, da bi ponehal in naredil življenje znosnejše. Naneslo je tako, da sva s Primožem še enkrat – tokrat zadnjič – obrnila in se popolnoma prezeblá vrnila v skromno zavetje šotora. Boštjan in Aleš sta kljub vsemu trmasto korakala dalje in bila za vztrajnost nagrajena z vrhom in smučanjem z njega. Do šoto-

rov sta se, nekoliko utrujena, a zadovoljna, kljub zgodnji uri, pripeljala že v gosti megli.

Murphy je imel pri vsej stvari seveda zadnjo besedo. Naslednjega dne, ko naj bi bilo vreme katastrofalno slabo in smo nepreklicno odhajali v dolino in proti domu, smo se prebudili v najlepši dan našega bivanja pod Elbrusom. Kar ne ubija, krepi!?!?

O dogodivščinah na ukrajinskem Krimu, o tranzitu čez državo med Ukrajino in Moldavijo, ki menda obstaja že dvanajst let, pa je ni na zemljevidu in kjer nas je samooklicana ekološka policija skoraj spravila ob živce, o iskanju pravih smeri v Moldaviji, o lepota Romunije in madžarskih salamah pa kdaj drugič ...

Z vrha Elbrusa sta 24. avgusta 2002 smučala Boštjan Likar in Aleš Fidler. ◊

Po uspešnem vzponu in spustu

Naša smer

Okus po Dolomitih

Bela voda

Besedilo in skice: Tine Mihelič
Fotografije: Janez Skok

V severnem razu Visoke Bele špice

V naših gorah je nič koliko Belih poto- kov in kar prav je, da se je enega oprijelo neuradno ime Bela voda. To ime označuje prijazen, sončen gorski kot v Viševi skupini. Čeprav Bela voda pripada Zahodnim Julij- cem in leži v Italiji, je v nekem smislu tudi »naša«, saj vrhovi nad njo nosijo pristna slovenska imena – ob italijanskih in nemških. V teh krajih je razpoloženje ko- zmopolitsko: obiskovalci se pozdravljajo v vseh omenjenih jezikih, pa še kak Furlanski »bon di« je slišati. Te gore so grajene iz čisto pravega dolomita, skala po kakovo- sti komaj kaj zaostaja za Palo ali Brento. Tako je Bela voda pravi plezalski biser, ki ima še to prednost, da ga imamo pred no- som.

Plezalski raj tik za mejo in ...

Dolina Bele vode ima v mojem osebnem vrednotenju gora posebno mesto. Tod sem pred mnogimi leti vstopil v čarobni svet Zahodnih Julijskih Alp in ta me je po- tem dobobra zasvojil. Bela voda je nekaj tako ljubkega, da se v njej nikakor ne mo- reš počutiti osvajalca. Neobremenjeno ozračje vabi semkaj v času, ko si, utrujen od velikih sten, zaželiš oddiha v samotnem okolju in klepeta s starimi znanci. Celo jaz, neznosni stari priganjač, se na škripajoči klopi pred »Brunerco« prav rad zasedim, da je zgoraj v rdečih stenah, ki kukajo sko- zi zeleno zaveso bukovja, že davno velik dan. Pa kaj, saj niso daleč in tudi visoke ne. Moja družčina je Belo vodo jemala kot ne- kak sanatorij, kjer lahko opraviš duševni servis. V velike stene smo šli plezat »za sla- vo«, v Belo vodo pa »za dušo«. Najlepše pa je v Beli vodi jeseni. Kadar iz osoj na Jere- bici onstran doline mrzlo veje srh prvega snega, je tu pravcati sončni raj. Bela voda je polna macesnov in v zlati jeseni ni lepšega kraja na svetu.

Uradno se Bela voda torej imenuje do- lina Belega potoka (ital. Riobianco) in se od vzhoda zarezuje v osrčje Viševe skupi- ne. V Jezersko dolino se izteka malo nad

Rabeljskim jezerom. V primerjavi z velikimi, znanimi dolinami Julijskih Alp je Bela voda le skromna kamrica. Vrhovi okrog nje se- stavljajo sklenjeno podskupino, ki ji dolo- mitski videz zagotavlja posebno mesto v Julijcih. Stolpasto oblikovani vrhovi padajo v dolino s strmimi, rdečenjavo obarvanimi stenami, grebeni so nažagani, škrbine ostro zarezane. Le na Lepo glavo pelje markacija, drugi vrhovi so rezervirani za plezalce. Najvišja je zaključna gora Trbiška Krniška špica (2368 m), najlepša pa nedvo- mno Visoka Bela špica. V grebenu severno nad Belo vodo so lepi plezalski vrhovi Veli- ka in Mala Lojtrica, Roglič, Lepa glava in Visoka Polica, onstran doline pa se ob omenjeni lepotici gnetejejo manj pomembni vršiči in rogliji.

... zakon za uživače

Če se v razslojeni plezalski družčini prištevaš k uživačem, je Bela voda zakon. Čvrsta, do plezalca prijazno razčlenjena dolomitska skala omogoča lepo, elegan- tno plezanje, dostopi so udobni (dasi ne najkrajši), sestopi pa zahtevni. Večina sten je prisojnih in po njih lahko plezaš v kratkih rokavih včasih celo pozimi. Najpopolnejše podatke je najti v italijanskem vodniku Al- pi Giulie (G. Buscaini), priporočljiv je seveda slovenski vodnik Zahodne Julijske Alpe (A. Mašera), majčken plezalski vodniček pa sem pred leti spesnil tudi jaz.

Iz plezalske ponudbe Bele vode sem iz- bral tri lepoticke, ki jih mora nujno vvrsti- ti v repertoar vsak radoživ ljubitelj plezal- skega užitka. Smeri so približno opremlje- ne, za dodatno varovanje je obvezen izbor zatičev in metuljev. Kladivo in kak klin v na- hrbtniku seveda nista prepovedana. Ple- zanje v Beli vodi lahko brez naprezanja opraviš kot enodnevno turo, prijetno in romantično pa je prenočevanje v Go- riškem bivaku. Prvi opisani smeri lahko hi- tronoga, navdušena naveza pospravi v enem dnevu, vse tri pa bodo izpolnile čudovit plezalski konec tedna. Če se boš

odpravil v Belo vodo v visokem poletju, te po plezanju čaka osvežitev v Rabeljskem jezeru.

Izhodišče, dostop: Od meje v Ratečah je do Bele vode pribl. 20 km. Cesti Trbiž–Sella Nevea slediš do mostu čez Beli potok dober kilometer dalje od južnega brega Rabeljskega jezera (P malo dalje pred drugim mostom). Od tod se udobna, senčna markirana pot (št. 625) v slabi uri vzpne do kočice Brunner (1432 m, neoskrbovana, žal hitro propadajoča brunarica, nekdanj lovski kočica saškega kralja, kot prenočišče komaj še uporabna, v bližini potok), nato pa se nadaljuje strmeje po dolini navzgor do zatrepa Bele vode, kjer stoji v osrčju »dolomitskih« špičakov Bivak Gorizia (1950 m, vedno odprt, dobro opremljen, odeje, kapnica, iz doline 2.15 h). Četrtr ure nad cesto je levo ob poti na velikem balvanu opremljeno plezališče. Od Goriškega bivaka se pot sicer nadaljuje čez Krniško škrbino proti Corsijevi koči in Višu.

Tri lepoticke

1. Visoka Bela špica, Severni raz

Severni raz Visoke Bele špice (Cima Alta di Riobianco, 2257 m) je paradna tura Bele vode. Stolpasta gora se vzpenja južno nad zatrepom doline in že na daleč vabi ter izziva plezalske gurmane s svojo drzno podobo. Tri besede, ki sestavljajo ime, z neprekosljivo jedrnatostjo označujejo glavne odlike gore. Izpred Goriškega bivaka imaš severni raz pred nosom – nestrpnosti ni treba brzdati, do vstopa je pet minut. »Spigolo integrale« – celotni raz prepleza kakih 30 odstotkov plezalcev, večina pa ubere lažjo smer, ki pripelje na zgornji del raza od desne. Prav zgornji del raza ponuja najlepše plezanje.

»Spigolo integrale«

IV+/III–IV; 280 m, 2.30–3 h (F. Krobath s tov. leta 1933)

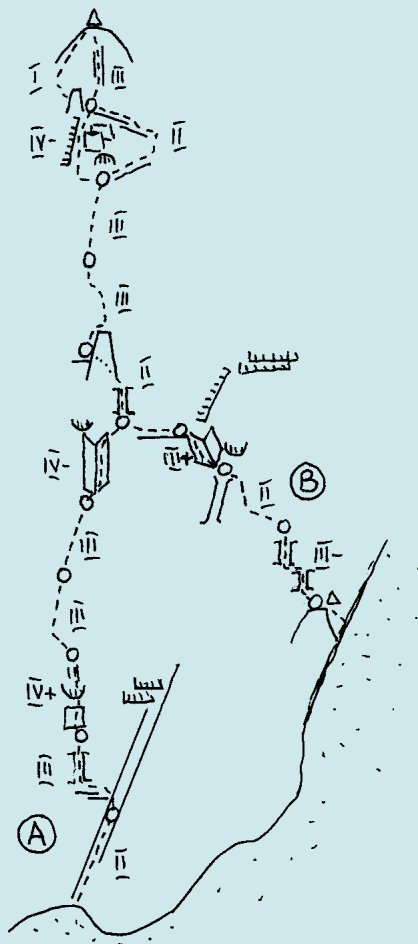
Opis: Od Goriškega bivaka pelje k vstopu stezica levo čez grušč (pet minut). Tik desno od vznožja raza se vzpenja proti desni

strma greda. Po njej 40 m (II), nato kratka prečka levo in navzgor po strmem žlebu (III) na udobno teraso. Čez ploščo navzgor do vznožja proti levi usmerjene počni, v katero vstopiš čez gladek previs (IV+). Nad počjo plezaš po razčlenjeni steni levo ob razu, vanj pa je više gori vrezana nezagrešljiva zajeda. V imenitnem plezanju čez njo (IV–) in desno čez plošče v globok kamin (priključek smeri B), ki se pne proti levi in izteče v škrbino za velikim stolpom na samem razu. Zdaj pa najlepše! Po strmem, izpostavljenem razu plezaš dva polna raztežaja (III, idealna skala) do lopice s spominsko ploščo. Korak levo in po strmi poklini (15 m, IV–, brez klina, dobra razpoka za metulje, možnost lažjega obvoza na desni) na škrbino. Naravnost gor po strmi počni (III) ali levo čez lahke, razbite skale še 30 m do vrha.

Sestop: Najprej se spustiš proti jugu čez drobljivo skrotje (sledovi, možici, stare markacije), kakih 60 m pod vrhom pa smer zavije bolj desno in pokuka v strmo grapo, ki se

Visoka Bela špica, na desni severni raz

spušča v zahodno steno. Po njej teče smer prvoprístupnikov Komaca in Kugyja (II–III) iz leta 1886, ki je tudi lepa in priporočljiva turna. Sestop opraviš s tremi 25-metorskimi spusti po vrvi in lažjim vmesnim plezanjem. Tako se znajdeš na Zgornji škrbini Belega potoka, od koder se podričaš desno čez grušč k bivaku. Z vrha 1.30 h.

Desna smer

IV–II–III; 200 m, 2 h (H. Klug, H. Stagl leta 1916; prva plezalca sta bila avstrijska častnika, ki sta se med prvo svetovno vojno »bojevala« na prijaznejši način in oblezla vse stene nad Belo vodo. Kot rečeno, je njuna varianta raza bolj v rabi od integralne.)

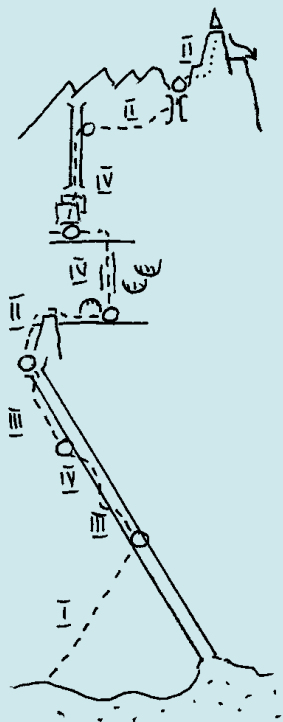
Opis: Od Goriškega bivaka naravnost gor čez grušč desno ob steni kake četrte ure, dokler ne opaziš na levi izrazitega pomola z možicem. Na njem je vstop. Od tod naravnost navzgor po lažjih žlebovih poldrug raztežaj, nato pa levo v kot in levo čez gladko ploščo (6 m, III+) na udobno polico. Po njej levo cca 25 m do začetka kamina, ki se strmo vzpenja proti razu. Tu se priključiš smeri A in se že vnaprej veseliš plezanja po čudoviti nebeški lestvi zgornjega raza.

2. Mala Lojtrica, smer Ive–Piemontese

IV, 250 m, 3 h (R. Ive, T. Piemontese leta 1970)

Mala Lojtrica (Cima Piccola della Scala, 2099 m) je manj izrazita gora v severni verigi z enim najbolj ošiljenih vrhov v Julijcih. Odlikuje jo lepa, strma južna stena, ob kateri se plezalci kar oblizujejo. To je tista stena, ki jo vidiš desno nad seboj, ko se čez visoko strmino bližajš zgornji krnici Bele vode, kjer stoji Goriški bivak. Zadeva je bolj majhna in izbi ne ni dosti, opisana smer pa je zanesljivo tisto pravo, kar mora navdušiti. Vije se po naravnih prehodih v levem delu stene; idealna skala, enakomerno razporejene težave.

Opis: Markacijo zapustiš, ko omenjena visoka strmina nekoliko odjenja. Iz doline slabi 2h, od Goriškega bivaka 10 minut sestopa. Na desni opaziš travnato gredo, ki se poševno vleče čez vznožne prepade (po njej boš sestopil), kakih 60 m levo od nje pa se začne strm kamin, ki se proti levi vzpenja v osrčje stene. Po njem pelje spodnji del smeri. V kamin pristopiš čez lahke skale od leve, potem pa mu slediš dva raztežaja, dokler se ne izgubi v ploščah. Večinoma plezaš po lepih, čvrstih ploščah levo ob kaminu (III–IV). Tako dosežeš gruščnato poličko pod zgornjim, monolitnim delom stene in ji slediš v desno cca 25 m do varovališča v kotu pod vegasto zajedo, ki jo na desni ograjujejo previsi. Navzgor po tej zajedi (IV) in levo na polico pod izstopnim kaminom. Vanj vstopiš čez strmo ploščo in mu slediš cel raztežaj (IV) do varovališča pri rušju tik pod grebenom. Sledi lahka prečnica desno, nato pa se

vzpineš na greben tik pod ošljenim vrhom. Nanj splezaš od severa in zaman iščeš prostor, kamor bi lahko sedel.

Sestop pelje sprva proti severovzhodu. Čez strme skale (II) se spustiš na sedlo med najvišjo in sosednjo špico, od tod pa sestopaš proti desni navzdol čez skrotasto, ne povsem lahko strmino. Približno 150 m pod vrhom stopiš na izrazito travnato gredo, ki se spušča strmo proti desni ob vznožju osrednje stene. Po njej nazaj v objem civilizacije. Z vrha do markacij slabo uro. Orientacijo lajšajo možici in sledovi.

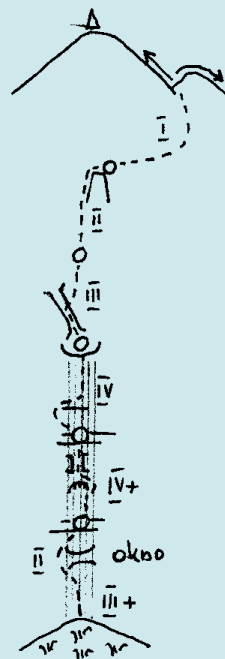
3. Visoka polica, »Direttissima«

IV+, 200 m, 2–3 h (prvi plezalci neznani)

V svoji dolgi plezalski karieri sem spoznal nekatere smeri, ki se jih nikakor ne morem naveličati in jih hodim plezat vedno, kadar le nanese priložnost. Ena izmed njih je Direttissima na Visoko polico nad dolino Bele vode. Za

belobradega dedka pomeni sicer že izziv na zgornji meji, pa vendar upam, da ji bom kos vsaj še kako leto ali dve. Spominjam se Jančija Ruparja, ko jo je prvič preplezal. K Brunerici se je vrnil s tako blaženim izrazom na obrazu, kot bi prišel od najlepše punce. Izjavil je, da tisti, ki ni preplezal te smeri, pač ni njegov prijatelj. Seveda ga v naši družini ni bilo, ki ne bi bil Jančijev prijatelj.

Visoka polica (Cima delle Cenghe, 2007 m) je najvzhodnejša visoka gora v severni verigi in prva, ki jo opaziš, ko se ti spodaj v dolini pri mostu odpre pogled v Belo vodo. Semkaj kaže široko južno steno, ki jo po sredi prereže črn vodni žleb, in to je Direttissima. Kadar dežuje, dere tod mogočen slap; voda je izdolbla luknje in žlebove ter napravila iz skale nekakšno skulpturo. Zgladila je vse ostre robove in odplaknila sleherno krušljivo skalo, da plezaš po strmi steni kot po lestvi. Žal traja ta užitek le dobre štiri raztežaje. Direttissima v Visoki polici je pomanjšana dvojnica slavne Vodniške smeri v Brenti.

Dostop: Od kočice Brunner po markirani poti proti severu (smerokaz Vetta Bella; začne se vodoravno, onstran potoka pa se strmo zagriže v rušje pod Lepo glavo). Po tri četrt ure hoda se pot povsem približa grapi med Lepo glavo in Visoko polico. Pri možicu se odcepi v desno za silo shojena stezica, ki v rahlem vzponu čez skrotasto pobočje doseže grapo. Po njej malo dol in na poličko v masivu Visoke police. Desno do spodrezane prekinitve, pred njo pa navzgor (krušljivo) na travnato pobočje pod steno in desno k vznožju črnega vodnega žleba. Od kočice 1.15 min.

Opis: Prvi raztežaj še ni posebno strm (razen vstopnega pragu: III+). Veliko naravno okno obplezaš na levi in 50 m nad vznožjem dosežeš polico pod navpično steno. Po večini kar naravnost gor po naravnih prehodih v idealnem, vrtoglavem plezanju (IV+, redki klini, neizčrpne možnosti za Prende in j...) cel raztežaj na udobno polico. Gladko ploščo nad njo prelisičiš na levi in

nadaljuješ po vodnem žlebu v ves čas enakomernem uživaškem slogu (IV). Raztežaj se izteče na začetku položnejšega žleba. Tega kmalu zapustiš in plezaš po razčlenjeni, ne prestrmi steni na desni (II–III) še dva raztežaja do roglja z zanko za spust. Tu je užitka konec, lahko se razvežeš in s kratkim zavojem v desno dosežeš vrh.

Sestop: Elegantno in hitro boš spodaj, če se boš čez pravkar preplezano smer zapeljal kar po zraku. Sidrišča že poznaš, pri plezanju si jih uporabil kot varovališča. Spustov po vrvi je pet, večinoma so dolgi 50 m. Peš pa se sestopi (skromne oznake) proti vzhodu, sprva po ozkem grebenu, nato pa desno navzdol čez strm skrotast svet (ponekod II), končno po gladkem žlebu na travnato sedlo, ki končuje masiv Visoke police. Tu stopiš na markirano, zavarovano pot. Ta se najprej vzpne južno na bližnji kucelj, nato pa se strmo spusti v Belo vodo. V dolino pripelje tik pod kočico Brunner. Z vrha 2 h. ●

*Mala Lojtrica, Lepa glava in Visoka polica
(od leve proti desni)*

Zadnji trije problemi - vnovič

V prejšnji številki smo poročali o vzponih v stenah t. i. Zadnjih treh problemov Alp. V drugi polovici marca je bilo v omenjenih stenah še vedno dovolj Slovencev. Vzpon na severno steno Eigerja po klasični smeri (VI, 4+, M6, 1800 m) sta ponovila še Slavko Rožič in Zoran Radetič. Prvi dan jima je v odličnih razmerah uspelo priti do Prečnice bogov in tam precej neudobno preživeti noč. Naslednji dan sta zgodaj popoldne priplezala do vrha gore.

Na Matterhorn so se teden dni po odisejadi Jože Šepiča, Marjana ManFrede in zakoncev ŠtremFelj odpravili še Simon Slejko, Uroš Samec, Tina Di Batista in Tomaž Jakoščič. Tudi oni so se lotili Schmidtove smeri (VI, 4+ M6, 1000 m) v severni steni. Di Batista in Jakoščič sta prišla na vrh gore prvi večer in bivakirala ob sestopu na grebenu Hornli. Slejko in Samec sta noč preživela tik pod vrhom na grebenu Zmutt in naslednji dan prek vrha sestopila v dolino.

V severni steni gore Grandes Jorasses sta Vasja Košuta in Jernej Breščak v dveh dneh opravila naš drugi letošnji zimski vzpon na Crozovem stebru (VI, 5 M, 1200 m). Tomaž Jakoščič

Slovenska odprava na Manaslu dobro napreduje

V začetku aprila je odšla na pot odprava v Himalajo. Cilj odprave, ki jo vodi Aco Pepevnik, je klasična smer na Manaslu, ki je s 8156 metri 8. najvišja gora na svetu. Odprava šteje osem članov, same odlične alpiniste z bogatimi odpravarskimi izkušnjami. Poleg vodje so v odpravi še Milan Romih, Dušan Debelak, Dani Tič, Viki Mlinar, Blaž Navršnik, Španec Aritza Monasterio, do baznega tabora pa je bil z njimi tudi hrvaški organizator alpinističnih odprav Darko Berljak.

Po začetnih težavah s snegom so 12. aprila uspešno postavili bazni tabor na višini 4700 metrov, nekaj dni zatem pa tudi tabor 1 na višini 5600 m. Odprava računa na ključne dneve v prvi polovici maja, domov pa se bodo štajerski alpinisti vrnili v drugi polovici maja. Potek odprave se da spremljati prek svetovnega spleta. Tomaž Jakoščič

Plezalski tabor Camp 4 v narodnem parku Yosemite je postal zgodovinski spomenik

Med tistimi, ki jih zanima plezanje, prav gotovo ni nikogar, ki ne bi vedel za velike stene ameriškega narodnega parka Yosemite. Mnogi so se z zahtevnimi tehničnimi vzponi v teh stenah zapisali v zgodovino alpinizma. Zaradi vseh plezalskih zgodb, ki so se tam začenjale in se bolj ali manj zmagovito končevale, je znamenitost postal tudi Camp 4 - priljubljeno taborišče plezalcev v Yosemitejskih stenah. Februarja so ta znameniti taborni prostor razglasili za zgodovinski spomenik in ga uradno vpisali med zgodovinske znamenitosti Združenih držav Amerike. Prvič se je zgodilo, da je kakšna država alpinistični tabor zavarovala kot del svoje kulturne dediščine. Prizadevanja za to so trajala več let, sodelovali pa so znameniti alpinisti iz vsega sveta, uprava narodnega parka Yosemite, American Alpine Club in tudi UIAA. Marjeta Keršič-Svetel

V težkih kombiniranih smereh

Po koncu svetovnega prvenstva se je Klemen Premrl posvetil plezanju težkih, krajših in daljših kombiniranih smeri. V dolini Dunje v Italiji sta z Aljažem Anderletom opremila in preplezala novo, tri raztežaje dolgo smer, New Hope. Najtežji, drugi raztežaj sta ocenila z M10+. V dolini Aoste je Premrl v "Hastonovi" jami preplezal smer Pyma M9+, nato pa se je odpravil v Aig. du Tacul nad ledenikom Mer de Glace v pogorju Mt. Blanca in tam s soplezalcem preplezal smer Gulotte du Erik (Gabbarou '92, VI, A2, 650 m). Opravil je prvo prosto (AI 6, M7) in prvo ponovitev smeri sploh. Naletel je na nekaj težkih raztežajev z omejeno možnostjo nameščanja varovanja, sestopil pa je po isti smeri. Nekaj dni zatem je v dolini Cogne nad Aosto končal serijo z znanim slapom Rependance (II 6, 220 m). Slap je prvi preplezal italijanski ledni "guru" G. C. Grassi in je tamkaj pomenil začetek modernega plezanja po ledenih slapovih. T. J.

Ob 40–letnici KOTG

Odmev na aktualno temo Razpotja alpinizma

V jubilejnem 110. letu PZS praznuje tudi Komisija za odprave v tuja gorstva – KOTG. Izteka se lepa obletnica – 40 let nepretrganega in uspešnega delovanja. Kaže, da kakšne posebne slovesnosti ne bo. Verjetno bo v ta namen zadostovala razstava himalajskih fotografij Toneta Škarje s spremljajočimi besedami avtorja, predsednika PZS in nepalskega konzula ob odprtju. Pričakujemo še prispevek »Odprave v tuja gorstva« istega avtorja v jubilejnem zborniku PZS, njegov članek »Razpotja slovenskega alpinizma – poti in stranpoti himalajizma« pa je že izšel v marčni številki PV.

Čeprav v KOTG od leta 1975 ne delujem več, kot nekdanji prvi načelnik še vedno rad spremljam njeno delo; uspehe in probleme, med katerimi je z vidika njenega obstoja gotovo najvažnejše vprašanje: KOTG – da ali ne? To vprašanje je bilo na mizi UO PZS kot prispevek neimenovanih reformatov že dobri dve leti po ustanovitvi KOTG, tik pred skupščino PZS leta 1965. Člani komisije smo bili presenečeni, saj za delo nismo dobivali očitkov, ocenjeno je bilo kot uspešno. In kot tedaj, se mi tudi danes zdijo težnje po združitvi KA ter KOTG nesmiselne. Če vsaka od obeh pravilno opredeli in opravlja svoje poslanstvo, potrebujemo obe. Združitve bi ju oslabila: v KA ne bi počeli nič drugega kot to, da bi se prepirali o odpravah. Z likvidacijo KOTG pa bi hitro zapravili izkušnje, znanje in vse, kar je zbrala in zgradila v štirih desetletjih.

Kar zadeva KOTG, sem jo, idealizirano, vselej imel za nesebično, strogo objektivno telo, ki s skoraj znanstveno doslednostjo skrbi za strokovna vprašanja našega odpravarstva. S skrbno načrtovanimi odpravami in z našimi najboljšimi kadri načrtno poskuša doseči najustreznejše cilje. Brez kuhinj, ne glede na to, iz katerega AO so kandidati. Seveda se to v osnovi ne sklada s sebičnostjo kandidatov, saj gre za podvige, ki jim, kot pravi tudi Tone Škarja, žep in zmožnosti posameznika zlepa niso kos. Žal so odpravarji praviloma imuni za še tako dobre in upravičene argumente, pač po pravilu: »Če gre v odpravo Pepe, bom moral ostati doma jaz, četudi nisem nič slabši!«

Verjetno je vzrok preprirov in pogostih napadov na sedanjega načelnika KOTG prav preprosto dejstvo, da si majhna in revna Slovenija ne more privoščiti veliko odprav. V mojem času tolikšnega negodovanja – vsaj odkrito – ni bilo slišati. Drugi vzrok je, da številne moti njegov dolgoletni staž na čelu komisije. Napadajo ga, čeprav je v glavnem uspešen. Domačih in tujih zgledov je na pretek, zdravilo pa spoštovanje pravil, ki urejajo tudi volitve predstavnikov KOTG – kolikor obstajajo. Kakor je »kontinuiteta« nujno potrebna, se je zaradi zdravja organizacije včasih dobro odpovedati vodilnemu mestu. Čeprav manj vplivno, lahko nekdanji visok funkcionar dobro in uspešno dela tudi kot »navaden« član komisije ...

Z večino ugotovitev Toneta Škarje v članku se strinjam. So dobre in prirejene na dolgi rok, ne za vsakdanje prerivanje. V tej fazi svoje pripovedi pa bi rad malce popravil njegovo videnje mojega odhoda z mesta načelnika KOTG. Po njegovem mnenju me je »zrušil« Šrauf. Morda so res tako govorili odpravarski »aufbiksarji« na pustih ledenikih in v samotnih taborih pod vrhovi Himalaje in drugih gorstev, kamor jim je pomagalo priti tudi delo KOTG in moje delo, da bi za tuj denar tešili svoje alpinistične apetite. Prava zgodba je taka:

28. maja 1975 mi je član VI. JAHO, zadolžen za opremo, prinesel v podpis naročilnico, na kateri je bil del puhače opreme – proti dogovoru in dotedanjim pravilom – podvojen. Povedal sem mu, da tega nisem upravičen in tudi nočem podpisati. Napisal sem sporočilo vodji, da »si člani dodatni kos opreme lahko nabavijo po lastni ceni KOTG«. Reakcija je bila huda. Listek je v pisarni PZS pred Radom Lavričem, v jezici zmečkan, romal v koš, naročilnico pa je kljub upravičeni pripombi in nemajhnim dodatnim stroškom podpisal drug član UO. Glede podvajanja opreme sem slišal razlago, da je škoda, če »udeleženci odprave na gori trošijo energijo z nepotrebnim prenašanjem opreme iz baze na goro, z gore v bazo in med tabori, zato naj bodo v višinskih taborih rezervne spalne vreče«. Misel zveni lepo, da neke mere celo upravičeno, skriva pa past! Kaj bo počel alpinist, ki gre v višinski tabor brez spalne vreče in ugotovi, da je šotor in vsebino zasul ali odnesel plaz, ga opustošil veter? Tudi zelo verjetna možnost!

Dne 29. maja 1975 je v dnevniku zabeleženo: »Vročje zaradi nabav JAHO«. Nekritična reakcija je v meni sprožila nepreklicen sklep, da ne bom več tratil časa za kogarkoli, zato sem za 3. junij 1975 sklical skupno sejo KOTG in članov VI. JAHO. Navzoče sem obvestil o problemu in odklonitev podpisa med drugim opredelil približno takole: »Denar za odpravo prispevajo delovni ljudje, ki jim ne bi upal pogledati v oči, če bi ga zapravljali po nepotrebnem. Dodal sem še, da je odprava najprej uresničenje osebne želje udeležencev ter

šele na drugem mestu interes PZS in širše skupnosti. Tega ne bi smeli nikoli pozabiti! Po logiki članov odprave, bi si lahko tudi delavec z ženo in petimi otroki izmislil, da gre letovat na Sv. Štefana in od skupnosti zahteval, naj mu krije stroške. V razpravi se je kot najbolj jezikov izkazal Šrauf, ki je menil, «naj ne težim, ampak raje skupaj z odpravarji urejam opremo». Mladenič je videl samo samega sebe, cenil in objokoval le svoje »garanje«, ni pa bil sposoben videti in priznati dela članov KOTG, ki smo bili ves čas krepko zaposleni z opravi za VI. JAHO in se že 12 let prizadevno trudili za dobrobit odprav v tuja gorstva.

Tako sem dokončno sprevidel, da je čas za predajo in naznanil, da nepreklicno odstopam z mesta načelnika KOTG. Pri tem je ostalo. 9. junija sem dal pisno odpoved, ki jo je IS PZS obravnaval na seji 12. junija 1975. Ugotovljeno je bilo, naj Tomaž Banovec, Miro Černivec in Marjan Oblak pomagajo »redefinirati linijo« v KOTG. Mene so prosili, naj do vrnitve odprave ostanem na čelu KOTG, da odstop pred odhodom odprave ne bi povzročil neljubih govoric in nezaželenih reakcij v javnosti. Ustregel sem, čeprav bi bilo primernejše objektivno analizirati stanje in obsoditi neustrezno ravnanje. Skratka: reči bobu bob in popu pop, ne pa problem pomesti pod preprogo ...

Muhe alpinistov in odpravarjev sem bolj podrobno obravnaval v zadnji številki glasila Alpinistični razgledi. Med drugim sem pisal približno takole: «Udeležba na odpravi je višek, izpolnitev najbolj ambicioznih želja alpinistov, ki bi brez dotacij organizacije in drugih mecenov ostali doma, razen če bi se sami zavzeli in prislužili potrebna sredstva (kar se kdaj tudi zgodi). PZS in društvom seveda godi, če njihovi fantje in dekleta v potu svojega obraza postanejo zmagovalci nekonistnega sveta in se vračajo z visokimi trofejami. To jim z vsem veseljem priznajo ter celo poskrbijo za zaslužena priznanja. Narobe pa je, če je ta ali oni odpravar slabe volje in užaljen, ko mora tudi sam postoriti nekaj dela za svojo lastno odpravo ali, če si mora nekje v Nepal ali pod Andi za lasten denar kupiti sladoled ...

Pavle Šegula

Novičke s previsov

Čeprav iz športnoplezalnih logov v zadnjih tednih ni slišati novic, ti ne mirujejo. Minulo soboto je Čeh Tomaž Mrazek opravil drugi vzpon v podaljšanem Sanjskem paru (9a), ki ga je pred nekaj tedni prvi preplezal Uroš Perko. Mrazek je oceno in s tem prvenstvo med slovenskimi športnimi smermi potrdil.

Idealne razmere za plezanje v primorskih stenah so že pred

tem pripomogle k nekaj dobrim vzponom v Mišji peči. Marko Lukič (Iglu, Citywall) je, tik preden je na poti pod Eiger pri Benetkah doživel prometno nesrečo s srečnim izidom, na pogled uspel v Godlji (7c+), preplezal Millenium (8b+) ter vnovič stopil v klub 8c s smerjo Popolni mrk.

Luka Zazvonil (AO Kranj, Iglu, Samsara, Proloco, Foto Čebtron) je v predelu, imenovanem Hladilnik, izenačil svoj najboljši vzpon s ponovitvijo smeri Konec Mira (8c/c+).

Vse više, vse teže gre tudi Anže Štremfelj. Po "ogrevanju" v smeri Tretje tisočletje (8a) se je preselil na drugi konec Mišje peči in tam preplezal smer Lazuret (8b), ki se začne v Cortu in konča v smeri Za staro kolo in majhnega psa. Kmalu zatem je smer preplezal še enkrat in tokrat nadaljeval do smeri Sanjski par. Ocena se je spremenila v 8b+/c in ime v Mr. Big Hand. Na pogled je uspel tudi v bližnjem Rock'n'rollu (7c/c+). Tomaž Jakoščič

Nova zimska smer v Rjavini

Urban Ažman (AO Radovljica) in Matic Jošt sta v JV steni Rjavine preplezala novo veliko smer Šesti čut (VI, A1, M5-/III-V+, 800 m, cela stena 1500 m). Ažman je smer poizkusil preplezati že nekaj dni pred tem, a sta se bila z Nejcem Breščakom prisiljena vrniti zaradi zlomljenega kladiva. Nova smer poteka v spodnjem delu po smeri Spomin, nato pa se nadaljuje levo po strmi, pretežno skalni steni. Ažman in Jošt sta začela plezati ponoči in do večera priplezala na vrh skalne stene pod vršnimi snežišči. Tam sta bivakirala in naslednji dan v odličnih razmerah v dveh urah prišla na vrh Rjavine. Tomaž Jakoščič

Pohvala

Spoštovani urednik, sijajen Planinski vestnik, ta aprilska številka! Čestitke in hvala! Počaščen sem, da nas, bralce, cenite in s svojim skrbnim delom dajete od sebe in za nas najboljše: besedilno, grafično, v zvrsti in pestrosti besedil in v estetiki postavitve v glasniku. Na internetu pregledam vsa »alpen–Fereinovska« glasila, zahodno, severno in južno; vi, mi, to se pravi: vzhodni, smo še vedno najbolj estetski in ne docela z reklamo zastrupljeni vestnik. Slabo mi postane, ko zraven zapisa »area Fresca« iz čudovitih Dolomitov zavoham reklamo za najboljše čevlje na svetu, ki po dveh tednih uporabe zanesljivo zelo zaudarjajo po Švici, da o Francoskem kvarglju s skrajnega zahoda Alp in pivski redkvi z Bavarske niti ne govorim.

Menil sem, da bi težko presegli prejšnje izdaje. Oprostite moji skriti in nehoteni neveri! A iz meseca v mesec ste izvrstnejši in tudi žlahtnejši. Ne morda boljši, saj bi vam s tem izničil prejšnje napore, ste pa vselej sveži, raznovrstni, srcu mojemu vse bližji, ljubeznivi in dragi.

Sam sem bil tri leta soustanovitelj in urednik prvega, morda edinega mladinskega planinskega vestnika doslej, Razgledov, enkrat na leto izhajajočega zbornika v ne prav skromni nakladi in obliki skripte v Rušah v zgodnjih 60. letih prejšnjega tisočletja. V uredniškem odboru sta sodelovala in objavljala prvence Tone Kuntner in Andrej Brvar, poeta, ki znata tudi danes in vselej povedati, kako srce utripa v gozdovih, na Fratah, ob slapovih, na planjavah planin, na nebu večernem, jutru in svetlemu dnevu navkljub, in ob skrivnostnih jezerih naših gora. Razprave, da znata prežanjeno prisluniti utripu srca slovenskih dečev – pričam, da poeta resnično nista bila nikoli daleč od njih – v tem kontekstu ne bi odpiral. Vendar so njune pesmi v tem zborniku kristali, kot so poetični zapisi v našem, vašem vestniku danes.

Tako amatersko »profesionalno zastrupljen« v svojem zrelejšem

otročtvu od dragega mentorja in učitelja profesorja Karla Kordeša v PV vselej pogledam zasnovo, razporeditev (mehko ali trdo prehajanje člankov drugega v drugega), zvrst in estetiko postavitve. Že kot zelenec sem slutil, da to nekaj pomeni v berljivosti in prebavljivosti ter sprejemljivosti celotne publikacije. In rad izrečem, da imam od številke do številke našega vestnika varen občutek, da nekdo skrbi zame in da me ne podcenjuje, češ da sem sposoben brati le kakšne slovenske nedeljske novice.

Drobci poezije so diamanti v tkivu vestnika, so točke počitka, ko zlezem na goro, ki jo opisujete, ali raz njo. Podobno bi verjetno lahko osvežili strukturo glasnika z zares kratkimi fragmenti iz dnevnih zapisov, za katere bi ljudi že kako znali vzpodbuditi, da vam jih pošljejo. V svoji profesionalni praksi namreč poslušam sicer terapevtsko zapovedane in na neki način izsiljene dnevniške zapise, ki pa so tako sijajni, da bi jih privoščil tudi širšemu občestvu. Pa še sam bi morda kdaj odkril, izvedel in doživil nekaj te žlahtnosti, ki je morda nisem utegnil izpovedati ali ji dopustiti izpovedi.

Gorniški pozdrav!
Edvard Repolusk

Še ena pohvala

Rad bi posebno pohvalil zadnjo številko PV, in to zaradi vrste uporabnih prispevkov, zlasti o novem bivaku oz. o Kobariškem Stolu, o Škotski in o Zabrložnici. Kar zadeva zadnjo, je bil skrajni čas, da kdo opozori nanjo. Tam se da narediti izjemno zanimivo turo, če začneš v Matkovem kotu, greš levo na greben, se nato, ko ga prehodiš do okna (vmes so možni vzponi na vrhove), spustiš do sedla (menda hodijo tudi naprej po grebenu), greš po opisani poti proti Okrešlju, nato pa čez Hudi prask na Mrzlo goro in se vrneš v Matkov kot.

Lep pozdrav
Marko Podrekar

Ko ne ve levica, kaj se dogaja na desnici

V Uradnem listu Republike Slovenije št. 44/31. 5. 2002 je pod zaporedno številko 2319 zapisano:

Za zasluge pri organiziranju in utrjevanju planinske organizacije, predvsem še Gorske reševalne službe, in za drugo pomembno delo podeljujem srebrni častni znak svobode Republike Slovenije Albinu Vengustu.

Za prizadevno delo v planinski organizaciji in posebej v Gorskem reševalni službi podeljujem častni znak svobode Republike Slovenije Janku Korenu, Pavletu Šeguli in Francu Telcerju.

Št. 996–01–21/2002

Ljubljana, dne 27. maja 2002

Predsednik

Republike Slovenije

Milan Kučan l.r.

Sedmega junija 2002 smo, malo pred proslavo 90–letnice GRS Slovenije, od Urada predsednika Republike Slovenije dobili osebna obvestila s podatkom, da nas je za odlikovanje predlagala Planinska zveza Slovenije, predlog pa sta podprli tudi Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje ter Komisija predsednika republike za odlikovanje.

Na podelitev smo prišli 1. julija, skupaj s Tomažem Banovcem in Viktorjem Grošljem, ki sta tistega dne tako kot mi štirje prejela častni znak svobode Republike Slovenije, več gasilci iz gasilskih enot in še nekaj zaslužnimi državljani. Po uvodnem pozdravu so nam prebrali obrazložitve, podelili dokumente in značke, nato pa se je v imenu odlikovancev zahvalil najstarejši – Bine Vengust. Malo smo še pokramljali s predsednikom, se fotografirali, poveselili s svojci in predstavniki PZS – Janezom Bizjakom, Francijem Ekarjem ter Tonetom Škarjo – potem pa se poslovili ...

Malu nenavadno je, da novico objavlja eden izmed odlikovancev. Je pa le prav, da za dogodek zvedo bralci Planinskega vestnika, ki je novico v obsežni dvojni številki

očitno spregledal, ter da se na tem mestu zahvalim PZS in vsem, ki so nas predlagali.

Pavle Šegula

Prevod

V 4. številki Planinskega vestnika je bil na 39 strani objavljen del besedila Tirolske deklaracije (preambula in členi). To besedilo sem prevedel iz angleškega originala, skladnost originala z izvirnikom je preveril še Klemen Medja. Celotni tekst sem najprej poslal v objavo PV. Ker nekaj mesecev ni bilo odgovora, sem ga dal objaviti v obvestilih PZS in na spletnih straneh Gore ... ljudje. Čeravno ga je v PV objavljen le del, še vedno velja, da sva avtorja prevoda Tomaž Vrhovec in Klemen Medja. Pričakujem, da boste v naslednji številki popravili svojo napako in objavili, kdo sta avtorja prevoda.

Tomaž Vrhovec

Štiritisočaki

4000er, 36 klassische Giepfelziele, Richard Goedeke, Bruckmann, München 2002

Richard Goedeke, po poklicu učitelj, je odličan alpinist in poznavalec alpskega sveta, predvsem pa pisec planinskih in alpinističnih vo-

dnikov za znano nemško založbo Rother Verlag. Med njimi vzbujajo pozornost predvsem vodniki Sella Langkofel, Sekstensi Dolomiti ter Schiana in Pelmo. Poleg tega je veliko pisal o evropskih štiritisočakih; posebno znan je njegov izčrpani vodnik 4000er, ki je bil preveden že v šest jezikov in v katerem so opisani običajni vzponi na vse štiritisočake. Upamo, da bo to danes že klasično delo kdaj prevedeno tudi v slovenščino!

Pričujoča knjiga je izbirni vodnik, v katerem so opisani vzponi na 36 »lažjih« štiritisočakov. Bolje rečeno, gre za odlično monografijo velikega Formata, ozaljšano s številnimi brezhibnimi fotografijami, ki nam še dodatno približajo magični svet visokih gora. Avtorju se vidi, da je po duši pedagog, saj na številnih mestih svari pred podcenjevanjem gora, tudi »lažjih« štiritisočakov. Ti nasveti bodo prišli še kako prav našim gornikom, ki so morda dobro pripravljene za vzpon v naših gorah, ne poznajo pa pasti in nevarnosti, ki jih lahko srečajo v evropskem visokogorju. Pri ocenjevanju težav avtor uporablja kratice Francoske oz. italijanske lestvice: F – Facile (lahko), PD – peu difficile (malo težavno), AD – assez difficile (precej težavno), D – difficile (težavno), TD – très difficile (zelo težavno), ED – extrêmement difficile (skrajno težavno). Ta klasifikacija je za kompleksno oceno vzpona zelo uporabna in zaradi lažjega razumevanja že postaja mednarodna. Po mojem mnenju bi jo lahko brez škode začeli uporabljati tudi pri nas. Seveda izbrani vzponi v Goedekejevi knjigi segajo le do PD, torej do II. tež. stopnje v skalah in do strmine 50° v snegu oz. ledu. V uvodnem delu je avtor poleg osnovnih tehničnih napotkov poudaril tudi pomen pravilne aklimatizacije na višino, ki je za uspešen vzpon na štiritisočaka nepogrešljiva. V vsakem poglavju najprej predstavi vrh, napiše kaj o njegovi zgodovini, poleg tega pa natrese še obilo svojih osebnih vtisov, ki knjigo zelo obogatijo. Temu sledijo številni uporabni podatki – od oce-

ne težav, opisa pristopov in tehničnih podatkov o vzponu, priporočenih zemljevidov in vodnikov do opisa razgleda in kratkih opisov zanimivih (tudi težjih) vzponov na bližnje vrhove.

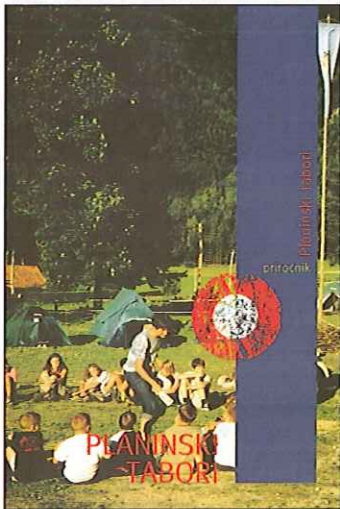
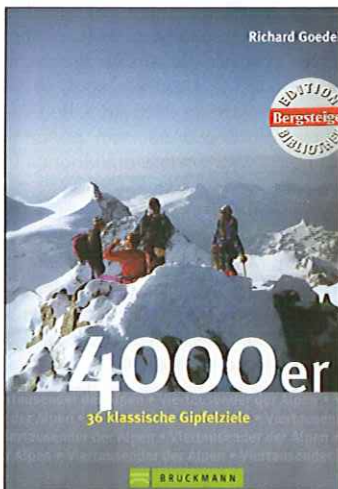
Opisi se začnejo z Bernino (4049 m) in končajo z Mont Blanc (4807 m). Ker avtor noče prekoračiti določene stopnje zahtevnosti ture, najdemo v knjigi tudi opise vzponov na take vrhove, kot so Dôme de Niede, Mont Blanc de Courmayeur, Dôme du Goûter. V bližini tako vabljivih sosedov bi jih težko imeli za samostojne gorniške cilje. Na koncu knjige je še seznam vseh alpskih štiritisočakov, razporeditev v knjigi izbranih vrhov po težavnosti in višinskih razlikah, ki jih moramo premagati. Knjiga vsekakor zasluži veliko presežnikov in pohvale. Na voljo je v knjigarni Konzorcij v Ljubljani.

Andrej Mašera

Pod platneno streho

Planinski tabori, priručnik, Nataša Bezovšek et al., urednik Bojan Rotovnik, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2002

Ko je streha le nebo, se v mlado dušo zapišejo najlepši spomini. In

na planinskih taborih je po napor-
nih dnevih večer tisti, ko z neba
mežika tisočero zvezd, iz praske-
tajočega ognja leti brez števila
iskric, pesem spodbuja številne
občutke, svet se tiho umirja. Pri-
ročnik **Planinski tabori** so spravili
skupaj ljudje, ki jim je ta način
preživljanja časa v gorah zlezel
pod kožo. V založbi PZS so Nataša Be-
zovšek, Matej Bratina, Marija Čipič
Rehar, Zdenka Mihelič, Aleš
Peršolja, Roman Ponebšek in Bojan
Rotovnik na podlagi svojih izkušenj
in znanja, ki ga dajejo seminarji za
vođenje planinskih taborov, v pri-
ročnik zapisali »vse, kar ste vedno
želeli vedeti o planinskih taborih«.
Posebno pohvalno je, da so zapisali
tudi stvari, ki si jih pogosto vsi želi-
mo pospraviti pod preprogo, torej
tiste zoprne, ki se kaj rade zgodijo
skupini, ki mora v tednu ali desetih
dneh ob precejšnjem neudobju de-
liti dobro in hudo.

Priročnik pravzaprav sledi
programu seminarja za vođenje
planinskih taborov. Najprej izvemo
za cilje in namen planinskih tabo-
rov in zatem na podlagi dveh po-
ročil s konkretnih taborov (PD
Domžale in MO PD Ribnica) izvemo
za njihovo vsebino. Obsežno poglav-
je je namenjeno družabnosti, saj
brez iger, zabavnih ali pa poučnih,
skupina hitro zapade v brezdelje,
zdolgočasnost. Predlagane so
številne igre, tako da bo vsakomur,
ki organizira tak tabor, še
zmanjkalo časa zanje. Posebnost
so tabori, ki jih namesto pod šoto-
ri organiziramo kar v planinski
koči. Več udobja, ki pa prinaša tudi
nekatero slabost – na podlagi po-
ročila s tabora PD Žalec ugotovi-
mo, da je šotorjenje pač mikav-
nejše in omogoča pristnejši stik z
naravo. Nekaj besed je namenjenih
tudi pohodnim taborom (za malo
starejše mladostnike; za primer
MO PD Šoštanj in MO PD Velenje) in
zimskim taborom oziroma zimova-
njem (»snežkovanjem«, kot jih ime-
nujejo pri MO PD Šoštanj). Za vsa-
kogar, ki organizira planinske ta-
bore, bodo dobrodošli nasveti o
organizaciji, prehrani, konec kon-
cev pa tudi številni pravni nasveti.

In ker je taborjenje najbolj nepo-
sredno povezano z naravo, se mo-
ra vsak udeležencem zavedati tudi
varstva narave – tudi o tem je go-
vor v priročniku. Na koncu je še ze-
lo koristen pregled tabornih pro-
storov v Sloveniji. Skratka, pri-
ročnik, ki veliko pove – tako orga-
nizatorjem kot udeležencem plan-
inskih taborov.

In kako boste najbolje izvedeli,
kako je na planinskem taboru?
Preprosto, odpravite se tja, prej
pa seveda preberite priročnik. Ve-
liko lepih tur in zasanjanih poletnih
večerov vas čaka.

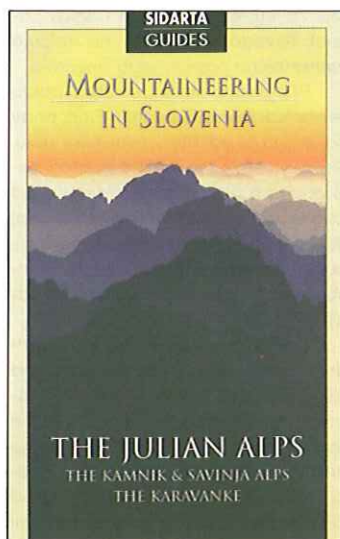
Marjan Bradeško

Slovenske gore za tujce

Mountaineering in Slovenia, Ti-
ne Mihelič, prevod Margaret Davis,
Sidarta, Ljubljana, 2003

Založba Sidarta je s knjigo **Mo-
untaineering in Slovenia** odprla še
eno poglavje v svoji uspešni zgodo-
vini izdavanja vodnikov; pred nami,
pravzaprav pred obiskovalci iz tu-
jine, je vodnik, ki z izredno privlačno
naslovnico (Stenar, Razor, Jalovec,
Viš in Montaž so postavljeni »v vr-
sto«) resnično vabi tujce, da pride-
jo, pogledajo, prehodijo, si vtisnejo
v spomin. **Tine Mihelič** v njemu la-
stnem poetičnem besedilu, kate-
rega noto je uspela ohraniti tudi
prevajalka **Margaret Davis**, povabi
predvsem v Julijske Alpe, sicer pa
je del namenjen tudi Karavankam
in Kamniško-Savinjskim Alpam (na
naslovnici je vrstni red zamenjan).
Seveda že bežen pregled pokaže,
da gre za izbor izletov in tur iz ob-
stoječih slovenskih Sidartinih vo-
dnikov, tudi Fotografsko gradivo
je poznavalcu teh vodnikov več ali
manj že domače. In ko smo že pri
Fotografijah – lepe so, a večinoma
premajhne, pogosto se podrobnosti
povsem porazgubijo.

Sicer pa sem knjigo bral v slo-
gu popotnika, ki se prvič znajde v
njemu neznanih gorah, ki sicer ima
na voljo zemljevide in morda še
osnovni vodnik po tisti deželi. In

moram priznati; ponekod mi ni bilo
lahko – posebej na začetku je ne-
kaj zmede, kjer v praktičnih navo-
dilih avtor omenja le Julijske Alpe,
potem pa navede seznam koč tudi
drugje. Vodnik je sicer lepo zasno-
van, saj so v njem tako dolinski
sprehodi (npr. okrog Bohinjskega
jezera), lahki vzponi (npr. Vodnikov
razglednik), lažje ture in vse do po-
sebej zahtevnih prečenj (npr. Vršič
– Triglav). Razlika je tudi v opisih
poti – ponekod so zelo podrobni,
na drugih mestih bi kakšen dodate-
n stavek prišel kar prav. K ori-
entaciji morda nekaj pripomore
to, da so posamezne gorske skupine
obravnane nekako po izhodišču
(denimo Kamniška Bistrica,
Jezerško), ki je tudi ustrezno opi-
sano. Sicer so pri opisih tur že kla-
sični podatki o višini, dolžini, zahtev-
nosti ipd. Kam pa je izginil seznam
priporočenih zemljevidov, pa se
bo verjetno vprašal vsakdo, ki
bo prebral opis. Nerodno.

Prevod sam je lep, vendar bi
pri nekaterih izrazih morda lahko
razpravljali, naj omenim samo
»gradient« za stopnjo, skok v gre-
benu. Zagotovo pa je Planinska
zveza Slovenije prevedena nedosle-
dno, saj je ponekod »Alpine«, pone-
kod pa »Mountaineering« (Associa-
tion of Slovenia). Nekaj zmede je
tudi pri Triglavskih jezerih oziroma
Dolini Triglavskih jezer (Triglav La-

kes Valley, Valley of the Triglav Lakes). Seveda to nikakor ne izničuje romantično napisanega besedila.

Pregledne skice z vrisano potjo je narisal Denilo Cedilnik-Den, prav tako dva akvarela v uvodnem delu. Skice so seveda v veliko pomoč, zelo prav pa bi prišla informacija, od kod je skica risana (pogled – vsaj stran neba.) To bi posebej tujcem, ki nimajo naše dežele v malem prstu, precej pomagalo pri orientaciji.

Našo bi se še nekaj standardnih napak (npr. netočen opis pod sliko, denimo Zelenci, str. 98, napačna višina Komne, str. 37), ki ne motijo tako zelo, žal pa je v knjigi ena kar precej velika napaka. Podpis »Po sledih pračloveka« pod Olševo (str. 225) se je pač izmuznil prevodu – in tudi vsem, ki so knjigo pregledali. Tujcem se verjetno ne bo, razumeli ga pa tudi ne bodo.

Ker gre za izbor in ne celovito obravnavo, moramo reči, da so v vodniku našle mesto prave gore, doline oziroma kraji – od tistih najbolj znanih, do tistega, kar je zaradi lepote ali posebnosti vredno obiska tujca. Skratka, petdeset tur z nekaj dodatnimi izleti in sprehodi bo naš gorski svet tujcem lepo približalo, še enkrat pa poudarjam – avtorjevo besedilo je tisto, kar bo najbolj privabilo. In seveda naslovnica.

Marjan Bradeško

Izleti v sevniško okolico

Izleti v sevniško okolico, vodnik, Vinko Šeško, Planinsko društvo Lisca, Sevnica 2002

Kraji ob spodnjem toku Save v Sloveniji planinsko na videz niso zanimivi, toda obiskovalcu, ki se ozre v zelena, strma pobočja Lisce ali Bohorja, je hitro jasno: tod so tudi planinske poti. Pravzaprav jih je veliko, Vinko Šeško jih je v vodniku opisal kar petintrideset (35). Vodnik je po zasnovi nekaj posebnega – velika, trda mapa s stiliziranim

planincem pred panoramo Lisce na prednji strani. Vanjo je vloženi 35 listov, na katerih je na eni strani zemljevid, na drugi pa opis poti. Priložen je tudi plastificiran ovitek, v katerega vložimo list izbranega izleta in gremo na pot. Res, zanimiva ideja. Zemljevidi, čeprav povzeti po topografski karti 1:50 000, pa so ponekod slabo pregledni, ne glede na to, da je sama pot na njih nekoliko izraziteje »osvetljena«. Opisi poti so natančni, dokaj obsežni, kot potencialni obiskovalec teh krajev pa bi človek želel še opis kakšne zanimivosti ali znamenitosti ob poti – resda so pregledno navedene v seznamih na začetku vodnika, pa vendarle ... Povzetkom skupnih časov in dolžine poti bi bilo dobro dodati še skupno višinsko razliko. Sicer pa so opisi in zemljevidi popestrjeni z lepimi fotografijami krajev, cvetja in živali, slapov. Prvih osem izletov opisuje markirane planinske poti na Lisco, Bohor in Lovrenc, sledijo štirje deli sevniške planinske poti, zatem pa enajst izletov, na katerih sevniško planinsko pot prehodimo »nekoliko drugače« – z ovinki, v drugih smerih ipd. Za konec pa nam avtor ponudi še dvanajst izletov, da bomo sevniško okolico res dobera spoznali. Opisane poti sežejo nekako od Krmelja na jugu, kjer že začutimo mehko Dolenjske, do Jurkloštra na severu, na zahod se raztezajo nekako do Loke pri Zidanem mostu, na vzhod pa ob toku Save še nekoliko naprej od Sevnice. In če pogledamo v vodnik, je v njem res toliko informacij, konec koncev tudi v oglaševalskem delu, da bodo ljubitelji narave našli obilo lepih poti, pa še videli bodo kaj in tudi kaj dobrega prigriznilo ob poti.

Marjan Bradeško

V hribih se dani

V hribih se dani, Miha Lotrič, Ravne na Koroškem, samozaložba, 2003

Januarja letos je Miha Lotrič, navdušen planinec in prijeten pri-

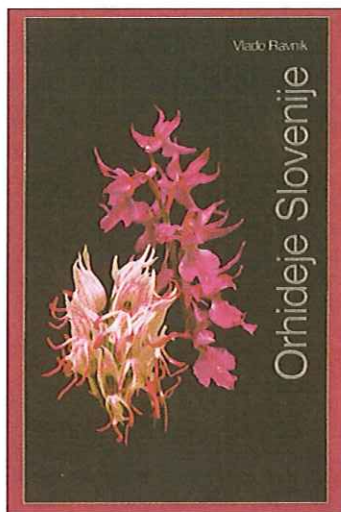
povedovalec, v samozaložbi izdal knjigo *V hribih se dani*, v kateri je opisal svoje spomine na osvajanje planin in gora. Avtor je v hribe hodil »od malih nog«, najprej na bližnje po Gorenjskem – tam mu je tekla zibelka –, pozneje pa se je lotil planin po Koroškem, kjer sicer živi. Planinske poti so z leti postajale vse daljše in zahtevnejše. Avtor, vedno bolj navdušen planinec, je v prijateljski družbi prehodil domala vse domače gore in se povzpел na nekaj najbolj znanih po Avstriji, Franciji, Italiji in Švici. Vsebinsko knjige je razdelil na dva dela: V domačih gorah in Po tujih gorah. V prvem delu so opisane njegove prve planinske izkušnje, ko je začel hoditi v hribe, brez opreme, brez potrebnega znanja, le z željo osvajati jih po znanih in neznanih poteh, se veseliti vzponov v družbi vrstnikov, videti lepote jutra in večera v hribih, doživeti razgled z vrhov, ki jih je sicer gledal iz dolin. Z leti pa mu je planinarjenje postalo potreba in sprostitve v družbi družine in prijateljev. Skupaj so doživljali planinski svet in si v njem nabirali moči za svoj vsakdanjik. V tujini so obiskali Veliki Klek ali Grossglockner, Mont Blanc, Monte Rosso ... Včasih se je zgodilo, da se je družba obrnila, ker je bilo nevarno ali je grozilo slabo vreme. To je seveda stvar trezne presoje in v nekaterih okoliščinah pametna odločitev. V pripovedih pa ne gre le za osvojene gore, zapisi so polni praktičnih izkušenj in dobrih napotkov za planince, ki se podajajo na te poti. Na pot se navadno nameniš, ko ti dovoljuje čas, ne pa vedno takrat, ko je vreme najugodnejše. Zato se pojavljajo mnoge nepredvidene okoliščine, ki so lahko usodne: nevihte v gorah, tema, nenadela pot, zdrsi, nevarno prečenje ledenikov, prezahtevna tura, izčrpanost ... Iznajdljivost, »zdrava pamet« ter hitre in pravilne odločitve so večkrat življenjsko pomembne. V knjigi je obilo znanja o vsem tem, ki ga lahko bodoči pohodnik ali planinec s pridom uporabi. V tujih gorah je bilo nekoč našim planincem še nekoliko težje. Slaba oprema,

malo denarja, (zato) neprijazni vodniki in oskrbniki koč in še kaj so jim »poživili« planinska doživetja. Vse zgodbe in nezgode doma in drugod so namreč v družini sprožile duhovičenje, ki je odlika knjige. Kjer se jim je kaj zapletlo, so stresali vesele in duhovite na svoj račun ali drug o drugem, pa tudi na račun tistih, ki jim zaradi tega ali onega razloga niso hoteli pomagati. Pogosto so opisana vesela doživetja med planinci, ki so se slučajno znašli na istem kraju ob istem času. V tujini je bil razlog za smeh največkrat polomljena nemščina, po potrebi pomešana z italijanščino in začinjena s kako koruško besedo ... Prisiljeni so bili komunicirati z domačini, če so hoteli kam priti ali so kaj potrebovali. A kakor koli – vedno so se prebili skozi težavo in jo veselo mahnili naprej ali nazaj, kakor so pač takrat načrtovali.

Knjiga V hribih se dani nam odkriva Lotričevo navdušenje za planinarjenje, o katerem nam iz svojih izkušnih posreduje veliko znanja. Prijetno nas popelje v svet domačih in tujih gora. Beseda mu teče gladko, pripoveduje domiselno. Knjiga ponuja lahkotno, prijeto branje.

Marta Repanšek

Orhideje Slovenije

Orhideje Slovenije, Vlado Ravnik, Tehniška založba Slovenije, 2002

Ob stezah in poteh prek močvirnih in suhih negojenih travnikov, skozi gozdove, gozdne jase, po senožetih in alpskih tratih nas ponekod opozarjajo nase drugačne rastline, kot navadno rastejo na takšnih površinah. Niso razrasle, so pokončne, tudi do nekaj decimetrov visoke, s preprostimi, vzporedno žilnatimi, bolj ali manj odebeljenimi listi različnih oblik, s posamičnimi ali v socvetje združenimi cvetovi raznih barv – od komaj opaznih zelenkastih do rumenih, rjavih, rdečih in vijo-

ličastih – ter raznih velikosti in oblik. To je posebna družina enokaličnic, kukavičevke, ki jih je doktor Vlado Ravnik, dipl. biolog, botanik, desetletja potrpežljivo iskal po vsej Sloveniji, jih določal, skiciral, fotografiral, opisoval in vnašal njihova najdišča. Sodeloval je z nekaterimi domačimi in tujimi raziskovalci (orhideologi) in svoje izsledke v presledkih objavjal v poljudnoznanstveni reviji Proteus. Prvi je opisal tudi endemično vrsto, imenovano kamniška murka (*Nigritella lithopolitana* Ravnik), v naših in sosednjih jugovzhodnih Alpah. Ob več priložnostih je pripravil razstave svojih povečanih barvnih fotografij s komentarji. Vse to slikovno gradivo s komentarji in kartami razširjenosti kukavičevk na Slovenskem je zbral in strnil v knjigi srednjega formata *Orhideje Slovenije*, ki jo je izdala Tehniška založba Slovenije. Vse priznanje založbi za to odločitev, absolventu arhitekture Maju Juvancu pa za lično, moderno opremo.

Od kakih 20.000 vrst kukavičevk, rastočih v tropskih predelih, jih je v Evropi približno 300, na Slovenskem pa je do danes znanih 76 vrst in podvrst. Vse najdemo v omenjeni knjigi. Poleg komentarjev ob njih je pomemben tudi ključ za določanje rodov, zraven pa so še abecedni seznam slovenskih in la-

tinskih imen vrst in podvrst orhidej in povzetek v slovenščini in angleščini. Knjiga je namenjena vsem, ki jih zanimajo kukavičevke, te posebne, nekatere tudi zelo redke in samo v določenem času cvetoče lepoticke. Knjiga je namenjena tudi planincem za razširjanje obzora v poznavanju teh spremljevalk ob njihovih poteh. Najkrasi knjižne police ljubiteljev kukavičevk, je pa tudi primerno darilo ob posebnih priložnostih.

France Šuštar

6. seja upravnega odbora PZS

6. seja UO Planinske zveze Slovenije je bila zgodovinska, saj je prvič v zgodovini PZS potekala v neposredni bližini morja. To je bilo v soboto, 12. aprila 2003, v hotelu Piran v Piranu. Hotel je namreč čisto blizu morja, na nadmorski višini 1 m. Dnevni red je bil dolg in teme zahtevne. Pregledali smo zapisnik 5. seja UO PZS z dne 7. 3. 2003, podali informacije o izvajanju nalog ter dodali še podrobnejša pojasnila k posameznim točkam. Potrdili smo dopolnitve zapisnika skupaj z zapisnikom. Prispeli sta dve vprašanji o temi članarine. Odgovor nanju je dal Jože Stanonik. Pozval je PD, naj svoje člane spodbujajo k članstvu A in B, ne pa, da aktivne člane usmerjajo v članstvo P. Energija naj se raje usmeri v popestritev programov akcij posameznega društva in k preostalemu delu PD, ki naj kakovostno skrbi za svoje članstvo. Obravnavali smo podana poročila o delu posameznih komisij v PZS. Pravilnik SAK je v obravnavi na komisijah. Podpredsednik PZS Danilo Škerbinek je podal analizo članstva v preteklosti. V razpravi je bilo več dobrih predlogov. Izboljšati se mora delo s člani v PD. Potrdili smo podana poročila in navodilo za glasovanje na letošnji skupščini. Računovodkinja PZS Metka Ahačič je podala predlog finančnega načrta 2003 in rebalansa. UO PZS

je podano sprejel ter ugotovil, da je gradivo primerno za objavo v skupščinskem gradivu. Predsedniki, načelniki komisij in odborov UO PZS so pozvani, da računovodstvu PZS sporočijo svoje pripombe. UO PZS je pooblastil predsedstvo UO PZS, da prispele pripombe preuči in jih v pisni obliki predlaga v potrditev delegatom skupščine PZS. UO PZS je skupščini PZS tudi predlagal sprejem sklepa, da ga pooblasti za sprejem morebitnih sprememb in dopolnitev Finančnega načrta v letu 2003 glede na gibanje finančnih tokov. Obravnavali in sprejeli smo predloge sprememb, ki se bodo potrjevali na skupščini PZS, in dopolnitev statuta PZS. Na prejšnji seji UO PZS je bil dan v razpravo pravilnik o izkaznici in vrstah članarine. Strokovna služba PZS ni dobila nobene pripombe nanj. UO PZS je pravilnik potrdil ter pooblastil odbor za članstvo za pripravo čistopisa in objavo v obvestilih. Sklicali smo letno skupščino PZS; ta bo v Kamniku, in sicer 24. 5. 2003 ob 9.30. Podan je bil predlog dnevnega reda. Obravnavali smo problematiko mladinske komisije. Podrobni pregled sprememb pravilnika Mladinske komisije UO PZS je podala Zdenka Mihelič. Podpredsednik PZS Adi Vidmajer je podal poročilo komisije za spremljanje poskusnega trimesečnega dela generalne sekretarke. UO PZS je sprejel podano poročilo komisije in potrdil sprejetje Alojzije Korbar Tacar na delovno mesto generalne sekretarke PZS za dobo 4 let. UO PZS je tudi potrdil sprejem novih društev v članstvo PZS, in to PD Polet Šentrupert ter Športnoplezalnega kluba Andreja Kokalj. Potrdil je še sprejem novega načelnika KŠP Toma Česna in predsednika UO MK PZS Jureta Cencija. PD smo vnovič pozvali k pripravi predlogov za predavanje o temi DDV, ki bo v začetku maja. Vse predsednike MDO ter člane UO PZS smo prosili za pomoč pri sestavi pravne komisije, ki je nujno potrebna pri oblikovanju pravnega reda PZS.

Alojzija Korbar Tacar

Podpis pogodbe

Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije in Planinska zveza Slovenije sta podpisala pogodbo, po kateri bo ministrstvo za obrambo v letu 2003 zagotovilo oskrbo planinskih koč s helikopterskim prevozom do 30 ton tovora ter poskrbelo za brezplačen prenos opreme Komisije za planinska pota za dela na visokogorskih planinskih poteh in usposabljanje markacistov za delo s helikopterjem do 10 ur naleta. Markacisti oskrbujejo in vzdržujejo več kot 7000 kilometrov planinskih poti, ki jih brezplačno uporablja skoraj 3 milijone obiskovalcev na leto. Letošnja zima in mraz sta pustila na planinskih poteh vidne posledice, zato je podpis pogodbe še posebno dobrodošel. Ministrstvo je s podpisom pogodbe izkazalo veliko razumevanja za delo planinske organizacije.

Indok PZS

Pohod na Porezen

Tradicionalni, že 28. zimski pohod na Porezen, je bil tudi letos množičen. V sončnem, a mrzlem in vetrovnem vremenu se ga je 23.

marca udeležilo blizu 3000 pohodnikov, med njimi tudi bivši predsednik republike Milan Kučan in predsednik PZS. Franci Ekar. Na sliki v družbi Katarine Filipič, predsednice PD Cerkno. K.F.

Evropa brez meja

16. aprila 2003 je generalni direktor Zavoda za zdravstveno varovanje Slovenije Borut Miklavčič na kratek delovni obisk sprejel predsednika Planinske zveze Slovenije Franca Ekarja in podpredsednika Danila Škerbineka. Tema razgovora so bile priprave na »Evropa brez meja«, vezano na razreševanje stroškov reševanja in projekta sofinanciranja teh stroškov. Po večletnih podatkih iz analize Gorske reševalne službe Slovenije nudi služba letno pomoč do 290 osebam in za to pomoč opravi od 6000 do 9500 ur reševalnega dela. V teh podatkih niso zajeta le reševanja gornikov, temveč tudi pomoč drugim »adrenalinskim« športnikom (jadralni padalci, zmajarji, gorski kolesarji idr.). Planinska organizacija se zaveda, da pri vseh teh dejavnostih prihaja do nesreč, poškodb, omrzlin in smrti. Tega pa

Milan Kučan, Katarina Filipič in Franci Ekar na Poreznu (foto: Alenka Žavbi)

se morajo zavedati tudi aktivne osebe, sprejeti tveganje te dejavnosti, prevzeti odgovornost in se ustrezno zavarovati. V tujih planinskih organizacijah so že spoznali, da z uvedbo zavarovanja za primer plačevanja reševalnih stroškov dosežejo odgovornejše in zavestnejše udejstvovanje v gorah. Slovenija je zaradi razgibanosti narave aktualna dežela in pričakuje se povečan obisk tujih državljanov tudi v naših gorah. To pa posledično pomeni povečanje stroškov; ne le s strani reševanja, pač pa tudi lokalnih skupnosti, ki pokrivajo stroške za ponesrečene tuje državljane (obdukcije).

Tudi Planinska zveza Slovenije je odločena, da bo ob uvedbi plačevanja stroškov reševanja v gorah in reševanja drugih ponesrečenih športnikov svoje članstvo ustrezno zavarovala. Planinska izkaznica naj bi bila »spričevalo« takšnega zavarovanja. Strošek prispevka bi bil sprejemljiv le v primeru, da bi večina obiskovalcev gora izkoristila ponujeno. S sredstvi, pridobljenimi iz zavarovalnih premij, pa bi uredili sofinanciranje na področju preventivne dejavnosti obiskovalcev gora, s katero bi še aktivnejše posegli v zmanjševanje števila nesreč, višjih zavarovalnih premij odgovornosti, intervencijskih sanacij poškodovanih poti in ostalega preventivnega dela.

Zagotovljeno je bilo, da bodo projekt temeljito proučili, saj zdravljenje zgoraj omenjenih poškodb posega v že tako plitko zdravstveno blagajno. Pokazala pa se je tudi pripravljenost sodelovanja in vključevanja ostalih resorskih vladnih institucij.

Indok PZS

Novi varuhi gorske narave

V nedeljo, 13. aprila, pa je bila v Komendi slovesna podelitev strokovnih nazivov »Varuh gorske narave«. Ta naziv si je pridobilo 17 tečajnikov, in sicer: Rozalija Skobe,

Božo Jordan, dr. Peter Skoberne, Katja Šnuderl, Rudolf Skobe, Borut Peršolja, Igor Maher, mag. Martin Šolar, Darja Jenko, Albin Žnidaršič, Katja Tabernik, Milan Vodnik, Avgust Šturbej, Andrej Pečjak, Katarina Koritnik, Gorazd Vinšek in Mojca Švajger. Tečaj, ki je potekal v treh delih jeseni leta 2002, je vodila Rozi Skobe, vodja Odbora za usposabljanje. Ob tej priložnosti je navzoče pozdravil predsednik Planinske zveze Slovenije Franci Ekar ter pozitivno ocenil odločitev o nadaljevanju poti, ki jo je pred 50 leti začrtala doktorica znanosti Angela Piskernik. K sooblikovanju podobe varuha z novimi vsebinami pa je pripomoglo tudi ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije. Udeleženci so se udeležili pohaoda po delu Komenske planinske poti. »Gore nad Kamnikom« pa je predstavil kamniški gorski reševalec France Malešič.

Indok PZS

Sprememba SPP

Zaradi varnega prehoda čez železniško progo Divača–Pivka skozi bližnji podhod je bila opravljena sprememba Slovenske planinske poti (SPP). Opis poti in planinskem vodniku »Slovenska planinska pot« avtorja Jožeta Dobnika, Planinska založba 1998, je zato spremenjen:

Na strani 247 se spremeni prvi odstavek tako, da se zamenja besedilo v prvi vrstici od »prečkamo« do stavka, ki se konča z »Ribnica–Divača.«

Novo besedilo je takole: » ... prečkamo gozdno (bivšo vojaško) cesto. Naša pot se tu združi z Vio Alpino. Gremo še malo navzdol in na razpotju gozdnih poti krenemo desno po gozdni protipožarni poti proti sz. In po okrog 25 min hoje po odcepu poti krenemo levo navzdol – proti j. Čez par min prečimo skozi nizek prehod železniško progo Pivka–Divača in nadaljujemo naravnost rahlo navzdol skozi star borov gozd. Kmalu stopimo na obširne travnike v široki dolini med železniško progo na s. in regionalno ce-

sto Ribnica–Divača na j. strani, imenovane Ležeški Gabrak po kraju Dolnje Ležeče na jz. robu. Kljub temu, da so markacije redke, nas travniški kolovoz varno vodi proti jv. do z. roba športnega letališča »Kraški letalski center«, kjer nadaljujemo malo desno proti j. po lepši vozni poti in nato po cesti mimo letališča do bližnje asfaltne ceste Ribnica–Divača. Cesto prečimo in po nekaj korakih smo na stari SPP.» Spremeni se tudi trasa poti na karti št. 6.

Opis pripravil: Emil Orel (PD Sežana)

Srečanje vodnikov MDO Dolenjske in Bele Krajine

V soboto, 22. 2., smo se v Koči na Gozdu zbrali vodniki MDO Dolenjske in Bele Krajine. Po uvodnem pozdravu se je razvila prva razprava o razpisu izleta, nadaljevali pa smo s temo oprema na turi ozioroma izletu ter poznavanje udeležencev in njihovih psihofizičnih sposobnosti. Popoldne smo osvežili znanje o gibanju in varovanju v zimskih razmerah ter zakonih narave v tem letnem času. Po prečenju Suhhe Pišnice smo zagazili v visok sneg, ki se je prediral. Ponovili smo način gibanja in obdelali nevarnosti klošč. Potem smo nadaljevali pot pod ostenje Prisojnika. Tam smo ugotavljali, kateri so vzroki za proženje plazov. Sledila je tema varovanja, izdelali smo več različnih varovališč, izvedli varovanja ter vertikalno in horizontalno vravno ograjo na snegu. Ob vrnitvi v kočjo smo trenirali tudi način zaustavljanja s cepinom. Zvečer smo si v kočji ogledali diapozitive o temi nevarnosti, gibanje in lepote visokogorja, ki sta jih predstavila novo-meška alpinista Jože Hartman in Roman Mihalič. Preostanek večera smo namenili medsebojnemu spoznavanju. Naslednji dan smo se odpeljali na Vrščič, si naredili dereze in se v dveh urah povzpeli na vrh Moj-

strovke. Razmere za vzpon so bile idealne. V povračilo za trud obeh dni in nagrado vsem, ki se nismo menili za opozorila o nevarnosti, za katera se je izkazalo, da ne držijo, in negodovanje ali pa nezainteresiranost nekaterih vodnikov, se nam je na vrhu odprl veličasten razgled. Pri analizi smo se udeleženci strinjali, da je bilo srečanje poučno in koristno ter lokacijsko, terminsko in vsebinsko zelo dobro organizirano. Izrečena je bila tudi želja, da bi bila takšna srečanja tradicionalna, saj smo si izmenjali številne izkušnje, ki so še kako potrebne za dobro in uspešno vodenje. Žal se je srečanja iz štirih PD udeležilo le 15 vodnikov in dva alpinista, povabljena za pomoč pri izvedbi. PD Metlika in Polom Koštanjevica na Krki nista poslala na srečanje nobenega vodnika. Srečanja so se udeležili: Janez in Sonja Jerman ter Milena Dragoš in Zdravko Kunič iz PD Črnomelj, Ivica in Milojka Vitez ter Alojz Šalehar in Janez Zajc iz PD Trebnje, Marjeta Bergant, Aleš Krevs Peter in Martin Luzar iz PD Novo mesto ter Brane Dolinar, Diana Serini in Darko Hrnčič iz PD Intel servis.

Martin Luzar

Planinsko orientacijsko tekmovanje »Gora Oljki 03«

Planinsko društvo Polzela je organiziralo planinsko orientacijsko tekmovanje (POT) za uvrstitev v savinjsko orientacijsko ligo. Prijavilo se je 34 ekip, sodelovalo pa jih je 29: iz PD Dobrovlje, Braslovče, Polzela, Šempeter, Vrankso, Zabukovica in Zalec. 11 ekip je tekmovalo v kategoriji A, 6 v B, 4 v C, 2 v D in po 3 v E in F. Bilo je 110 tekmovalcev (74 moških, 36 žensk), razvrščeni pa so bili v 12 moških ekip, eno tričlansko žensko in preostale, ki so bile mešane. Vse so prišle na cilj v določenem času, le štiri (A 2, B 2) niso našle vseh kontrolnih točk. Start je bil na športnem igrišču pri osnovni šoli na Polzeli, cilj za vse te-

kmovalce pa pri planinskem domu na gori Oljki. Tekmovali so na treh različnih tekmovalnih progah. Vsi so na cilju dobili čaj. Vreme je bilo zelo ugodno, sončno.

Božo Jordan

Področno izpopolnjevanje VPZS

Vodniški odbor MDO PD Ljubljane je izvedel področno izpopolnjevanje vodnikov PZS v kopnih razmerah. Izpopolnjevanje je bilo 4.–5. aprila 2003 v domu v Kamniški Bistrici. Program je bil sprejet in potrjen še na odboru za kategorizacijo leta 2001 in je bil tokrat v Sloveniji izveden prvič. Izpopolnjevanja se je udeležilo 35 vodnikov, organizacijski vodja je bila Marinka Koželj Stepic, tehnični pa Jože Kodre. Bojan Pollak je predaval o temi orientacije ob pomoči karte ter določitvi posameznih točk v naravi. Marinka Koželj Stepic je skušala udeležence navdušiti za družabnost, saj naj bi vodnik na turah, zlasti večdnevnih, ali na tabornih skrbel tudi za to. Ugotovili smo, da je to težka naloga, še posebno, če se skupina ne zanima za njegove predloge. Dr. Anda Perdan je spregovorila o zlomih, ki so med najpogostejšimi poškodbami v gorah. Blaž Jereb s Fakultete za šport je govoril o didaktiki pri izdelavi vrvene ograje in gibanju ob njej. Jože Kodre je predstavil delo o gibanju. Na programu so bili še zabijanje klinov in izdelava sidrišča ter vrvene ograje in gibanje ob tej. V analizi smo ugotovili, da gradivo ni bilo poslano skupaj z vabilom. Izbira tem je bila bolj ali manj primerna. Pri temi družabnost je treba v gradivu dodati poglavje, kako voditi družabnost za odrasle udeležence. Ne sme biti žaljivih iger ali iger, pri katerih se lahko poškoduje oprema (npr. metanje gojarja). Pri prvi pomoči bi bili poleg teorije potrebni še kakšni dve uri praktičnega dela. Pokazala se je želja po obnovi znanja iz psihologije. Orientacija, ki je bila na programu, je vodniku bolj

blizu kot prejšnja tema – hoja po azimutu. Pri gibanju je bil predlog, da bi trajalo praktično delo dalj časa in morda v skalovju. Izpopolnjevanje je potekalo dobro tudi po zaslugi osebja v domu v Kamniški Bistrici. Kot inštruktorji praktičnega dela so sodelovali: Janez Ažman – GV, Alojz Jerman – AI, Jože Kodre – GV, Marinka Koželj Stepic – IPV, Drago Metljak – AI, Bojan Pollak – GV in Gabrijel Prezelj – GV.

Marinka Koželj Stepic

Mentor planinske skupine

Velik del vzgojno izobraževalnega dela s področja planinstva, ki ga izvaja Planinska zveza Slovenije, lahko mladim nudijo vzgojitelji v vrtcih in učitelji v šolah. Zato želimo nekaj znanja, izkušenj, predvsem pa navdušenja za planinstvo prenesti med pedagoške kadre. Konec leta 2000 je UO PZS sprejel Pravilnik o mentorjih planinskih skupin (MPS) v PZS. Mentor načrtuje in izvaja različne oblike planinskega izobraževanja in planinske dejavnosti v planinskih društvih ali/iz vzgojno–izobraževalnih organizacijah (vrtci, šole idr.). Mentor lahko postane vsak pedagoški delavec, ki opravi ustrezno osnovno izobraževanje. Organizirata ga MK PZS in Zavod RS za šolstvo. MK PZS organizira med letnimi šolskimi počitnicami sedemdnevni seminar z naslovom »Seminar za MPS« v PUS Bavšica (letos od 7.–14.8. 2003). Zavod RS za šolstvo razpiše v vsakoletnem Katalogu strokovnega izpopolnjevanja delavcev na področju vzgoje in izobraževanja dva seminarja »Srečno v gore I« (letos od 23.–26.4. 2003) in »Srečno v gore II«. Vsak seminar traja po tri dni. Oba seminarja skupaj nudita osnovno mentorsko izobrazbo. Po uspešno zaključenem usposabljanju novi mentor prejme Potrdilo o nazivu MPS, člansko izkaznico, Pravilnik o MPS, Koledar akcij PZS in brošuro MK. Mentor planinske vzgoje ima poleg pravic,

ki mu jih daje članstvo v PZS, še pravico do ugodnosti: 40% popust pri prenočevanju na skupnih ležiščih v planinskih kočah, zavarovanje za civilno-pravno odškodninsko odgovornost, 20% popust pri nakupu Učbenika MPS, 15–25% popust pri nakupu planinske opreme v Planiki Kranj, Alpina Žiri, Sport Extreme, Anapurna Way, Tomas Šport, Iglu Sport in Promontana Kranj. Vsako leto do 15. julija mora mentor poslati na MK PZS izpolnjen obrazec »Poročilo za registracijo MPS« in poročilo o izvedenih aktivnostih v planinski skupini, ki jo vodi. Vsaka tri leta se mora mentor vsaj enkrat udeležiti dodatnega izpopolnjevanja, ki ga organizira MK PZS.

Majda Kovačič

Razstava kulturne dediščine

V Finžgarjevi galeriji v Ljubljani je bila 4. aprila 2003 odprta razstava tematskih fotografij kulturne dediščine ob Slovenski planinski poti, ki jih je pripravil Ciril Velkovrh. Pri odprtju razstave z naslovom »Križ je tu, za tebe in za mene, zamere zemske ni nobene, naj se v razgledu duša razodene, kot v snu« (Marjan Krišelj) sta sodelovala Matej Voje, klavir in Matevž Voje, trobenta. V. H.

8. tek k sv. Primožu

Na spomladansko soboto, 29. marca, so gorski tekači merili svoje zmogljivosti, ki so si jih nabrali s treningi v zimskem času. Klub gorskih tekačev Papež je pripravil 8. tek k sv. Primožu. Ob 10. uri je startalo 149 tekačev, in to v 12 kategorijah. Številni romarji, pohodniki in navijači so spodbujali tekače na strmi 3800–metrski progji z višinsko razliko 400 m. Lanski rekord (Jernej Kastelic – 15:54) ni bil premagan. Prvi je priteknel na cilj Boštjan Hrovat s časom 16:21, sledi-

la sta Boštjan Novak (16:26) in Sebastjan Zarnik (16:31). Najhitrejša ženska – starejša deklica – je bila Mateja Kosovelj (20:29), sledili sta članica Petra Šink in starejša deklica Lucija Krkoč. Najboljša mlajša deklica in deček sta bila Sindis Čufer in Tine Torkar, med starejšimi dečki pa so prva tri mesta zasedli dečki KGT Papež (Klemen in Rok Markuš ter Gregor Mlakar). Najhitrejša mladinka in mladinec sta bila Mitja Kosovelj in Danea Grandovec. Na razglasitvi so najboljši trije v vseh kategorijah prejeli bogate praktične nagrade, 15 moških in 10 žensk absolutno pa še bogate denarne in praktične nagrade. Organizator nikoli ne pozabi nagraditi tudi najmlajšega in najstarejšega tekača. Letos je bila najmlajša 8–letna Vesna Alpner, najstarejši častni tekač pa 71–letni Janez Hrovat iz Begunj. Sekcija za gorske teke pri AZS je izdala bogato in izčrpno publikacijo, Informator o gorskih tekih za leto 2003, ki ga je prejel vsak tekač. Na informativnem sestanku pa so bodoči reprezentanti in vodstvo snovali načrte za udeležbo na svetovnem prvenstvu na Aljaski.

Mira Papež

8. srečanje članov kluba ljubiteljev Mrzlice

18. januarja 2003 so se v planinskem domu na Mrzlici (1122 m) srečali člani kluba ljubiteljev Mrzlice. Srečanje je tradicionalno od začetka leta 1995, ko je bil klub ustanovljen na pobudo Vinka Pfeiferja, dolgoletnega planinskega entuziasta iz vrst članov PD Trbovlje. Član kluba lahko postane vsakdo, ne glede na to, od kod prihaja in katerega društva član je, pogoj je le, da vsako leto vsaj 25–krat stopi na teme Mrzlice – to se za piše v posebno evidenčno knjigo. Klub nima ne članarine ne stalnega vodstva, njegov starešina pa je tisti, ki je v minulem letu največkrat

stopil na Mrzlico. Znamenje starešinstva je zapisano na posebno oblikovani palčici, ki je zrasla v gozdu na območju Mrzlice. Po podatkih, ki jih že vsa leta vodi Vinko Pfeifer, je v letu 2002 izpolnilo pogoje za članstvo v tem klubu 170 planincev. Vsi skupaj so v letu dni 10.214–krat obiskali Mrzlico, vsak izmed njih povprečno 60–krat. Največkrat je stopil na njeno teme Stane Lipoglavšek iz Hrastnika, in sicer 315–krat. Zato je v letu 2003 postal starešina kluba. Po številu obiskov so mu sledili Zvone Podlesnik iz Trbovelj (278), Lea Močivnik iz Zabukovice (237), Jože Klep iz Marije Reke (222), Brane Močivnik iz Zabukovice (217), Tone Žohar iz Dola pri Hrastniku (212) ter Milica in Marjan Rizmal iz Marije Reke (oba po 200). Znotraj kluba je še pet podklubov – v temeljni klub sodijo tisti, ki so naštelci od 25 do 49 obiskov, v podklub petdesetih tisti z od 50 do 99 obiskov, v podklub stotih tisti z od 100 do 199, v podklub dvestotih tisti z od 200 do 299 in v podklub tristotih tisti z več kot 300 obiskov na leto. Pogoje za članstvo v klubu je minulo leto izpolnjevalo še 20 planincev, ki se v evidenčno knjigo niso vpisovali. Oskrbnika Dušica in Mičo Majsilovič sta na srečanju podarila pokal novemu starešini, ki je le začasne narave in ima starešinsko palico, preostali pa so za več kot 200–kratni obisk dobili manjši pokal, torto in več knjig Mrzlica – Savinjski in knapovski Triglav, darilo PD Trbovlje. Tokratnega srečanja se je udeležilo kakih sto ljubiteljev Mrzlice.

Tine Lenarčič

50 let delovanja PD Pošte in Telekoma

V letu 2003 več kot 1300 članov PD Pošte in Telekoma v Ljubljani praznuje okroglo obletnico uspešnega delovanja. Enako starost je dočakal tudi Poštarski dom na Vrščicu, ena bolj priljubljenih posto-

jank v sredogorju. Takoj spomladi bomo opravili več vzdrževalnih del na domu in v njegovi okolici, da bo septembra praznično opravljen pričakal svojo 50-letnico. Na Vršič bomo povabili likovne ustvarjalce iz Pošte in Telekom Slovenije in priredili že 18. slikarsko kolonijo Tineta Horvata. Leta 2001 smo pripravili Dnevnik 50 vrhov za 50 let PD PT in že pred koncem leta 2002 prejeli veliko žigosanih dnevnikov od planincev; ob jubileju jim bomo z veseljem podelili značke in diplome za osvojene vrhove. Prvo nedeljo v septembru 2003 bomo skupaj s preostalimi planinskimi prijatelji praznovali pri Poštarskem domu na Vršiču; imeli bomo 36. srečanje planincev Pošte in Telekom Slovenije. Oktobra se bomo spomnili na 50 let prehojene poti našega društva na slavnostni akademiji v Ljubljani. Ob tej priložnosti bomo razvili nov društveni prapor in izdali zbornik z opisom polstoletne zgodovine društva.

Za jubilejno leto smo s planinskimi skupinami iz Kranja, Nove Gorice in Novega mesta pripravili zelo bogat načrt izletov. S popestritvijo programa smo želeli pritegniti člane k večji udeležbi na naših izletih. Na 2. nočnem pohodu od Škofje Loke do Ljubljane smo imeli lani dvakrat več zadovoljnih udeležencev kot prejšnje leto. V jubilejnem letu našega društva jih bo zagotovo še več uživalo v nočnem razgledu na osvetljeno Ljubljano. V minulem letu smo imeli več zanimivih daljših potovanj v tuja gorstva. Nekaj se nas je poleti odpravilo v vzhodno Turčijo. Prevzeli sta nas lepota dežele in prijaznost kurdskih prebivalcev. Povzpeli smo se na več kot 5000 metrov visoko streho Turčije, Ararat. Še več se

nas je jeseni potikalo po jugu naše sosede Italije med aktivnimi vulkani, otoki in zgodovinskimi spomeniki. Letos se nas bo nekaj skušalo povzpeti na najvišji vrh Centralnih Alp Mont Blanc (4807 m), med treadingom na Kavkazu pa na najvišji evropski vrh Elbrus, ki se vzpenja 5643 metrov visoko na rusko-gruzijski meji. Poleg tega načrtujemo poletno planinsko potepanje po poljskih in slovaških Visokih Tatrah. Mladinski odsek je lani priredil dva planinska tabora za osnovnošolce in srednješolce v Moznici, študentje in mladi zaposleni pa so preživeli teden dni v italijanskih Dolomitih. Letos pripravljajo taborne na Vršiču, v Breginjskem kotu in v Dolomitih. V bogato dejavnost društva so bile lani dejavno vpete vse tri planinske skupine – iz Kranja, Novega mesta in Nove Gorice –, s katerimi smo se srečevali tudi na skupnih izletih.

Planinska skupina Nova Gorica je praznovala 40 let uspešnega dela. Pripravili so lepo praznovanje na planini Razor. Skupina je tudi nastopila kot glavni organizator 35. srečanja planinskih društev Pošte in Telekom Slovenije na Trstelju. Kljub nenaklonjenemu vremenu so naši gostoljubni in prijazni primorski člani več kot 300 planincev pripravili lep izlet in družabno srečanje z bogatim kulturnim programom.

Stane Tomšič

Ciril Meško šestdesetletnik

Ormoški planinci smo ponosni na jubilaranta Cirila Meška, ki prvega maja praznuje rojstni dan. Njegov oče Makso mu je znal vdihniti ljubezen do gora in še vedno se z velikim veseljem spominja prvih planinskih pustolovščin. Že kot majhen deček, z devetimi leti, je stal na vrhu Triglavu. Ko so Prleki leta 1962 (na Maksovo pobudo) ustanovili planinsko društvo, se je kaj kmalu aktivno vključil v delovanje. Z opravljenim vodniškim izpitom je popeljal veliko planincev s prleških gričkov na ponosne slovenske vršace. Leta 1987 je prevzel krmilo društva, uredil planinsko sobo s prizidkom ter dal pobudo za markiranje ormoške planinske poti. Na njegovi kmetiji v Lahoncih je bilo leta 1991 tudi slovesno odprtje poti. Planinci so pot lepo sprejeli, veliko jih jo je že prehodilo, nekateri se radi tudi vračajo. Vsakega je zelo vesel, rad ponudi dobro domačo kapljico, njegova skrbna žena Zina pa lačnim popotnikom postreže s kakšno domačo specialiteto iz krušne peči. Leta 2002 je opravil tečaj za markacista. Zdaj misli bolj skrbeti za urejenost »svoje« pot. Kljub obilici dela na kmetiji si vedno najde čas za planine. Rad se udeležuje planinskih pohodov, ki jih organizirajo druga društva. Najbolj mu je pri srcu Donačka gora (883 m), ki jo osvaja v vseh letnih časih. Za večletno prizadevno delo v društvu je lani ob 40-letnici PD Maksa Meška Ormož prejel zlati znak PZS.

Kazimir Perko

V spomin: Janez Krušič (1917–2003)

Rob stene, s katerega ni vrnitve

Je lahko beseda ob človekovem odhodu tudi požirek bistre vode iz izvira osebnega spomina? Se da kaj takega, vzeteza iz tako nezanesljivega in neobvezujočega gradiva, povedati na glas, celo objaviti v glasilu, namenjenem vsem, ki so jim gore pri srcu, ali pa morda velja le tistim, ki so njega, nič več na-

vročega med nami, poznali, ga spoštovali, ga imeli radi? ... Ko bi le bilo za vse prav.

Prek praga bivanja je stopil v večni spomin Janez Krušič, ena najpomembnejših osebnosti slovenskega alpinističnega dogajanja po drugi svetovni vojni, Jeseničan, ki je svoje rojstno mesto zaznamoval tako, da mu je naložil desetletja dolgo in odgovorno delo v planinski organizaciji, predvsem pa s svojimi številnimi vrhunskimi alpinističnimi dosežki. Mimo tega njegovega dela ne more objektivna planinska zgodovina, še manj alpinistična. Mora ga uvrstiti – in ga tudi uvršča – ob bok velikim gornikom skalašem, kakršni so bili Joža Čop, Miha Potočnik, Stanko Tomišek, Matevž Freligh, obe veliki dami slovenskega alpinizma Mira Marko Debelakova in Pavla Jesih, iz le nekoliko starejšega alpinističnega rodu pa samotni Uroš Župančič in mojstri z Grintovcev Boris Režek, Vinko Modic, brata Gregorina, Pavle Kemperle, oba Benkoviča ... da seveda ne pozabimo omeniti njegovega najzvestejšega soplezalca pri številnih prvenstvih, tudi že pokojnega Janka Šilarja. Koliko najlepših smeri po stenah Julijcev nosi njuno ime ...

Janez Krušič, ki smo ga še nedavno srečevali, ko je čilega koraka hodil po gorah, najpogosteje po martuljških brezpotjih, se je začel srečevati s stenami že v začetku štiridesetih let, po drugi svetovni vojni pa je odločno stopil v naše alpinistično dogajanje in se v nekaj

letih povzpel v slovenski alpinistični vrh, ki se je prav takrat, po velikem Čopovem dejanju v osrednjem stebri Triglavske stene, začel resno spoprijemati z dotlej v slovenski plezalski srenji le redkim znano in dosegljivo šesto težavnostno stopnjo. Hkrati je ves čas s srcem delal v jeseniškem planinskem društvu in mlajši rodovi se ga spominjamo kot dolgoletnega načelnika tamkajšnjega alpinističnega odseka, učitelja in velikega vzornika.

Moj spomin nanj sega tja v zgodnja šestdeseta leta zdaj že prejšnjega stoletja, ko sem prav pod njegovim skrbnim vodstvom napravil prve negotove alpinistične korake. Seveda v martuljških gorah, v katere je neizmerno rad zahajal. Nanje ga veže vrsta odličnih prvenstvenih vzponov s tistim največičastnejšim prek severne stene Špika. Vendar jih ni, teh martuljških gora, zaznamoval le kot prvenstveni plezalec, ampak tudi kot graditelj. Po njegovi zaslugi sta se namreč dvema skalaškima bivakoma, tistima v Veliki Dnini in na Gruntu pod Rokavi, Oltarjem in Dovškim križem, pridružila še dva, Za Akom pod široko pečjo in na Rušju pod Stenarjem in Dolkovo špico.

Vendar nas ni učil le plezalnih veščin; od nas je postopno zahteval več pristnega odnosa do gora, učil nas je z odprtimi očmi hoditi po gorskih prostranstvih, nam dajal knjige v roke in vedno poudarjal, naj pišemo, zapisujemo vse, kar smo doživljali, pa čeprav le v skromen osebni dnevnik. Njegovi dnevniški zapiski so neprecenljiv dokument o več kot šestih desetletjih življenja, povsem zavezanega goram.

Ko ne bi bilo leta 1952 in tragične nesreče v severni steni Špika in po zahtevni, nadvse tvegani reševalni akciji ne bi sledili hudi in z današnjega stališča povsem nepotrebnim nesporazumi, celo sodni epilog, bi Janez Krušič, dotlej eden izmed najbolje usposobljenih jeseniških gorskih reševalcev, to tudi ostal. Tako pa je po hudi krizi, ki je zajela slovensko gorsko reševalno službo, resnično prizadet zaradi

storjene krivice zapustil reševalne vrste. Vendar le Formalno, saj je v srcu bil in ostal reševalec. Zato pa je toliko več energije posvetil slovenskemu gorskemu vodništvu in je bil prvi in dolgoletni načelnik Komisije za gorsko vodništvo pri Planinski zvezi Slovenije. Do zadnjega dne je bil častni gorski vodnik z nazivom, ki mu ga je ob novi zakonski utemeljitvi in vključitvi v mednarodno gorskovodniško organizacijo podelilo Združenje gorskih vodnikov Slovenije.

Čeprav zaljubljen v martuljške gore in zimska prostranstva triglavskih dolin, je dolga desetletja izvedskemu obvladoval tako Julijce kot Grintovce, predvsem njihova ostenja; o tem zgovorno pripoveduje njegova »bilanca«, kot jo je sam rad imenoval: več kot 1200 plezalnih vzponov, letnih in zimskih, doma in na tujem, od tega kar 70 prvenstvenih. Tam, kjer med prvimi plezalci zasledimo njegovo ime, vemo, da bo plezanje zahtevno, vendar lepo, kajti njegove smeri so elegantne, polne domišljije. Zlasti z Jankom Šilarjem sta opravila tudi vrsto najzahtevnejših ponovitev v naših stenah; mednje sta v prvih letih po drugi vojni prav gotovo še sodila Čopov steber v Triglavu in Aschenbrennerjeva smer v Travniku.

Vabile so ga tudi tuje gore in kmalu je, čeprav časi odpravam na tuje niso bili naklonjeni, dobro poznal Visoke Ture, Osrednje in Zahodne Alpe, dokler leta 1966 ni prevzel vodstva alpinistične odprave na Kavkaz. Od tam smo se vrnili z vrsto lepih vzponov in celo dvema prvenstvenima v severnih stenah Gestole in Ullu Auza. Himalaja, ki bi jo tako rad videl, pa je slovenskim alpinistom na široko odprla vrata šele, ko njegove alpinistične ambicije niso več segale tako visoko.

Zato smo toliko več imeli od njega jeseniški planinci in mladi alpinistični rodovi. To so bili zlati časi odsekovih skupnih tur, ki so bile Janezovo veliko veselje, nam pa neusahljiv vir novih znanj in nepozabnih družbenj s starejšimi, bolj izkušenimi. Ni pa nas le zibal v plezalski zagnanosti, ampak je od nas terjal tudi

Ob zadnjem slovesu se je od Janeza Krušica na kranjskogorskem pokopališču poslovil Franc Ekar, predsednik Planinske zveze Slovenije:

»... ob trenutku večnega slovesa z gorami, ostenji, snežnimi strminami, osvajanji gorskega neznanega in prijatelji je tudi trenutek in čas zahvale: za vse storjeno za gore in slovensko planinstvo, kot tudi opravičilo za storjene ti krivice v planinski organizaciji, je zahvala in opravičilo, v imenu vsega slovenskega planinstva, še posebej PZS. Bil si legenda, intimnost, tajna in ostal boš večna velečina slovenskih gora. Cenjeni in spoštovani Janez, hvala ti za vse.«

konkretna koristna dejanja. Zato pod njegovo »komando« niso bile redke udarniške akcije, za kakršne danes ve le še malokdo. Delalo se je pri planinskih kočah in na planinskih potih, za katere je skrbelo jeseniško planinsko društvo. Ena najbolj zagnanih akcij, pri kateri je bil

V objemu matuljskih gora

(V spomin Janezu Krušicu)

Zvonko Čemažar

Amfiteater prazen je in pust,
ob njem pa katedrala
prebadajo nebo,
da vrisk začudenja iz ust
tam prebudi negibne skale,
ki si žele le to,
da take bi ostale,
da nič jih ne bi pohodilo
in sen, ki v vsaki zdaj molči,
naj trajal bi še dolgo dni.

Tam Špik je in Široka peč,
kaj bi oko hotelo še več;
tu pravljica se ne konča,
začetek tu je lepega.
Matuljek pa v dolini spi.
Ne sanja, kvišku zre oči.

»šep«, je bila graditev zavetišča na Zadnjem Voglu, med katero so se zakresale tudi iskre, saj je sem tja kdo vendarle »pobegnil« na kakšno plezarijo. Pa se je vedno vse lepo uredilo in padle so celo pohvale in čestitke.

Naj mi bo, kot že rečeno, za konec dovoljen povsem osebni spominski utrinek.

Prav na začetku mojega alpinističnega udejstvovanja, davnega leta 1962, je Janez nas najmlajše z odseka za več dni popeljal v Zahodne Julijce, seveda s skupinskim potnim listom in s takrat običajnimi zapleti in nagajanjem na naši strani meje, v Ratečah. Z gorami onstran meje me je zastrupil za vse življenje, saj sem pod njegovim skrbnim vodstvom iz Zajezere »osvojil« Škrbini Prednje in Zadnje Špranje, bil na Višu in Kostrunovih špicah, na Velikem Nabojisu in Poldnašnji špici, najbolj pa mi je še danes živo v spominu meglen ponevihtni dan, ko smo se ob vračanju iz Zajezere zaustavili še pri Belopeških jezerih, seveda nič več v Zahodnih Julijcih, in se povzpeli po znameniti »Ferrati« Via della Vita v Vevnici na Rob nad Zagačami in naprej po vzhodnem grebenu prek Hude škrbine na vrh Mangarta. To je bil kljub žicam in varovalom moj resnični alpinistični krst.

Zdaj je vse to shranjeno v spominu tistih, ki smo imeli srečo vsaj delček svojega gorniškega življenja preživeti z njim. In kadar bo ta spomin še posebno živ, naj vsak le stopi na kranjskogorsko pokopališče, na kakšen kratek pogovor z njim, ki počiva tam in nanj zro gore, s katerimi je bil vse življenje povezan z najzvestejšo ljubeznijo.

Mitja Košir

V prejšnji številki Planinskega vestnika je pri članku Ujetih pet minut izpadel podatek o avtorju prispevka. Avtorju, Pavletu Kozjeku, se iskreno opravičujemo za nevednost.

Uredništvo

Energija iz vodika

V planinski koči Radsee (2300 m nad morjem) v pokrajini Bolzano v Italiji so prvič v evropskem visokogorju uporabili vodik za pridobivanje električne energije. Doslej se je koča oskrbovala z elektriko iz dizelskega generatorja, zdaj pa so namestili posebno enoto za izgorevanje vodika. Gorivne celice zagotavljajo neodvisno energetsko oskrbovanje, ki je ekološko popolnoma čisto in ne povzroča hrupa. Sistem sestoji iz 10 enot, ki dobavljajo moč 10 kW. Napajajo se z vodikom, ki je shranjen v plinskih jeklenkah. Preizkusili bodo še nove možnosti za shranjevanje vodika, s katerimi bi bilo mogoče izboljšati neodvisno oskrbo z energijo. Projekt je v mednarodnem letu gora 2002 v sodelovanju z avtonomno pokrajino Bolzano začelo izvajati podjetje SGS Future. Več o tem na <http://www.sgsfuture.it>. I.M.

PLANINSKI
vestnik
www.planinski-vestnik.com

V naslednjih številkah:

Strela in nevihta

Ovčja vas in Zajzera

Naša hoja na Triglav

Sfinga in kozorog

Direktna smer v

Mrzli gori

Svet je tvoj

WWW.GEA-ON.NET FOTOGRAFIJA: ZVONE SERIJEVA - IZVIB

najdeš ga v reviji **GEA**

- Da, naročam revijo GEA.** Letno izide 12 števk, cena izdava za naročnike je 730 SIT. Naročnina za prvih 12 števk je 8.760 SIT.

Ime in priimek																									
Tačen naslov																									
Polna številka in pošta																									
Telefon													Datum rojstva												
Davčna številka													Datum naročila												
Podpis																									

Naročnino bom poravnava(a) po prejemu polnočnice: enkrat letno dvakrat letno
Ponudba velja do 31. 05. 2003.

Informacije in naročanje po telefonu 01/241 32 06 (24 ur na dan)

- Če v prihodnje ne želite prejemati promocijskega gradiva, prosimo, označite z znakom x v kvadratu.

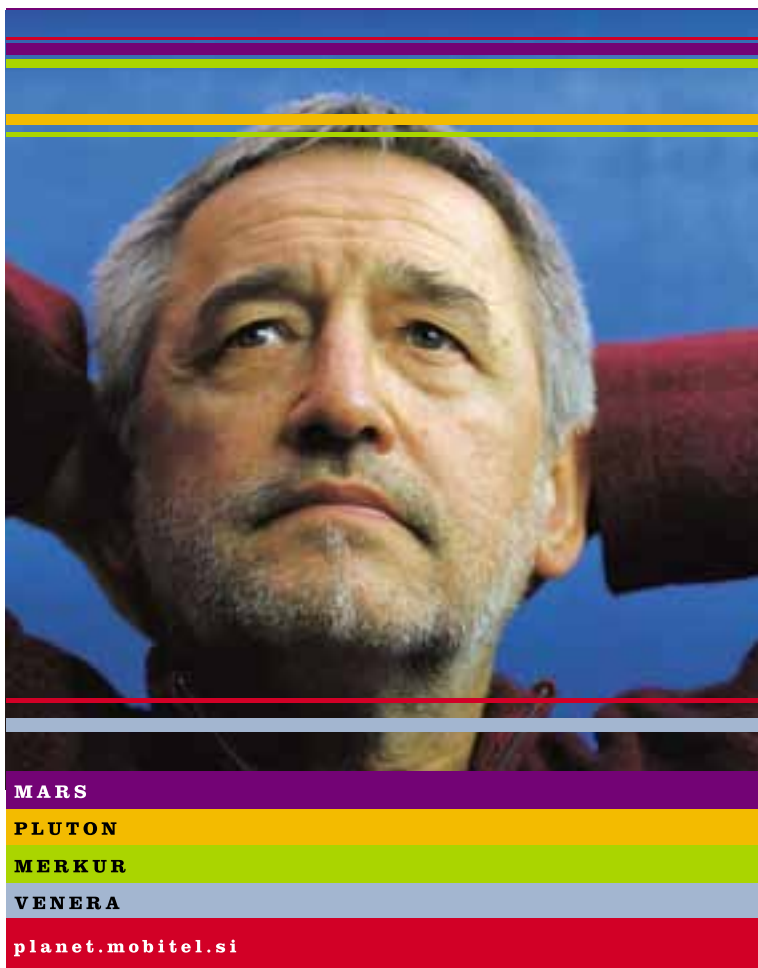
V zvezi je vliet ODI. Naročila bomo vsako leto samostojno obdelali, dokler ga ne boste priložili ali izločili. Prihiti: velja za vsakodnevno oblačilno oblačilo. Kupca pripeljejo vse pravice po Zakonu o varstvu potrošnikov. Kupci s predloženimi dokumenti, da prodajatelj, uporabnik, med, vstopijo in sprejmejo z vsebino podatki kupca, ki mu je zagotovljena varnost osebnih podatkov po Zakonu o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS št. 30/95, 5/97, 1/01).

Naročilnico pošljite na naslov:

Mladinska knjiga Založba
Informacijsko-oskrbovalno središče

1536 LUBLJANA

Moj planet. Mars.

Izberite ga tudi vi.

Novi vsebinski multimedijški portal Planet združuje 1000+1 informacijo in 1000+1 zabavo. **Planet Mars** vam omogoča takojšen dostop do zadnje novice, vremenske napovedi, razmer na cestah, športnih novic in kinoprograma. Seveda jim po želji dodajate še druge svoje najljubše, prosto pa dostopate tudi do vseh ostalih vsebin na planetu. Kadarkoli se odločite za drugega: **Venero, Pluton ali Merkur.**

Planet

